ENSTİTÜ İSTANBUL

"Yeni Normal" Süreci Raporu: Öngörüler, Politikalar ve Öneriler Rehberi

TEMMUZ 2020

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
İPA İstanbul Planlama Ajansı
ENSTİTÜ İSTANBUL

İçindekiler

5 Giriş: Yönetici Özeti

17 Ekonomik ve Siyasi Düzlem

- Uluslararası Para Fonu'na (IMF) Göre Pandemide Mali Destekler
- Türkiye'de Para ve Maliye Politikaları
- İstihdamdaki Gelişmeler
- Sektörel Değerlendirmeler

33 Kent Yoksulluğu

- Konut
- İstihdam

45 Kırılgan Gruplar

59 Eğitim Politikaları

65 Tarım-Gıda Politikaları

75 İklim Politikaları

83 Ulaşım Politikaları

89 Yerel Siyaset ve Katılım İlkesi

Giriş

Giriş

Yönetici Özeti

Bu rapor İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul Planlama Ajansı (İPA), **Enstitü İstanbul**'un Vizyon 2050 Ofisi ekibi ile birlikte gerçekleştirdiği ön çalışmalara, çeşitli kurumlarca yayınlanan güncel raporlara, İBB birimlerinden edinilen verilere, katkı sunan uzmanların ve platformların öneri ve tespitlerine, Enstitü İstanbul ekibinin Covid-19 sürecinde hazırladığı raporlara ve bilimsel-mesleki deneyimleri içinde edindikleri birikimlere dayalı olarak oluşturulmuştur. Çalışmada *İBB Stratejik Planı*'ndan, 2019 Yerel Seçimine yönelik hazırlanmış olan *Politika ve Projeler* broşürü içeriğinden, konuyla ilgili İBB birim ve müdürlüklerinin ürettiği belge ve dokümanlardan yararlanılmıştır.

Salgın sonrasına dair dünyada ve Türkiye'de yapılan tartışmalarda dünya sisteminin ve kentsel politikaların sorgulanması gerektiği, pandeminin temellerinin burada olduğu ve yapısal değişimler, paradigma değişimleri gerçekleştirerek yola devam edilmesi gerektiği yönündeki yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Bu bağlamda rapor dünyada **istihdam, sosyal politika, ekoloji, gıda temini ve güvenliği, toplumsal cinsiyet eşitliği** gibi konularda öne çıkan yeni, alternatif ve demokratik seçenekleri temel alarak hazırlanmıştır.

Kentlerin önümüzdeki dönem kritik gündeminin en genel anlamda sosyal politika olacağı öngörüsünden hareketle ele alınan tüm konular genel değerlendirmeleri, genel önerileri ve kısa vadeli somut önerileri içerecek biçimde düzenlenmiştir.

Ekonomik ve Siyasi Düzlem

Salgın süresince Türkiye'nin kırılgan ekonomisinin krizi derinleşirken, kentlerin ekonomisinin ve kentte yaşayan ücretli-işsiz, küçük esnaf vb. tüm kitlelerin hükümet kaynaklarından yeterli ve etkili düzeyde yararlanmadığı görülmektedir.

Türkiye'de Covid-19 ile mücadele için ayrılan payın GSYH içindeki oranı yalnızca %2'dir. 200 milyar TL'lik ekonomi paketinin yalnızca 4 milyar 400 milyon TL'lik kısmı sosyal yardıma ayrılmıştır. Yani ekonomi paketinin yalnızca % 2,2'si ihtiyacı olan ailelere yardım olarak verilirken geriye kalan yaklaşık 151 milyar TL'lik (150 milyar 968 milyon TL) kısmın da işverenlere desteğe ayrıldığı görülmektedir.

Önümüzdeki dönemde geliştirilecek söylem ve politikalar kent yoksulları için yaratıcı yöntemlerle dayanışmacı pratikler desteklenmeli, katılımcı ve bütünlüklü somut politikalar hayata geçirilmelidir.

Kent Yoksulluğu

Rapor genelinde başta **yoksullukla mücadele**, salt maddi eksenli değil "yoksunluk" tanımı etrafında kapsamlı bir çerçevede ele alınmıştır. Bu eksende geliştirilecek politikalar, geçtiğimiz aylarda etkilerini gösteren ekonomik kriz ve

ardından gelen pandemi sürecinde daha da önemli ve öncelikli hale gelmiştir. Bu anlamda sosyal politika ve yoksullukla/yoksunlukla mücadele **sosyal yardımlara** indirgenmemelidir.

Konut

Yoksulların kent olanaklarına dair yaşadıkları eşitsizliklerin salgınla birlikte en görünür olanlarından biri de **konut sorunudur**. Dünyanın pek çok kentinde yoksulların konut sorunu bakidir ve salgınla birlikte sağlıklı, güvenli ve güvenceli konutun önemi daha fazla ortaya çıkmıştır.

Gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliğin artışına paralel olarak 2012'den beri yoksul sınıfların ev sahipliği oranı %60'lardan %52'ye kadar düşmüştür. Bu düşüş ekonomik bozulmanın başladığı 2016'dan sonra şiddetlenmiştir. Sonuç olarak yoksullar daha çok kiracı olmuştur. Bu noktada kent yoksulluğuna dair daha derinlemesine bir kavrayışla geliştirilmiş konut politikalarına ihtiyaç vardır.

İstihdam

İstihdamın yaş grupları arasındaki dağılımı **genç işsizliğinin süreklileştiğini** ve nüfusun yaşlanmasına rağmen emek piyasasına bağımlılığının arttığını göstermektedir. 2009 krizinin ardından üç yıl içerisinde yüzde 10 bandına gerileyen işsizlik oranı, 2012 yılından bu yana düzenli olarak artmaktadır.

Özellikle büyük kentlerde istihdam sağlamak gelecek dönemin başlıca meselelerinden olmalıdır. Salt hayırseverlik, yoksulluk yardımı değil, bunun ötesinde hızlı bir istihdam sağlayarak geçim koşullarının yaratılması gereklidir. Yerel yönetimlerin olanakları çerçevesinde çeşitli istihdam sağlama yöntemleri öncelikli olarak ele alınmalıdır.

Kırılgan Gruplar

Salgın ile birlikte var olan toplumsal eşitsizlikler çok daha derinleşirken, **"kırılgan gruplarla"** yerel yönetimlerin ilişkilerinin nasıl kurulması gerektiği, ihtiyaç sahipliği profillerine kurumun nasıl karşılık verebildiği, verebileceği önemli sorular arasında yerini almaktadır. Genel nüfusa göre **yoksulluk ve sosyal dışlanma** riski yüksek olan gruplar olarak tanımlayabileceğimiz "kırılgan grupları" yoksulluk ve yoksunluk içinde yaşayanlar, engelliler, çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar, işsizler, göçmenler, evsizler vb. oluşturmaktadır.

Sosyal yardım uygulamalarının ötesinde, pandemiyle birlikte çok daha görünür ve hissedilir olan ekonomik krizin yaşları, cinsel kimlikleri, etnik özellikleri, sağlık durumları ya da dezavantajlı konumları gereği incinebilir olan toplumsal gruplar üzerinde yarattığı tahribata karşı koruyucu ve destekleyici uygulamalar ortaya konulmalıdır.

Raporda yer verildiği gibi ihtiyaç sahibi olmanın ve kırılganlığın homojen, değişmez bir olgu olarak tarif edilmediği bir yönetim anlayışıyla **yerel sivil inisiyatiflerle işbirlikleri** geliştirilmeli; katılımcı, dayanışmacı mekanizmalar hayata geçirilmelidir. Bu anlamda değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlar gereğince geniş kapsamlı, hak odaklı çalışmaların ve kurum içi kaynak ve olanakların harekete geçirildiği politikaların uzun ve kısa vadede planlanması beklenmektedir.

Eğitim Politikaları

Covid-19 salgınıyla **uzaktan eğitime** geçilmesiyle birlikte öğretmenler, öğrenciler ve veliler için bilgi ve iletişim teknolojilerine (BİT) nitelikli erişimin önemi ortaya çıkmıştır. Salgın öncesinde Türkiye genelinde internete erişimi olmayan %20, televizyona erişimi olmayan %5'lik bir kesim olduğu akılda tutulmalıdır. İnternete erişimin yine Türkiye genelinde kadınlar için %31,1 düzeyinde olması, BİT'e erişimdeki eşitsizliklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de içerdiğini bir kere daha göstermektedir. İnterneti verimli bir şekilde kullanmak için gereken teçhizata erişimde de eşitsizlikler mevcuttur.

Olağanüstü koşullarda teknoloji ve dijital mecraların kısıt ve imkânlarına yönelik sorun tespit etme ve sorun çözebilmeye hazır olmak açısından **teknoloji okuryazarlığı ve dijital okuryazarlığın**, eğitim ve öğretimin önemli bir parçası olduğu görülmüştür. Eğitmenler, öğrenciler ve ebeveynler için bu süreçte en önemli konu **toplumsal dijital uçurumun** aşılmasına yönelik politikalar geliştirilmesidir.

90'lı yıllardan beri yerel yönetimlerin tamamlayıcı rolüyle eğitim planlamasında yerel bir paydaş olarak öne çıkmaya başlaması, eğitimde yoğunluğu yerele dağıtma veya âdemi-merkezileştirme de gündeme gelmiştir. İlgili bakanlıkların taşra teşkilatlarıyla görev paylaşımı bunun bir ayağı olabileceği gibi, yaşam boyu öğrenme anlayışını belediye hizmetlerine dâhil etmek de seçilen stratejiler arasındadır.

Tarım- Gıda Politikaları

Gıda rejiminin eşitsiz işleyişi, gelir düzeyi düşük tüm grupları, küçük çiftçileri, tezgâhtarları, gıda kesintilerine karşı daha güvencesiz hale getirmektedir. Bu da temel bir hak olan sağlıklı, besleyici ve mali olarak karşılanabilir gıdaya erişimin kıtlık ve gıda fiyatlarında artışla ortadan kalmasına neden olmaktadır. Kent içi karantina uygulamaları sebebiyle ilçe veya mahalleler arasındaki mal ve hizmet akışının aksaması bile eğer kendi kendine yeterlilik esaslı bir organizasyon yoksa kent sakinlerinin yerellerde temel gıda teminini sağlayamamasına neden olabilmektedir.
Gıda sisteminin yeniden inşa edilmesi için Covid-19 salgınının bir "uyandırma zili" olarak görülmesi gerektiğini savunanlar artmaktadır. Bu standartlaştırılmış, enerji yoğun, ticaret ve kâr odaklı ve eşitsiz üretim rejimi tarımı ve gıdaya erişimi öngörülemeyen etkilere daha açık hale getirmiştir. Covid-19 salgınında da tüm kentleri etkileyen gıda perakende ve yemek servis hizmetinin organizasyonu doğrudan ulusal kararlarla şekillenmektedir. Kent sakinleri yerel düzeyde kendi alternatiflerini geliştirmektedir; ancak genellikle koordinasyondan, mali güçten yoksun oldukları

için kent çeperi ve bölgesinden gıda teminini uzun erimli planlayabilecek altyapıdan yoksundurlar.

Kent yönetimleri bu noktada yerelindeki gıda sistemi paydaşları arasındaki koordinasyonda özne rolü üstlenebilirler. Gıda sistemini güçlü ve dirençli hale getirme, kırılgan grupların ve gıda pazarlarının korunması, gıda sisteminde halkın ihtiyaçlarının öncelenmesi yönündeki politikalarla, kentlerin yalnızca fiziksel olarak uzak kaynaklara kendini dayandırdığı ve acil durumda çöktüğü senaryodan kentleri kurtaracak alternatifleri oluşturmuş olacaklardır.

İklim Politikaları

İklim krizi kentteki sosyal ve ekonomik yaşamı tehdit etmeye devam etmektedir. Salgın sonrası iyileşme döneminde sıcak hava dalgaları, aşırı hava olayları, sel ve su taşkınları gibi iklim krizinin sonuçları olarak ortaya çıkan ve şiddetini, süresini ve sıklığını artıran felaketlerin gerçekleşmesi kent hayatını büyük risk altında bırakacaktır. Kentleri gelecekte ***adil ve düşük karbonlu kent*** yapma hedefinin gerçekleşebilmesi karbon salınımlarının 2030 yılında en az %40 oranında azaltılmasıyla mümkündür. Bu da ulaşım, enerji kullanımı, binalar, atık yönetimi ve yeşil altyapı gibi alanlarda önlemlerin hemen alınabilmesiyle mümkündür.

İklim krizinin **halk sağlığı, yerel ekonomi, gıda ve su varlığı** gibi konularda sürmekte ve sürecek olan hâlihazırdaki etkileri hesaba katıldığında, kentin Covid-19 salgını gibi krizler kadar iklim krizine karşı da dayanıklı kılınması acilen gereklidir. Bu da çeşitli uyum eylemlerinin hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Başta Avrupa Birliği, Almanya, Milano, Paris olmak üzere birçok yerel, ulusal ve bölgesel hükümet, Covid-19 salgını sonrası dönemde atılacak adımları ***"Yeşil Yeni Düzen," "Adil Dönüşüm"*** gibi ekonomik ve sosyal programlar çerçevesinde ele alacaklarını ilan etmiştir. Bu programlar iklim krizini adalet meselesi olarak çerçeveleyen iklim adaleti yaklaşımının bir parçasıdır ve ***iklim krizi*** ile mücadele ederken gittikçe artan sosyal, ekonomik ve siyasi haksızlık ve adaletsizlikleri de ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

İklim krizini ortak kesen olarak alan adil iyileşme girişimleri yerel/kent düzeyinde olduğu kadar, ulusal düzeyde de kriz(ler)den çıkışın imkânını sunmaktadır. Döngüsel ekonomi, enerji demokrasisi, gıda egemenliği gibi demokratik ve eşitlikçi birçok yeni yaklaşımı barındıran ***Adil İyileşme modeli*** sayesinde salgın sonrasında daha adil, eşitlikçi ve karbonsuz bir hayata geçilmesinin mümkün olduğu öngörülmektedir. Özetle, Adil İyileşme yeniden dağıtım ve karşılıklılık/dayanışma ilişkilerinin ekoloji ve adalet üzerinden ele alındığı yeni bir sosyal belediyecilik anlayışının oluşmasına yol açarken yeni bir siyasi alternatifin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Ulaşım Politikaları

Covid-19 sonrası normalleşme dönemi **kentsel hareketlilik** alanında sorunlarla beraber fırsatlar da yaratmaktadır. Ekonomik ilişki ve yapılar, iklim krizi, kamu sağlığı

gibi kenti ilgilendiren birçok konuyu içeren kentsel hareketliliğe ilişkin 3 ana ilkeye bağlı olarak adımların atılacağı öngörülmektedir: Kısa mesafe kentleri, kamusal alan kentleri ve dayanıklı kentler.

İBB Ulaşım Daire Başkanlığı ve ARUP işbirliğiyle hazırlanan ***Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı*** örneğiyle birlikte, Covid-19 sonrasında ortaya çıkan yeni **kentsel hareketlilik** durumu üzerine düşünülmesi gerekmektedir. Bu durumun, kentteki farklı sosyo-ekonomik gruplar için nasıl farklılaştığı üzerine araştırmalar yapılmalı ve bu araştırmalara dayalı politikalar geliştirmelidir.

Covid-19 sonrası yeni durumda fiziksel mesafelenmenin önemi **dolayısıyla yaya ve bisiklet gibi ulaşım türlerini** öne çıkarmaktadır. Bu konudaki planlama çalışmaları ve uygulama aşamalarında ilçe belediyeleri, emniyet genel müdürlüğü, diğer kamu kurumları ve kentlilerle iyi bir iletişim ve işbirliği halinde olmak bu planların uygulanabilirliği ve işleyebilirliği için oldukça önemlidir.

Covid-19 sürecinde öne çıkan ve farklı stratejiler izlenmesi gereken diğer bir konu ise **toplu taşımadır**. Buna dair yerel yönetimlerin Ulaşım Daire Başkanlıkları tarafından uzun süreli planlar yapılmalıdır. Ancak **kentsel hareketliliği oluşturan iş ve konut ilişkisi**, farklı arazi kullanım biçimleri sadece ulaşım politikalarıyla değil mekânsal planlama politikalarıyla da ilgilidir. Bu noktada uzun dönemli belirlenecek planlama kararlarıyla ulaşım talebini azaltacak mekânsal planlama kararlarının alınması gerekmektedir.

Yerel Siyaset ve Katılım İlkesi

Pandemi süreciyle birlikte yerel yönetimlerin kent ölçeğinde karşı karşıya kaldığı problemlere ek olarak merkezi yönetimin kısıtlamaları, **yurttaş katılımının** hem yerelde hizmet geliştirme/yayma hem de yürütülen kampanya söylemlerini destekleme noktasında değerlendirilmesi gerekliliğini göstermiştir. Yerel yönetimlerin bünyesindeki birimlerin stratejilerinin **katılımcılık ilkesi** temelinde geliştirilmesi ve kentin tüm paydaşlarını kapsayacak yeni **katılımcı mekanizmalar** geliştirilmesi önem kazanmıştır.

Katılımcılığın kurumun iç-dış tüm ilişkilerini kapsayacak biçimde, süreksiz ve tek taraflı görüş alma ilişkisi yerine, **bütüncül değerlendirmeye** olanak sağlayan, **karşılıklı bilgi akışının sürekliliğini** temel alan dönüşümlü bir süreç tasarımı olarak ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle katılımcılık mekanizmalarının yerel yönetimlerin el değiştirmesinden etkilenmeyecek biçimde, kurumun temel yapısına ilişkin modeller olarak kurulması, toplumu homojen bir yapı olarak görmeyip farklı kırılmalar üzerinden paydaşların belirlenmesi ve oluşturulan mekanizmalarda belirli bir grubun baskınlığının engellenmesi önemlidir.

KONU	SOMUT ÖNERİLER
KENT YOKSULLUĞU: Konut	• **Askıda Kira:** Sayılarının pandemiyle giderek arttığı görünen kira ödeme sorunu yaşayan yoksullar için kira güvencesi sağlayacak bir kampanya düşünülmesi. • **Mevcut Yapı Stoğunun Değerlendirilmesi:** Konut stoğunun fazla, sosyo-ekonomk gelirin düşük olduğu ilçelerde sektördeki aktörlerle ile iş birliği oluşturarak kiralık sosyal konut yaratılması. • **Hukuki Destek Birimi:** Salgın döneminde kira ödeyemeyen ve icra / tahliye gibi işlemlere maruz kalan yoksul ve kırılgan gruplar için bilgilendirme desteği sağlanması. • **Mülkiyet ve Kiracılık Araştırması:** Kent yoksullarının mülkiyet ve kiracılık durumuna ilişkin genel bir profil oluşturmak üzere kısa vadede anket çalışması yapılması.
KENT YOKSULLUĞU: İstihdam	• Belediye ve iştirakleri dışında kurulacak **vakıf veya sektörel platformlar** aracılığıyla istihdam sağlanması. • **Toplum Yararına Çalışma Programı** kapsamında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na protokol teklifi yapılması. • **Dijital alt yapı destekli dayanışma** (takas-karşılıklık) mekanizmaları kurulması. • **Zaman Bankaları:** İşini kaybetmiş, düzenli bir işe sahip olmayan ya da dar gelirli kentlilerin ihtiyaçlarını para değiş-tokuşu olmadan olarak sağlamak için dayanışma bankaları kurulması.
KIRILGAN GRUPLAR	• **"Mahalle Evleri":** Sosyal desteklerin ve hizmetlerin etkinleştirilmesi, yerele dair bilgiye erişimin kolaylaşması, ihtiyaç tespitlerinin daha kapsamlı yapılabilmesi için öncelikli olarak hayata geçirilmesi. • **"Mahalle Cep Parkları":** Özellikle kentin kırılgan kesimlerinin açık alan ihtiyacını karşılamaya yönelik öncelikli projeler olarak değerlendirilmesi. • **"İstasyon Sığınma Merkezleri":** Ev içi şiddetin, değişen ekonomik ve sosyal koşullar nedeniyle devam edeceği ön görülerek, diğer önleyici ve koruyucu mekanizmalarla birlikte kısa vadede ele alınması.

KONU	SOMUT ÖNERİLER
KIRILGAN GRUPLAR	• **Telefonla Destek Hatları:** Salgın süreci ve sonrasında gündelik hayatlarındaki zorlukların daha da derinleştiği kırılgan gruplara yönelik hizmetler için ücretsiz telefon destek hatlarının oluşturulması. • **Yaygın Kampanyalarla Duyuru:** Belediyenin yürüttüğü destek kampanyaları, hizmetler ve kentlilerin acil yardım alabileceği hatların görünürlüğü ve yaygınlaştırılması için stratejiler geliştirilmesi, sadece dijital kanallarla değil, kent yoksullarının ve kırılgan grupların sık ziyaret ettiği mekanlarda (marketler gibi) basılı afiş ve broşürlerin kullanımının yaygınlaştırılması.
EĞİTİM POLİTİKALARI	• **Hijyen Desteği:** Okullara ulaşımda ve okullara dezenfeksiyon ve hijyen desteği verilmesi. Maddi gücünü öncelikle okul-aile birliği desteğinden alan ve gelir düzeyi düşük mahallelerdeki okullara öncelik verilmesi. • **"Askıda Bilgisayar":** Dezavantajlı öğrenci ve öğretmenlerin teknoloji ve internete erişimini sağlamak için askıda bilgisayar ve tablet kampanyasının geliştirilmesi. • **Dijital Eğitim Desteği:** Öğretmenlere çevrimiçi, kapsayıcı öğrenme pedagojisi ve dijital öğrenim eğitimi verilmesi için kitler, rehberler veya programların oluşturulması veya bunların desteklenmesi. • **Deneyim paylaşımları:** STK'lar tarafından eğitim-öğrenimdeki yaratıcı çözümlerin paylaşılması ve geliştirilmesi için oluşturulan sanal ve fiziksel dayanışma mecralarının yaygınlaştırılması için lojistik destek verilmesi.

KONU	SOMUT ÖNERİLER
TARIM-GIDA POLİTİKALARI	• **Halk Lokantaları/Mahalle Mutfakları:** Gelir düzeyi düşük mahallelerde seçim vaatlerinde de yer verilen **semt lokantalarının** açılması. Evlere servisler için semt lokantalarının da hub olarak düzenlenmesi. • **Halk Marketleri/ Üreticiden Tüketiciye Gıda Zinciri:** Küçük üreticilere belediye araçları ile nakliye çözümleri geliştirilmesi. Üretici ve üretici örgütlerinin tüketicilerle doğrudan buluşabileceği çevrimiçi platformlar tasarlanması. İflasın eşiğindeki semtlerdeki bakkallarının bölgesel kooperatifler altında birleşmelerinin teşvik edilmesi. • **Gıda atığı ve kaybının azaltılması:** Kentteki restoran, katering işletmeleri ve yemekhanelerdeki atıklar ile haller, pazaryerleri ve evsel gıda atığının toplanmasının organize ve yaygın işlemesi, gıda bankaları dağıtımında ve kompost olarak değerlendirilmesi. • **Üretici pazarları:** Kırsal mahallelerin bulunduğu ilçelerde üreticilerinin ürünlerinin satıldığı üretici pazarları kurulması. • **Gıda bankalarının yaygınlaştırılması:** Gıdanın yeniden dağıtılmasının desteklenmesi açısından kamusal gıda bankalarının kurulması. Lokanta ve katering işletmelerinin belediye semt lokantalarında veya kendi yerlerinde askıda yemek uygulamasının mekanizmalarının genişletilmesi. • Sosyal yardım dağıtımı için kullanılan iki lojistik merkezin sayısının iki yakada da artırılması (Milano Gıda Hub'ları modeli incelenebilir).

KONU	SOMUT ÖNERİLER
İKLİM POLİTİKALARI	• İklim krizi ve diğer afetler karşısında sokak/mahalle/bölge temsilcileri yoluyla anında bilgi akışı ağının kurulması. • Yeşil Yeni Düzen ekonomi modelinin kent ölçeğinde uygulanabilirliği, istihdama ve gelir dağılımına sağlayacağı katkılar üzerine araştırma/analizlerin yapılması. • Sıcak hava dalgalarına karşı uyarı sistemlerinin oluşturulması, serin hava noktalarının belirlenmesi ve tıbbi destek bilgilendirme ağının kurulması gibi önlemlerin alınması. • Özellikle kıyı bölgeleri başta olmak üzere kent genelinde su baskınları ve taşkınlarına karşı önlemlerin planlanması. • "İklim İçin Varız" deklarasyonunu imzalaması, ulusal ölçekli "İklim İçin Kentler" dayanışma ağına katılması. • İklim krizi risk analizinin farklı dezavantajlı grup ve toplulukların kırılganlıklarının belirlenmesine yönelik yapılması. • İklim krizi ile mücadelede iklim eylemlerinin finansman ve teknoloji altyapılarının sağlanması • Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yürütmekte olduğu Yerelde İklim Eylem Planları (YİDEP) mevzuat çalışmasına etkin müdahil olunması. • İklim değişikliği eylem ve planlarında ilçe belediyelerle koordinasyonun sağlanması • Covid-19 sırasında plastik kullanım oranının belirlenmesi ve olası bir artış karşısında tüketimi azaltmaya yönelik ve plastik kirliliğinin önüne geçecek acil önlemlerin alınması. • Hava kirliliği ilgili kamusal alanlarda uyarı sistemleri ve görünürlük çalışmaları gibi uygulamaların hayata geçirilmesi. • Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) çalışmalarında yerel yönetimlerin etkin bir rol alması ve kendi ÇED raporlarını oluşturması.

KONU	SOMUT ÖNERİLER
ULAŞIM POLİTİKALARI	• **"15 Dakikalık Şehir" benzeri kampanyalar:** Paris'teki "15 Dakikalık Şehir" stratejisi gibi yaklaşımlara dair ilgili birimlerle çalışmalar yapılarak benzeri kampanyaların hazırlanması. • **Bisiklet Evi projesinin yaygınlaştırılması:** Bisiklet evi projelerinin geliştiriliği, mahalle düzeyinde yaygınlaştırılması. • **Dezavantajlı gruplar için toplu taşıma tarifelerinde kademeli indirim uygulanması:** Gelir seviyelerine göre ücretlendirme politikası ile dezavantajlı grupların ucuz ve temiz ulaşıma erişimlerinin arttırılması. • **Geçici Yayalaştırma Bölgeleri:** Seçim vaatlerindeki "Kenti Sokaklara Geri Vereceğiz" kampanyasının tüm kent nüfusuna uyarlanması.
YEREL SİYASET ve KATILIM İLKESİ	• **Stratejik Plan:** Kentin değişen koşullarına göre paydaşlarla birlikte yenilenebilir bir süreç tasarımı ortaya koyulması, paydaşların uygulama süreçlerine de dahil edilmesi, düzenli ve sistematik geri bildirimlerin yapılması. • **Kent Konseyi:** "Sokak Temsilcileri", "Mahalle Evleri" ve "Mahalle Meclisleri" gibi ölçeklerarası örgütlenmenin Kent Konseyi aracılığıyla hayata geçirilmesi. Kamuoyuna duyurulacak açık çağrılı toplantılar düzenlenmesi ve kentlilerin bilgi almalarını sağlayacak özgün araçlar üretilmesi. • **Bütçe hazırma, izleme sürecine katılımın ve şeffaflığın sağlanması.** • **Toplumsal cinsiyet temelli katılım mekanizmalarının oluşturulması.**

Ekonomik ve Siyasi Düzlem

Uluslararası Yerel Yönetim Kuruluşlarının Ortaya Koyduğu Temel Geçiş Dönemi İlkeleri

Raporumuzda yerel yönetimleri bir araya getiren uluslararası örgütlerin ortaya koyduğu ilkeler dikkate alınmıştır. Bunlardan ikisini burada anımsatmak istiyoruz:

United Cities and Local Governments'ın (UCLG) "COVID-19 Sonrası Dönem için 10 Emir" başlıklı bildirisi:

- Kamusal hizmet teminatı,
- Mali destek paketleri,
- Küresel üretim ve tüketim için yerel/bölgesel yakınlık modelleri,
- Dünya çapında yeşil düzen/mutabakat,
- Yeni yurttaşlık ve yenilenmiş bir demokrasinin özgürlükleri,
- Eşitliği sağlayan nesil
- Kamu çalışanlarına değer veren bölgeler,
- Salgının olumsuz sonuçlarına bir panzehir olarak kültür,
- Kentler arası bir sistem,
- Yeni nesil, çok taraflı sistem başlıkları altında gelecek dönem vizyonu önermiştir.

C40 Kentler ağındaki belediye başkanları da bir küresel COVID-19 Ekonomik İyileşme Görev Timi kurduklarını ilan etmiştir ve bu organizasyonun temel ilkelerini kamuoyuna duyurmuşlardır. İyileşme süreci için ortaya konulan ilkeler şu şekilde sıralanmıştır:

- 'Eski normal'de dünya halihazırda 3 derece ve üzerine çıkan "aşırı ısıtma" doğrultusunda ilerliyordu. İyileşme "Eski tas eski hamam"a dönmek olmamalı.
- İyileşme için kılavuz kamu sağlığına ve bilimsel uzmanlıklara bağlılık olmalı
- İyileşmenin en etkili yolu kamu hizmeti, kamu yatırımı ve topluluk düzeyinde dayanıklılığın artırılmasından geçmektedir
- Başta temel işlerin sürmesini sağlayan işçilere karşılığının verilmesi ve kayıt dışı yerleşimleri destekleyecek politikalar olmak üzere salgın sürecinde iyice açığa çıkan eşitsizliğe yönelik bir iyileşme süreci olmalı
- Yatırımlar kentlerimizin ve içindeki toplulukların dayanıklılığını artıracak şekilde yapılmalı. Başka iklim gibi gelecekteki tehditler göz önünde bulundurulmalı, salgından ve iklimden etkilenenlere öncelik verilmeli
- İklim krizine karşı eylemlilik, yeni teknolojilerin kullanımı, yeni sektörler ve işler yaratılmasıyla, toplumsal eşitliği ve ekonomik iyileşmeyi beraberinde getirebilir.
- Kent yönetimleri olarak dönüşümdeki kıstasımız, yetkinin sağlıklı, hakça ve sürdürülebilir bir dönüşüm için kullanılmasıdır. Bunun gerçekleşmesi için kolektif ve bireysel olarak kent yöneticileri ulusal hükümetlerin, bölgesel ve uluslararası kurumların kentleri ve kentlerin ihtiyacı olan yatırımları desteklediğini teminat altına almak için çalışmalıdır.

Not: Uluslararası ilkeler ve yaklaşımlarla ilgili daha ayrıntılı bilgi Enstitü İstanbul tarafından sunulmuş olan **"Kentler için İlk Dalga Sonrası: COVID-19'un Ekonomik ve Sosyal Etkilerine Karşı Politikalar"** başlıklı politika notunda bulunabilir.

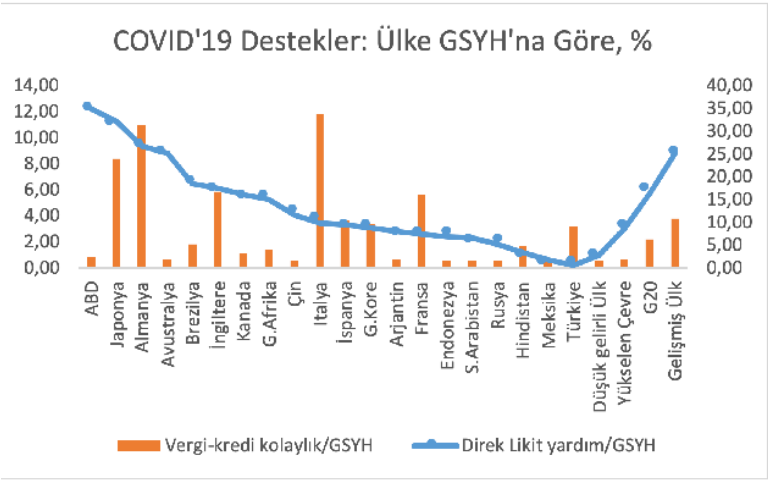
Ekonomik ve Siyasi Düzlem

Bu bölümde Dünya, Türkiye ve İstanbul'a ilişkin genel iktisadi durum değerlendirmesi yapılacak, özellikle Covid-19 pandemisiyle ortaya çıkan ekonomik gelişmeler genel hatlarıyla ele alınacaktır.

Uluslararası Para Fonu'na (IMF) Göre Pandemide Mali Destekler

Kısa adı IMF olan Uluslararası Para Fonu tarafından, Haziran ayında güncellenen Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda; Haziran 2020'de küresel ekonomik daralma tahmini 2020 için %4,9'a çekilirken, dünyanın karşı karşıya olduğu işsizlik verilerine ve devletlerin pandemi karşısında aldıkları mali destek önlemlerine de yer verildi.

Raporda Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) 2020'nin ilk çeyreğinde gerçekleşen 130 milyon tam zamanlı iş kaybının yılın ikinci çeyreğinde 300 milyona yükseleceği öngörüsüne de yer verildi. Emek piyasasında evden çalışma olanağı bulunmayan "düşük becerili" işçilerin krizden daha şiddetli etkileneceği, toplumsal cinsiyet boyutuyla da kadınların daha keskin gelir kaybına uğrayacağı belirtildi. Dünyadaki 2 milyar civarı kayıt dışı çalışan işçinin %80'e yakınının durumunun belirgin biçimde kötüleşeceği de vurgulandı.

Kaynak: https://www.imf.org/en/Topics/imf-and-covid19/Fiscal-Policies-Database-in-Response-to-COVID-19

IMF raporunda günde 1,90 dolardan daha düşük gelirle aşırı yoksulluğun pençesinde bulunan insanların sayısının artması tehlikesine de dikkat çekiliyor. Raporun mali gelişmelerle ilgili bölümünde, çeşitli hükümetlerin pandeminin yarattığı ekonomik ve sosyal hasara karşı açıkladığı mali yardım paketlerinin toplamı 11 trilyon dolar olarak hesaplanıyor. Nisan ayı raporunda, bunun 6-7 trilyon dolar olduğu belirtiliyordu.

Haziran için tahmin edilen 11 trilyon dolarlık desteğin 5,4 trilyon dolarının doğrudan merkezi bütçe açıklarını artıran ek harcamalar ve vergi indirimlerinden oluştuğu bildiriliyor. Geri kalan 5,4 trilyon dolar ise likidite kolaylıkları, krediler ve garantilerin toplamını yansıtıyor.

Ülke/Bölge	Direk Likit yardım/GSYH	Vergi-kredi kolaylık/GSYH
ABD	12,28	2,56
Japonya	11,33	23,99
Almanya	9,39	31,51
Avustralya	8,84	1,83
Brezilya	6,53	5,40
İngiltere	6,16	16,88
Kanada	5,64	3,29
GAfrika	5,33	4,21
Çin	4,1	0,5
Italya	3,5	34,0
İspanya	3,4	10,6
Güney Kore	3,1	9,7
Arjantin	2,8	2,0
Fransa	2,7	16,2
Endonezya	2,4	1,1
Suudi Arabistan	2,3	0,9
Rusya	1,9	1,1
Hindistan	1,2	4,9
Meksika	0,7	0,5
Türkiye	**0,2**	**9,1**
Düşük gelirli Ülkeler	1,0	0,1
Yükselen Çevre	3,1	2,0
G20	5,8	6,4
Gelişmiş Ülkeler	8,9	10,9

COVID-19 Mali destekler: Ülke GSYH'na Göre, %
Kaynak: IMF

IMF'nin doğrudan bütçe kaynaklı destekleri temel alarak yaptığı sıralamada, ülkelerin GSMH'lerinin oranına göre ilk üç basamakta ABD, Japonya ve Almanya yer alıyor. Buna karşın son sıraları kaynakları yetersiz gelişmekte olan ülkeler paylaşıyor. Türkiye; Hindistan ve Meksika'nın gerisinde tüm G-20 ülkeleri arasında sonuncu sırada bulunuyor.

IMF tahminine göre pandemi dönemi mali destekler 11 trilyon doları bulurken Türkiye'nin destekleri 65 Milyar Dolar da kaldı ve bunun da hanehalkına değen nakdi destekler kısmı 2 Milyar Dolar oldu.

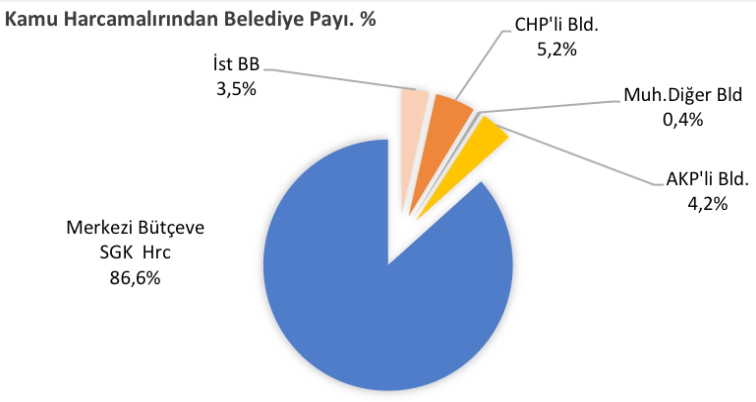
Türkiye'de kamu harcamalarında yerelin payı daha da azalıyor

Toplam kamu harcamalarında yerel yönetimlerin payı, ülkeden ülkeye değişiklik gösteriyor. **Kamusal yetki ve sorumlulukları yerele daha fazla aktaran, bir anlamda daha da demokratikleştiren toplumlarda, yerel yönetimler daha güçlü bütçelerle yerel hizmetlerini yerine getiriyorlar.** Örneğin İskandinav ülkelerinde kamu harcamaları içinde yerelin payı yüzde 45 ile 62 dolayında değişirken Japonya'da, G.Kore'de yüzde 35'i buluyor. OECD ülkelerinin ortalaması ise yüzde 21. Türkiye, merkezi bütçe, sosyal güvenlik kurumu ve yerelden oluşan toplam harcamalarda, yıllık ortalama yüzde 10 dolayındaki payı ile yerelin en az kaynak kullandığı ülkeler arasında yer alıyor. İsrail, İrlanda, Yunanistan, yine yerelin payının tek hanede kaldığı ülkeler arasında.

OECD verilerine göre, toplam kamu harcamalarından Türkiye'de yerel yönetimler yüzde 10 dolayında bir pay ile yetinmeye çalışırlarken bu pay özellikle büyüme yaşanan yıllarda yüzde 12-13'ü bulabiliyor. 2019 yılı genel bütçe harcamaları dikkate alındığında, yerel yönetimler içinde İstanbul, Türkiye nüfusunda yüzde 20'ye yaklaşan payına karşılık kamu harcamalarının ancak yüzde 3,5'ini gerçekleştirebilen bir bütçe büyüklüğüne sahip olmuştur. 31 Mart 2019 yerel yönetim seçimleri ile CHP'li Belediye başkanlarınca yönetilmeye başlanan, İstanbul dışındaki büyükşehir belediyeleri ile il belediyeleri, toplam kamu harcamalarının yüzde 5,2'sini oluşturan bir bütçe büyüklüğü ile yerel hizmetlerin finansmanını karşılamaya çalışmışlardır.

Başka bir ifadeyle, 2019'da ülke milli gelirinin üçte ikisinin üretildiği illerde yerel yönetimleri kazanan CHP'li belediyeler, kamu kaynaklarının ancak yüzde 8,5-9'unu kullanabildikleri bir bütçe ile görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Çoğu Güneydoğu'da bulunan, ama hukuk dışı yollarla kayyım yönetimlerine devredilen belediyelerin de kamu harcamalarından aldıkları paylar ancak yüzde 0,5'i bulmaktadır.

Pandemi sonrası, azalan kamu gelirleri, özellikle tüketimin hızla düşmesinden dolayı azalan dolaylı vergi gelirleri, yerel yönetimlerin merkezden sağladıkları gelirleri de hızla azaltı. 2018 yılında merkezi bütçeden yüzde 9 pay alan yerel yönetimlerin bu payı, birçok belediye yönetiminin muhalefete geçtiği 2019'da yüzde 7,8'e indi. 2020 Mart ayında pandemi iklimine girilen dönemde ise yerel yönetimlere ilk 4 ayda 394 milyar TL'lik merkezi harcamadan 28 milyar TL yani yüzde 7,1'lik pay düşmüş durumdadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı veri tabanından hesaplanmıştır.

Türkiye'de Para ve Maliye Politikaları

Pandemi tüm dünyada hükümetlerin genişlemeci para ve maliye politikaları uygulamasını getirirken Türkiye'de de görünürde paketler açıklanmıştır. G-20 ülkelerinin destek paketleri 15 Trilyon Dolara ulaşırken, Türkiye'nin destek paketi olarak açıklanan, ilk elde 15 Milyar Dolar, revize paket açıklaması ile 30 milyar dolarda kalmış görünmektedir. Bu da Türkiye gayri safi yurt içi hasılasının yüzde 4'ü diye takdim edilse de, özü kredi desteğine dayanan paketin, nakdi yardım ayağı çok zayıf kalmıştır.

"EKONOMİK İSTİKRAR KALKANI" DAĞILIMI				
Destek/Kredi/Borç Türü	Kapsam	Miktar Milyar TL	Finansman Türü	Payı (Yüzde)
1.000 TL Nakdi Yardım Desteği	5,5 Milyon Aile	5,5	Nakdi Destek	2%
Kısa Çalışma, Nakdi Ücret ve İşsizlik Ödeneği	4,5 Milyon Kişi	6	İŞKUR Desteği	2%
SSK ve Bağ-Kur Borç Ertelenmesi		66	Borç Erteleme	23%
Bireysel İhtiyaç Desteği	6 Milyon Kişi	37	Kredi/Borç	13%
Esnaf Destek Finansmanı	1,1 Milyon Esnaf	25	Kredi/Borç	9%
İşe Devam Finansmanı	181 Bin İşletme	145,6	Kredi/Borç	51%
Toplam Paket		**285,1**		100%
Toplam Nakdi Destek (Sosyal Yardım+İŞKUR)		11,5	Nakdi Destek	4%
Toplam Kredi ve Borç Desteği/Kolaylığı		**273,6**	**Kredi ve Borç**	96%

Kaynak: Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerinden derlendi.

İktidarca 262 milyar TL olarak açıklanan paketten sadece nakdi yardım olarak 5,5 milyar TL yoksul ailelere aktarılmıştır. Bu da paketin yüzde 2'si demektir. İşsizlik Sigortası Fonu kaynakları ile işsizlere yapılan sınırlı aylık destekler bile destek paketi içinde gösterilmiş, paketler ağırlıkla hanehalkı, küçük esnaf ve girişimcileri borçlandırma ya da en fazla borçlarını, vergi yükümlülüklerini erteleme üstünde bina edilmiştir.

Bu noktada dikkat çeken bir husus, tarım dışı istihdamda yaklaşık yüzde 23, tarımda ise yaklaşık yüzde 88 ve GSYİH'ye oransal olarak yüzde 27 civarında bir büyüklüğe sahip olan kayıt dışı ekonomiye ve bu ekonomide istihdam edilenlere yönelik bir önlemin bu pakette yer almıyor olmasıdır . Oysa bu kesimin İstanbul kent yoksulları içinde ciddi bir oranda olduğu İstatistik Ofisi'nin Nisan 2020 Sosyal Yardım İstatistikleri çalışmasında görülmektedir. Yardım başvurusunda bulunanların %59.2'si herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna kayıtlı değildir. %43'ü ise düzenli bir gelire sahip değildir. Yine İstatistik Ofisi'nin açıkladığı verilere göre 2019 yılında İstanbul'da çalışanların yüzde 77,8'i SGK'lı iken, yüzde 22,2'si kayıt dışı çalışmaktadır. Bu kesimin büyük ölçüde iktidarın sosyal destek paketi dışında bırakılmış olması kent yoksulluğu ile mücadele bağlamında dikkatle değerlendirilmesi gereken bir hususdur.

1- https://www.birgun.net/haber/is-ve-gelir-kaybi-devasa-gelir-destegi-devede-kulak-302161
2- TESEV, "COVID-19 Pandemisine Karşı Açıklanan Ekonomik Teşvik Paketleri: Bir Karşılaştırma ve Türkiye Örneği: https://d4b693e1-c592-4336-bc6a36c134d6fb5e.filesusr.com/ugd/c80586_78c78321f05c42088ec6ddf232c49fc1.pdf

Aile ve Çalışma Bakanlığı tarafından Haziran ayı başlarında açıklanan bilgilere göre, Türkiye genelinde hanelere verilen sosyal yardımlar ile İŞKUR üzerinden sağlanan ödeneklerin toplamı 20,4 Milyar TL olarak gerçekleşti. Dolayısıyla açıklanan bilgilere göre, 260 Milyar TL olduğu söylenen mali destekler ya da popüler adıyla "Kalkan"ın sosyal yardım olarak tanımlanan kısmının toplamın yüzde %10'undan az olduğu görülmektedir. 6 Milyon dolayında yoksul haneye 1000'er liralık yardım yapıldığı ve toplamın 6 Milyar TL'yi bulduğu belirtilirken, kısa çalışma ödeneği, nakdi ücret ve işsizlik ödeneği olarak 5,5 milyon dolayındaki işçiye yapılan ödemelerin de 14,5 Milyar TL'ye yaklaştığı belirtildi.

Sosyal Koruma Kalkanı

Türkiye Geneli

13.06.2020

		Ödeme Yapılan Hane/Kişi	Miktar (TL)
Sosyal Destek Programı (Hane)	FAZ 1	2.111.254	2.111.254.000
	FAZ 2	2.316.010	2.316.010.000
	FAZ 3	1.646.438	1.646.438.000
Kısa Çalışma Ödeneği	Çalışan	3.490.069	10.556.408.489
Nakdi Ücret Desteği	Çalışan	1.358.375	1.701.581.864
İşsizlik Ödeneği	Kişi	717.911	2.071.032.826

#BirlikteBaşaracağız — Toplam: 20.402.725.179 TL

ailevecalisma — www.ailevecalisma.gov.tr

Sosyal Koruma Kalkanı

İstanbul

20.05.2020

		Ödeme Yapılan Hane/Kişi	Miktar (TL)
Sosyal Destek Programı (Hane)	FAZ 1	130.703	130.703.000
	FAZ 2	284.640	284.640.000
	FAZ 3	195.628	195.628.000
Kısa Çalışma Ödeneği	Çalışan	924.578	1.608.981.552
Nakdi Ücret Desteği	Çalışan	277.974	141.641.212
İşsizlik Ödeneği	Kişi	171.068	223.645.666

#BirlikteBaşaracağız — Toplam: 2.585.239.431 TL

ailevecalisma — www.ailevecalisma.gov.tr

Ödendiği açıklanan 14,5 Milyar TL'lik işsizlik ödeneğinin merkezi bütçeden ayrı bir bütçe olan İşsizlik Sigortası Fonu'ndan ödenmesi nedeniyle, doğrudan yardım olarak tanımlanması tartışmaya açık bir durumdur. Çünkü, fonun bütçesi; işçi, işveren ve devlet prim katkılarıyla oluşmakta ve merkezi bütçeden bir harcamayı içermemektedir. COVID-19 pandemisinde Temmuz başı itibariyle vaka sayısı 205 bini aşarken Sağlık Bakanlığı, vakaların yüzde 53'ünün İstanbul'da gerçekleştiğini açıkladı. İstanbul, pandemiden bu kadar ağır etkilenirken, açıklanan sosyal yardımlardan İstanbul'a düşen ise ancak altıda 1 olarak gerçekleşti. Aile ve Çalışma Bakanlığı 20,5 Milyar TL'lik sosyal yardımdan İstanbul'a düşen payı yaklaşık 2,6 milyar TL olarak açıkladı. İstanbul'daki 612 bin haneye 1000'er liradan 612 milyon TL'lik nakit desteği açıklandı. Bu, Türkiye genelinde dağıtılanın 10'da 1'ine denk gelmektedir.

Kaynak: Aile ve Çalışma Bakanlığı veri tabanı

Öte yandan, İstanbul'da İşsizlik Sigortası Fonu bütçesinden de 1 Milyon 423 Bin işçiye 2 Milyar TL dolayında ödenek dağıtıldığı bildirildi. Bu da Türkiye genelinde dağıtıldığı söylenen 14,5 milyar TL'nin %10'una yakın bir tutardır.

Aynı zamanda tüm dünyada pandemi ile birlikte yeniden canlılık kazanan temel gelir/vatandaşlık geliri/asgari gelir desteği talep ve politikaları, dünya örnekleri ve uzman görüşleri de dayanak alınarak güçlü biçimde savunulmalıdır. Covid-19, toplumun tümü için asgari gelir desteğinin ve sağlık ve geliri güvence altına alacak bir sosyal sigorta sisteminin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu çerçevede özellikle kayıt dışaı çalışanları ve yoksul birey ve haneleri asgari bir gelir güvencesine kavuşturacak bir sosyal sigorta kolu olarak aile/hane sigortası ve aynı zamanda aile geçim desteği çalışmaları gündeme alınmalıdır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı, Enstitü İstanbul COVID-19 Konuşmaları: Ayşe Buğra

COVID-19 ile mücadele gündemiyle, İBB İstanbul Planlama Ajansı, Enstitü İstanbul tarafından salgını uzmanlarla farklı boyutlarıyla ele alan bir konuşma dizisi başlatıldı. Dizinin dördüncü yayını **Emeritus Prof. Dr. Ayşe Buğra** ile salgının toplumsal etkileriyle birlikte yeniden gündeme taşınan "Vatandaşlık geliri" tartışmalarını üzerine gerçekleştirildi.

Konuşmada değinilen "Bir Temel Hak Olarak Vatandaşlık Gelirine Doğru" kitabıyla ilgili daha detaylı bilgi için:
https://www.iletisim.com.tr/kitap/vatandaslik-gelirine-dogru/8070#.WiqPCUpl-Uk

Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu bünyesindeki vatandaşlık geliri ve diğer konularla ilgili çalışmalar:
https://spf.boun.edu.tr/tr

Enstitü İstanbul COVID-19 Konuşmaları: https://enstitu.ibb.istanbul/covid-19-konusmalari/

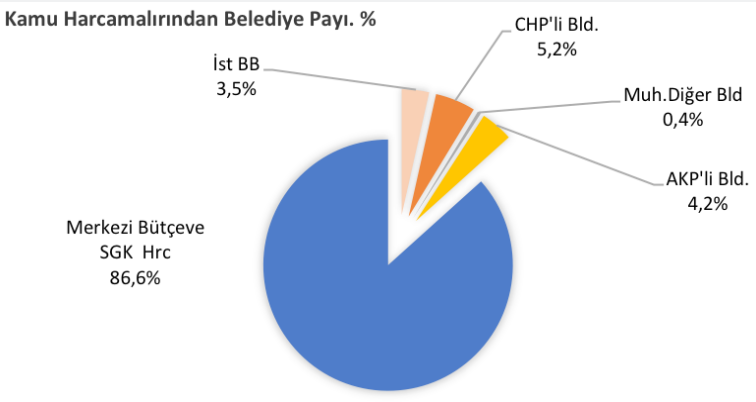
Türkiye'de kamu harcamalarında yerelin payı daha da azalıyor

Toplam kamu harcamalarında yerel yönetimlerin payı, ülkeden ülkeye değişiklik gösteriyor. **Kamusal yetki ve sorumlulukları yerele daha fazla aktaran, bir anlamda daha da demokratikleştiren toplumlarda, yerel yönetimler daha güçlü bütçelerle yerel hizmetlerini yerine getiriyorlar.** Örneğin İskandinav ülkelerinde kamu harcamaları içinde yerelin payı yüzde 45 ile 62 dolayında değişirken Japonya'da, G.Kore'de yüzde 35'i buluyor. OECD ülkelerinin ortalaması ise yüzde 21. Türkiye, merkezi bütçe, sosyal güvenlik kurumu ve yerelden oluşan toplam harcamalarda, yıllık ortalama yüzde 10 dolayındaki payı ile yerelin en az kaynak kullandığı ülkeler arasında yer alıyor. İsrail, İrlanda, Yunanistan, yine yerelin payının tek hanede kaldığı ülkeler arasında.

OECD verilerine göre, toplam kamu harcamalarından Türkiye'de yerel yönetimler yüzde 10 dolayında bir pay ile yetinmeye çalışırlarken bu pay özellikle büyüme yaşanan yıllarda yüzde 12-13'ü bulabiliyor. 2019 yılı genel bütçe harcamaları dikkate alındığında, yerel yönetimler içinde İstanbul, Türkiye nüfusunda yüzde 20'ye yaklaşan payına karşılık kamu harcamalarının ancak yüzde 3,5'ini gerçekleştirebilen bir bütçe büyüklüğüne sahip olmuştur. 31 Mart 2019 yerel yönetim seçimleri ile CHP'li Belediye başkanlarınca yönetilmeye başlanan, İstanbul dışındaki büyükşehir belediyeleri ile il belediyeleri, toplam kamu harcamalarının yüzde 5,2'sini oluşturan bir bütçe büyüklüğü ile yerel hizmetlerin finansmanını karşılamaya çalışmışlardır.

Başka bir ifadeyle, 2019'da ülke milli gelirinin üçte ikisinin üretildiği illerde yerel yönetimleri kazanan CHP'li belediyeler, kamu kaynaklarının ancak yüzde 8,5-9'unu kullanabildikleri bir bütçe ile görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Çoğu Güneydoğu'da bulunan, ama hukuk dışı yollarla kayyım yönetimlerine devredilen belediyelerin de kamu harcamalarından aldıkları paylar ancak yüzde 0,5'i bulmaktadır.

Pandemi sonrası, azalan kamu gelirleri, özellikle tüketimin hızla düşmesinden dolayı azalan dolaylı vergi gelirleri, yerel yönetimlerin merkezden sağladıkları gelirleri de hızla azaltı. 2018 yılında merkezi bütçeden yüzde 9 pay alan yerel yönetimlerin bu payı, birçok belediye yönetiminin muhalefete geçtiği 2019'da yüzde 7,8'e indi. 2020 Mart ayında pandemi iklimine girilen dönemde ise yerel yönetimlere ilk 4 ayda 394 milyar TL'lik merkezi harcamadan 28 milyar TL yani yüzde 7,1'lik pay düşmüş durumdadır.

Hazine ve Maliye Bakanlığı veri tabanından hesaplanmıştır.

Kişi Başına Düşen Belediye Harcamaları

Genel kamu gelir ve harcamaları içindeki %10 dolayındaki payı ile yetersiz kalan yerel yönetimlerin, il ve bölgelere göre de farklılaştıkları dikkati çekmektedir. Belediyeler (Büyükşehir ve büyükşehir dışı il belediyeleri ve ilçe belediyeleri) ve bağlı kuruluşların gelir ve giderlerini üç ayda bir açıklayan Hazine ve Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2019 yılında kişi başına belediye harcaması 1.962 TL oldu. İstanbul'un 2019 yerel yönetim harcamaları yaklaşık 43,2 Milyar TL ile toplamın yüzde 26,5'unu oluşturdu.

2019'da ekonominin küçülmesi sonucu daralan kamu gelirleri ve bundan yerel yönetimlere ayrılan payın düşmesi, İstanbul'un toplamdan aldığı payı da azalttı. Önceki yıllarda İstanbul'un toplam belediye harcamalarındaki payının %30'lara kadar çıktığı bilinmektedir.

2019'daki İstanbul belediye harcamaları 2019'un İstanbul nüfusu olarak açıklanan 15,5 milyona bölündüğünde kişi başına belediye harcamasının 2783 TL ile, Türkiye ortalamasının %42 üstünde olduğu görülmektedir. Kişi başı belediye harcaması sıralamasında Hakkari ile Tunceli gibi az gelişmiş illerde 3 Bin TL dolayında görünmesi ise, istisnai, dönemsel bir olgudur.

En büyük harcamayı yapan ilk üç belediye (İstanbul, Ankara, İzmir) toplam belediye harcamalarının 2019'da yaklaşık yüzde 46'sını oluşturmaktadır. Şehirde yaşayan nüfus başına yapılan belediye ve bağlı kurum harcamaları şehirler arasında karşılaştırıldığında, kişi başına 2.783 TL ile İstanbul ve ona yakın miktar ile İzmir ilk iki sıradayken, Ankara'nın 2019 kişi başına belediye harcaması 2300 TL dolayında gerçekleşmiş ve büyük illerden Kocaeli'nin gerisinde kalmıştır.

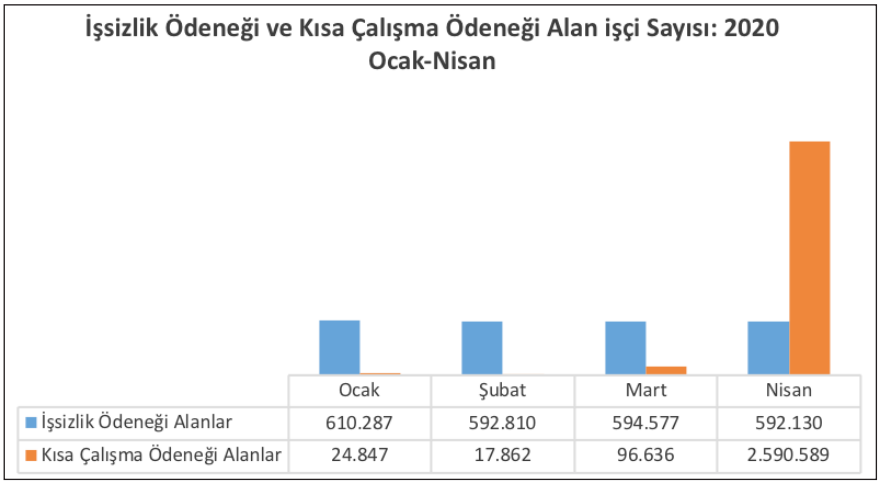
Doğu ve Güneydoğu illerinde kişi başına yerel yönetim harcamaları ise en alt sıralarda yer almış ve Türkiye ortalamasının yarısı kadar gerçekleşmiştir. Türkiye ortalaması 100 kabul edildiğinde Diyarbakır'daki harcama 50, Ş.Urfa, Van, Mardin, Adıyaman gibi illerde ise 60'ın altında kalmıştır.

İllerin Nüfus Başına Belediye Harcamaları(2019)
(İl özel idareleri ve şirketler Hariç)

	Mah.İdare Ha	2019 Nüfusu	Kişi Başına bel. Hrc	TR=100	Hrc Payı%	Nüf Payı %
Türkiye Ort	163.138.373	83.154.997	1,962	100	100	100
Tunceli	259.545	84.660	3,066	156	0,2	0,1
Hakkari	826.317	280.991	2,941	150	0,5	0,3
İstanbul	43.182.695	15.519.267	2,783	142	26,5	18,7
İzmir	12.138.352	4.367.251	2,779	142	7,4	5,3
Bayburt	220.767	84.843	2,602	133	0,1	0,1
Ardahan	242.547	97.319	2,492	127	0,1	0,1
Erzurum	1.871.589	762.062	2,456	125	1,1	0,9
Kocaeli	4.674.098	1.953.035	2,393	122	2,9	2,3
Artvin	401.423	170.875	2,349	120	0,2	0,2
Ankara	12.922.093	5.639.076	2,292	117	7,9	6,8
Erzincan	536.025	234.747	2,283	116	0,3	0,3
Kilis	320.620	142.490	2,25	115	0,2	0,2
Çanakkale	1.217.099	542.157	2,245	114	0,7	0,7
Yalova	607.715	270.976	2,243	114	0,4	0,3
Antalya	5.407.426	2.511.700	2,153	110	3,3	3
Eskişehir	1.863.988	887.475	2,1	107	1,1	1,1
Kastamonu	783.769	379.405	2,066	105	0,5	0,5
Rize	662.052	343.212	1,929	98	0,4	0,4
Muğla	1.896.040	983.142	1,929	98	1,2	1,2
Tekirdağ	1.979.976	1.055.412	1,876	96	1,2	1,3
Balıkesir	2.281.661	1.228.620	1,857	95	1,4	1,5
Çankırı	359.114	195.789	1,834	93	0,2	0,2
Kırşehir	440.962	242.938	1,815	93	0,3	0,3
Gümüşhane	298.032	164.521	1,812	92	0,2	0,2
Burdur	488.956	270.796	1,806	92	0,3	0,3
Bursa	5.515.609	3.056.120	1,805	92	3,4	3,7
Edirne	744.576	413.903	1,799	92	0,5	0,5
Kütahya	1.041.257	579.257	1,798	92	0,6	0,7
Sivas	1.133.737	638.956	1,774	90	0,7	0,8
Denizli	1.827.869	1.037.208	1,762	90	1,1	1,2
Trabzon	1.406.396	808.974	1,738	89	0,9	1
Kırıkkale	489.929	283.017	1,731	88	0,3	0,3
Nevşehir	521.163	303.010	1,72	88	0,3	0,4
Bilecik	376.539	219.427	1,716	87	0,2	0,3
Giresun	762.646	448.400	1,701	87	0,5	0,5
Aydın	1.882.924	1.110.972	1,695	86	1,2	1,3
Elazığ	996.304	591.098	1,686	86	0,6	0,7
Mersin	3.057.451	1.840.425	1,661	85	1,9	2,2
Gaziantep	3.400.441	2.069.364	1,643	84	2,1	2,5
Isparta	728.387	444.914	1,637	83	0,4	0,5
Kırklareli	591.671	361.836	1,635	83	0,4	0,4
Niğde	591.733	362.861	1,631	83	0,4	0,4
Bolu	514.238	316.126	1,627	83	0,3	0,4
Uşak	600.254	370.509	1,62	83	0,4	0,4
Adana	3.611.903	2.237.940	1,614	82	2,2	2,7
Yozgat	668.460	421.200	1,587	81	0,4	0,5
Afyon Karahi	1.150.800	729.483	1,578	80	0,7	0,9
Sinop	343.968	218.243	1,576	80	0,2	0,3
Konya	3.502.286	2.232.374	1,569	80	2,1	2,7
Karaman	396.141	253.279	1,564	80	0,2	0,3
Manisa	2.228.571	1.440.611	1,547	79	1,4	1,7
Bingöl	426.994	279.812	1,526	78	0,3	0,3
Siirt	503.544	330.280	1,525	78	0,3	0,4
Kayseri	2.121.312	1.407.409	1,507	77	1,3	1,7
Karabük	374.159	248.458	1,506	77	0,2	0,3
Hatay	2.451.660	1.628.894	1,505	77	1,5	2
Malatya	1.192.429	800.165	1,49	76	0,7	1
Zonguldak	881.595	596.053	1,479	75	0,5	0,7
Bitlis	513.130	348.115	1,474	75	0,3	0,4
Çorum	782.158	530.864	1,473	75	0,5	0,6
Şırnak	777.511	529.615	1,468	75	0,5	0,6
Iğdır	291.566	199.442	1,462	75	0,2	0,2
Muş	595.637	408.809	1,457	74	0,4	0,5
Ordu	1.094.162	754.198	1,451	74	0,7	0,9
Sakarya	1.490.824	1.029.650	1,448	74	0,9	1,2
Samsun	1.923.900	1.348.542	1,427	73	1,2	1,6
Bartın	281.529	198.249	1,42	72	0,2	0,2
Aksaray	591.106	416.367	1,42	72	0,4	0,5
Tokat	851.415	612.747	1,39	71	0,5	0,7
K.Maraş	1.577.941	1.154.102	1,367	70	1	1,4
Amasya	456.551	337.800	1,352	69	0,3	0,4
Osmaniye	708.423	538.759	1,315	67	0,4	0,6
Kars	357.017	285.410	1,251	64	0,2	0,3
Batman	758.424	608.659	1,246	64	0,5	0,7
Düzce	486.538	392.166	1,241	63	0,3	0,5
Ağrı	661.177	536.199	1,233	63	0,4	0,6
Mardin	972.361	838.778	1,159	59	0,6	1
Adıyaman	718.856	626.465	1,147	58	0,4	0,8
Van	1.303.003	1.136.757	1,146	58	0,8	1,4
Urfa	2.291.644	2.073.614	1,105	56	1,4	2,5
Diyarbakır	1.733.693	1.756.353	0,987	50	1,1	2,1

İstihdamdaki Gelişmeler

TÜİK tarafından açıklanan Şubat 2020 verileri Covid-19 ile ilgili güncel durumu yansıtmasa da İŞKUR tarafından açıklanan Nisan 2020 açık iş ve işe yerleştirme istatistikleri Covid-19'un yaratacağı işsizlik dalgasının öncü göstergesi niteliğindedir. İŞKUR verilerine göre Nisan 2020'de açık işler bir önceki aya göre yaklaşık 115 bin azaldı ve 52 bin 418'e geriledi. Açık işlerde yaşanan azalma yüzde 68,7 oranındadır.

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan
İşsizlik Ödeneği Alanlar	610.287	592.810	594.577	592.130
Kısa Çalışma Ödeneği Alanlar	24.847	17.862	96.636	2.590.589

Kaynak: İşsizlik Sigortası Fonu Nisan Bülteni

TÜİK tarafından 2019 sonunda yaklaşık 4,5 milyon olarak açıklanan resmi işsiz sayısı içinde İstanbul'daki işsizlerin sayısı 1 milyonun üzerindedir. Pandemi öncesi yaşanan krizde işgücüne katılımın azalması dikkat çekmiştir. Bu, iş bulma ümidini yitirenlerin işgücü dışına çıkması olarak gözlenmiştir. Pandemi süreci "sosyal mesafeleşme" önlemi gereği kapatılan 150 bine yakın hizmet sektörü işletmesinin ortaya çıkardığı 1,5 milyon dolayındaki işsizler, stoktaki 4,5 milyona eklemiş; ayrıca 65 yaş üstü ve 20 yaş altı gruba getirilen dışarı çıkma yasağı, bu gruplardaki 1,5 milyona yakın çalışanı da işinden etmiştir. Yanı sıra, iç talepteki sert düşüşün yanında ihracatın da hızla azalması, birçok işyerinde istihdamı etkilemiş ve sayıları milyonlarla ifade edilen ama henüz açıklanmayan sayıda çalışan "ücretsiz izinli" sayılmıştır. Bu kesimdeki işsizlere İşsizlik Sigortası Fonu'ndan günlük 39 TL'lik destek uygulaması ise 10 Haziran'da başlatılmıştır. Fon'dan işsizlik ödeneği alan sayısı Nisan ayı sonunda 592 bini bulurken kısa çalışma ödeneği alanların sayısı 2,6 milyona yaklaşmıştır. "Nakdi Destek" adı altında ödeme yapılan ücretsiz izinli kesimlerin sayısı ise henüz açıklanmamıştır. Böylece, Fon'dan birkaç aylığına destek alabilecek işsiz sayısı tahminen 5 milyonu bulacaktır.

2019 biterken 4,5 milyon olan işsiz stokunun pandemi ile birlikte, bir kısmı geçici de olsa 10 milyonu aştığı tahmin edilmektedir. İşsizlerin ortalama yüzde 25-30'unu barındıran İstanbul'da işsiz sayısının 2,5-3 milyonu bulduğu tahmin edilmektedir. Bu da önümüzdeki dönemde iş ve geçim sorunlarını tüm Türkiye için olduğu gibi, İstanbul için de yakıcı hale getirmektedir.

Sektörel Değerlendirme

Pandemi ile birlikte uygulanan "sosyal mesafeleşme" önlemi, öncelikle sivil havacılık, turizm, perakende ticaret, yeme-içme, kültür endüstrileri vb. hizmet sektörlerinin kapanmasına yol açmıştır. Türkiye milli gelirinde ve özellikle İstanbul ekonomisinde en geniş gövdeyi istihdamda en geniş yeri tutan bu sektörlerin kapanması büyük bir katma değer düşüşünü getirmiştir. Yılın ikinci çeyreğinde yüzde 15'in üstünde bir milli gelir düşüşü beklenirken, takip eden çeyreklerde de kayıpların sürmesi ve IMF tahminine göre, yılın yüzde 5 küçülmeye bitmesi beklenmektedir.

Türkiye milli gelirinde yüzde 32 dolayındaki payı ile, pandeminin kapattığı hizmet ve birçok imalat sanayi sektörlerinin küçülmesi ile İstanbul ekonomisinin de 2020'de yüzde 10 dolayında gerilemesi beklenmektedir.

Devlet Hava Meydanları İşletmesi DHMİ'nin verilerine göre, İstanbul'da iki uluslararası havalimanında yolcu trafiği 2020 Mart-Mayıs döneminde yüzde 80'in üstünde daralmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre ise, pandeminin ikinci ayı Nisan'da İstanbul'daki otellerde doluluk oranı yüzde 7,3'e kadar düşmüş, 5 yıldızlı oteller ancak yüzde 7.7 kapasite ile çalışabilmiştir. İstanbul, ayda 1 milyon 210 bin kişi ağırlayabilecekken ancak 88,3 bin kişi konaklamıştır.

Dünyanın gündelik yaşamına damgasını vuran Covid-19 salgını, en temel ihtiyaç olan gıdada kıtlık korkusunu da artırmıştır. Haneler, ihtiyaç hiyerarşisinde ilk sırayı alan gıdada daha fazla stoklamaya giderken, salgınla baş etmenin uzaması hâlinde karşı karşıya kalınabilecek, kıtlık dâhil, başlıca riskleri düşünmeden edememektedir.

NİSAN 2020 İSTANBUL'DA KONAKLAMA : DOLULUK ORANI YÜZDE 7							
TÜRÜ	SINIFI	TESİSE GELİŞ SAYISI			DOLULUK ORANI(%)		
		YABANCI	YERLİ	TOPLAM	YABANCI	YERLİ	TOPLAM
Otel	5 Yıldızlı	26.172	18.198	44.370	5,1	2,6	7,7
	4 Yıldızlı	7.056	10.354	17.410	2,5	2,6	5,1
	3 Yıldızlı	8.430	6.232	14.662	5,3	3,0	8,3
	2 Yıldızlı	539	1.509	2.048	1,2	3,8	5,0
	1 Yıldızlı	94	197	291	1,9	4,6	6,5
	Toplam	42.291	36.490	78.781	4,2	2,7	6,9
Termal Otel	4 Yıldızlı	169	333	502	6,4	9,2	15,6
	Toplam	169	333	502	6,4	9,2	15,6
Pansiyon		0	159	159	0,0	6,4	6,4
Apart Otel		1.115	195	1.310	48,4	1,9	50,3
Müstakil Apart		579	111	690	66,5	2,9	69,3
Özel Tesis		1.597	3.943	5.540	1,1	2,6	3,7
Turizm Komple		142	460	602	2,0	5,0	7,0
Butik Otel		210	556	766	0,8	2,0	2,8
GENEL TOPL.		**46.103**	**42.247**	**88.350**	**4,6**	**2,7**	**7,3**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden hesaplanmıştır.

ABD örneklerinden gözlemlenebileceği gibi bulaşı riski ortadan kalkmadan açılmak Kültür/ Eğlence, Restoran, Otelcilik, Havayolları gibi sektörleri kurtarmamaktadır. Bu sektörlerin toparlanması çok uzun sürecek veya hiçbir zaman eski haline dönmesi mümkün olmayabilecektir. Ayrıca tekstil ve otomotiv

ile emlak ve konut sektörünün de toparlanması da uzun sürebilir. Pandemi döneminde hayati ve önemi artan sektörler ise gıda, gıda kargosu, sağlık, ilaç, iletişim ve elektronik ile enerji ve altyapıdır.

İstanbul ekonomisi ve istihdamında ihracata yönelik üretimiyle önemli yeri olan giyim sektöründe önemli bir daralma yaşanmıştır. Nisan ayında İstanbul'dan gerçekleşen ihracata sektörel olarak bakıldığında toplam ihracat tutarında en

fazla düşüşün %58.2 ile hazır giyim ve konfeksiyonda olduğu görülmektedir[3]. Güvencesiz çalıştırmanın yaygın olduğu tekstilde çalışanların büyük çoğunluğu işten çıkarılmış ya da ücretsiz izine gönderilmiştir. Nitekim İstatistik Ofisi'nin İBB Sosyal Yardım İstatistikleri Nisan 2020 araştırmasında yardım talebi kabul edilenler içinde tekstil işkolunda çalışanların %16.9 ile en yüksek oranda temsil edildikleri görülmektedir. Pandeminin, özellikle toparlanması güç sektörlerde, çok uzun vadeli işsizlik ve istihdam kaybına yol açması söz konusudur.

Pandemi öncesi tarımda da oluşmuş küresel iş bölümleri yer yer kırılırken, ülkeler gıda konusunda "küresel" değil, "ulusal" düşünmeye başlamışlardır. Neredeyse her ülke öncelikle kendi gıda güvenliğini ön plana çekmektedir. Bunun sonucunda, önceden ihraç edilen bazı ürünlere ihraç yasakları getirilmekte, bu ürünler için yerli üretim seçenekleri üstünde durulmaktadır.

3- https://istatistik.istanbul/bulten.html?bultenAd=%C4%B0stanbul%20Ekonomi%20B%C3%BClteni%20-%20Reel%20Piyasalar,%20May%C4%B1s%202020

Türkiye ve İstanbul'da Tüketici Fiyat Artışları: Ocak-Mayıs 2020

Hanehalkı kullanılabilir gelirlerinin dolar cinsinden hesaplanması İstanbul'da en yüksek harcanabilir gelire sahip yüzde 20'lik dilim haricinde diğer tüm gelir gruplarının alım gücünün 2016 yılından bu yana düzenli olarak azaldığını göstermektedir. Alım gücünü etkileyen önemli husus tüketici fiyatlarındaki artıştır.

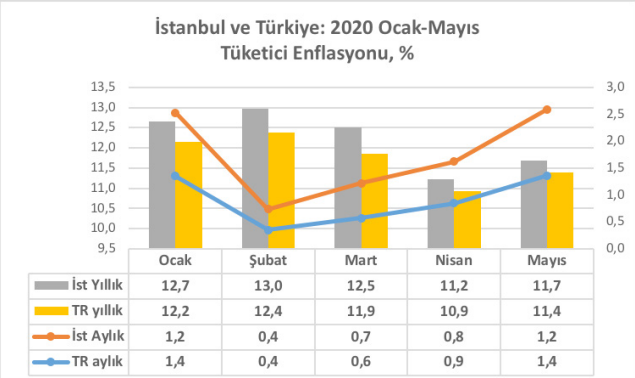
Hükümetin 2020 için yıllık yüzde 5 tüketici enflasyonu hedefini gerçekleştirmek, her geçen ayın verileri geldikçe imkânsız görünmekte ve Mayıs ayı itibariyle yıllık enflasyon yüzde 11,4 ile hedefin çok üstünde seyretmektedir. Türkiye geneline göre İstanbul tüketici enflasyonu biraz daha yukarıda seyretmekte ve Mayıs ayı itibariyle yıllığı yüzde 11,7'ye ulaşmış görünmektedir.
Yüksek seyreden enflasyon, ağır işsizlik koşullarının üstüne gelmektedir. Türkiye genelinde yüzde 14, İstanbul özelinde yüzde 15 işsizlik oranı koşullarının üstüne pandeminin eklediği ağır yoksullaşma şartlarında, yüksek enflasyon, hayatı İstanbul'da yaşayanlar açısından daha da güçleştirmiştir. 2020'nin ilk 5 ayı dikkate alındığında İstanbul tüketici fiyatlarındaki aylık ve yıllık artışlar genellikle Türkiye ortalamasının üstünde seyretmektedir. Mayıs ayı itibariyle İstanbul, yıllıkta 0,3 yüzde puan, aylıkta ise 0,2 yüzde puan yüksek enflasyona sahip görünmektedir.

Gıda fiyatları

Tüketici sepetinde üçte birlik payıyla en önemli yeri tutan gıda fiyatları, tüketici fiyatlarının genelde önünde seyretmektedir. Mayıs ayında Türkiye için %11,4 olan yıllık TÜFE, gıdada yaklaşık %13 ile, geneli %1,5 puana yakın geçmiştir. Özellikle pandemi ile birlikte kimi gıda fiyatlarında artış hızlanmış görünmektedir. Gıda-içecek madde fiyatlarında, İstanbul, Türkiye genelinin yaklaşık 1 yüzde puan üstündedir.

Ulaştırma fiyatları

Tüketici sepetinde bir diğer önemli yere sahip olan ulaştırmada Türkiye genelinde yıllık fiyat artışları, dünya petrol fiyatlarında pandemi ile birlikte görülen gerilemeye bağlı olarak, TÜFE yıllık artışlarının yaklaşık %5 puan altında seyretmektedir. Ne var ki, İstanbul'da ulaştırmada yıllık fiyat artışları Türkiye ortalamasının %3,5 kadar üstündedir. Bunda pandemi ile birlikte dolmuş fiyatlarının yarım kapasite kullanımıyla katlanmış olması, akaryakıt fiyatlarının diğer illere göre, görece yüksekliği neden olarak gösterilebilir.

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs
İst Yıllık	12,7	13,0	12,5	11,2	11,7
TR yıllık	12,2	12,4	11,9	10,9	11,4
İst Aylık	1,2	0,4	0,7	0,8	1,2
TR aylık	1,4	0,4	0,6	0,9	1,4

(TÜİK veri tabanından hesaplanmıştır.)

Konut fiyatları

Kira ve ev için yapılan su, elektrik, gaz harcamalarının fiyatları, Türkiye genelinde TÜFE ortalamasının 3 puan kadar üstünde seyretmektedir. İstanbul'da konut ve ev için su –enerji kullanımlarındaki fiyat artışları daha düşük seyretmiş ve Mayıs ayında yıllığı %13,9 ile Türkiye ortalamasının 0,6 yüzde puan altında gerçekleşmiştir. Bunun nedeni, su fiyatlarına 3 ay hiç zam yapılmamış olması gösterilebilir. Ayrıca kira artışları da pandeminin etkisiyle, Türkiye genelinin biraz daha altında seyretmiş görünmektedir.

Kent Yoksulluğu

Kent Yoksulluğu

Genel Değerlendirmeler

Ekonomik ve Siyasi Düzlem başlığında genel hatlarıyla özetlenen veriler bize Türkiye'nin, kentlerin ve dolayısıyla yerel yönetimlerin önümüzdeki en belirleyici gündeminin işsizlik, yoksulluk ve sosyal politikalar olacağını göstermektedir. Covid-19 salgını hem sağlık hem ekonomi açısından en çok yoksul kesimleri etkilemektedir ve yeni istihdam olanakları oluşmazsa bu kesimlerin yoksulluğunun ve sosyal yardıma bağımlılığının kalıcı olması riski vardır.

Yoksullukla mücadele salt parasal yoksulluk değil bir "yoksunluk" tanımı etrafında yürütmenin gerekliliği üzerinde de durulmalıdır. Bu hat üzerinden çizilen çerçevede geliştirilecek politikalar, geçtiğimiz aylarda etkilerini gösteren ekonomik kriz ve ardından gelen pandemi sürecinde daha da önemli ve öncelikli hale gelmiştir.

Sosyal politika ve yoksullukla/yoksunlukla mücadele başlığı sosyal yardımlara indirgenmemelidir. Bu nedenle rapor çerçevesinde konut ve istihdam gibi başlıklar da bu kapsamda değerlendirilmiştir.
Önümüzdeki dönemde kent yoksulları için eldeki olanaklar çerçevesinde, yaratıcı yöntemlerle, kitle seferberliği, dayanışmacı pratiklerin desteklenmesi, katılımcılık eksenlerini de kapsayan bütünlüklü somut politikalar hayata geçirilmelidir.

Bu noktada kent yoksulluğuna dair daha derinlemesine bir kavrayışa ihtiyaç vardır. Kent yoksulluğunun homojen biçimde tarif edilemeyeceğini göz önüne alarak, kentte yoksulluk ve yoksunluğun ekonomik-sosyal profilini çıkarmak ve bunun üzerinden farklı araçları bir arada kullanan politikalar geliştirmek gerekmektedir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı Enstitü İstanbul Kentsel Yoksulluk Araştırması Ön Çalışması: Sosyal Yardım Talebinde Bulunanların Hanehalkı, Demografi ve Mülkiyet Tipolojileri

İstanbul Büyükşehir Belediyesi hali hazırda yaptığı düzenli sosyal yardımlara ek olarak salgın süresince düzenlediği kampanyalardan biri olan **Birlikte Başaracağız** kampanyası bünyesinde yeni sosyal yardım talepleri bir dijital platform kanalı ile alınmaya başlamıştır.
https://sosinc.ibb.gov.tr/ adresi üzerinden alınan sosyal yardım talepleri Nisan ayı içerisinde 682 bin 697 haneye çıkmış, bunların 478 bin 750'nin başvurusu olumlu sonuçlanmıştır. Olumlu sonuçlanan bu rakam İstanbul'un toplam nüfusunun %12.7'ine denk gelmektedir. Bu rakamlar 17 Mayıs 2020 tarihi için 993 bin 759 başvuruya çıkmış, bunların 655 bin 680'sında ise ihtiyaç tespiti yapılmıştır. Bu rakamların hemen hemen İstanbul'un nüfusunun %20'sinden fazlasına denk geldiği söylenebilir.

Nisan ayı içerisinde başvuranların genel durumuna bakıldığında başvuranların %57.5'inin kadın, %42.5'inin erkek olduğu görülmektedir. Başvuran kadınların da %72'sinin evli, %24'ünün ise bekar olduğu görülmektedir.

Birlikte Başaracağız kampanyası süresince Nisan ayında alınan sosyal yardım taleplerinden oluşan 682.697 kişilik verisetindeki yaş, cinsiyet, mülkiyet ve hane halkı özellikleri üzeri analiz edilmiştir. Bu veriler Kadir Has Üniversitesi, İstanbul Çalışmaları Merkezi direktörü Prof. Dr. Murat Güvenç'in danışmanlığında çoklu mütekabiliyet analiziyle yöntemiyle işlenmiştir. Önce tüm veri seti 1000 farklı gruba ayrılmıştır. 1000 grubu en iyi temsil eden başvuru sahipleri tekrar seçilerek 1000 kişilik veri tekrar analiz edilmiştir. Bunun sonucundan sosyal yardım talep eden 8 farklı tipoloji belirlenmiştir.

Tipoloji	Ayrıntılı Açıklama	Oran
1	3 veya 1-2 kişilik çocuksuz hanelerde yaşayan erişkin/yaşlı (40-59) bekar erkek. Çoğunlukla tapusuz kiracı (tapusuz ev sahipliği de olabiliyor) ve mülksüz.	15.4
2	2-4 kişilik çocuksuz hanelerde yaşayan genç (20-39) bekar kadın. Tapusuz kiracı ve mülksüz	41
3	Geniş (4-8 kişilik) çocuklu hanelerde yaşayan erişkin (35-49) evli erkek. Çoğunlukla tapulu ev sahibi (Tapulu kiracı da olabiliyor) ve işyeri, arazi ve araca sahip	12
4	En geniş (9'dan fazla veya 4-8 kişilik) çocuklu hanelerde yaşayan erişkin (35-49) evli erkek. Çoğunlukla tapusuz kiracı (tapusuz ev sahibi de olabiliyor)	19.4
5	1-2 kişilik çocuksuz hanelerde yaşayan yaşlı (50-85+) bekar kadın. Tapulu veya tapusuz Ev Sahibi, çoğunlukla mülksüz (arazi sahibi olabiliyor)	8.1
6	Yaşlı (60-85+) cevapsız	0.8
7	Erişkin (35-59) cevapsız	2.5
8	Genç (19-34) cevapsız	0.7

TİPOLOJİ 1: Başvuruların %15.4'ü bu profildedir. Bu profilde 3 veya 1-2 kişilik hanelerde yaşayan erişkin/yaşlı (40-59) bekar erkekler ağırlıktadır. Bunların %83.4'ü konut tapusu olmayan kiracılardır ve başka bir mülkleri bulunmamaktadır: Bu profildekilerin %99.6'sının işyeri, %96.2'sinin arazi tapusu, %93.5'inin ise aracı bulunmamaktadır.

TİPOLOJİ 2: Başvuruların %41'i 2-4 kişilik çocuksuz hanelerde yaşayan 20-39 yaş arasındaki bekar kadın profilindedir. Bu profildeki başvuru sahiplerinin %90 konut tapusu olmayan kiracılardır. Bu grupta kişi kişilerin %99.5'inin işyeri tapusu, %97.7'sinin arazi tapusu, %90.3'ünün ise aracı bulunmamaktadır.

TİPOLOJİ 3: Başvuruların %12'si 4-8 arasında bireyin bulunduğu geniş hanelerde yaşayan erişkin (35-49) evli erkek profilidir. Bu profile sahip başvuru sahiplerinin %85.1'inin konut tapusu olan ev sahibidir, %14.7'si ise konut tapusu olan ancak başka bir evde kiracıdır. Bu grubun içindeki kişilerin işyeri (%2.3) ve arazi tapusu (%9.5) ile araç sahipliği (%21.1) oranları görece az gibi görünse de, tüm başvurular içerisinde mülkü en fazla olanlar bu profildedir. Tüm başvurular içinde işyeri tapusu olanların %40'ı, arazi tapusu olanların %27.8'i, araç sahiplerinin %24.4'ü bu profilde bulunmaktadır.

TİPOLOJİ 4: En geniş hanelerde yaşayan başvuru sahipleri bu profildedir. Tüm başvuruların %19.4'ü barındıran bu profilde 35-49 yaş arasındaki evli erkekler ağırlıklıdır. Bu gruptakilerin %83.2'yle büyük bir çoğunluğu konut tapusu olmayan kiracılardır, %14.2'si ise konut tapusu olmayan ev sahipleridir (bu kesim muhtemelen gecekondu veya mülkiyet problemi yaşayan kesim gibi görünmektedir). Bu profilin büyük ölçüde mülksüzdür. Bu grupta içerisindekilerin işyeri tapusu %99.5 oranında, arazi tapusu 95.9 oranında, araç sahipliği ise 87.8 oranında yoktur.

TİPOLOJİ 5: En küçük hanede yaşayan 50-85+ yaş arasındaki bekar kadınlar bu profilde bulunmaktadır. Bu grup tüm başvuruların %8.1'ini barındırmaktadır. Bu gruptakilerin bir kısmının tapusuz kiracı olduğu görünse de, konut tapusu olan ve olmayan ev sahipliğininde ayırt edirci derece de yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu gruptakilerin büyük ölçüde işyeri ve arazi tapusu ve aracı yoktur. Ancak tüm başvurular içerisinde arazi tapusu olanlar %4.1 iken bu gruptakilerin %7.6'sı arazi tapusuna sahibi olması dikkati çekmektedir.

TİPOLOJİ 6-7-8: Bu profiller tüm başvuruların toplamda sadece %4'ünü oluşturmaktadır ve burada mülkiyetle ilgili çoğu soruyu yanıtsız bırakanlar bulunmaktadır. Bu profiller kendi içinde yaşlı, erişkin ve genç olarak üçe ayrılmaktadır.

Konut

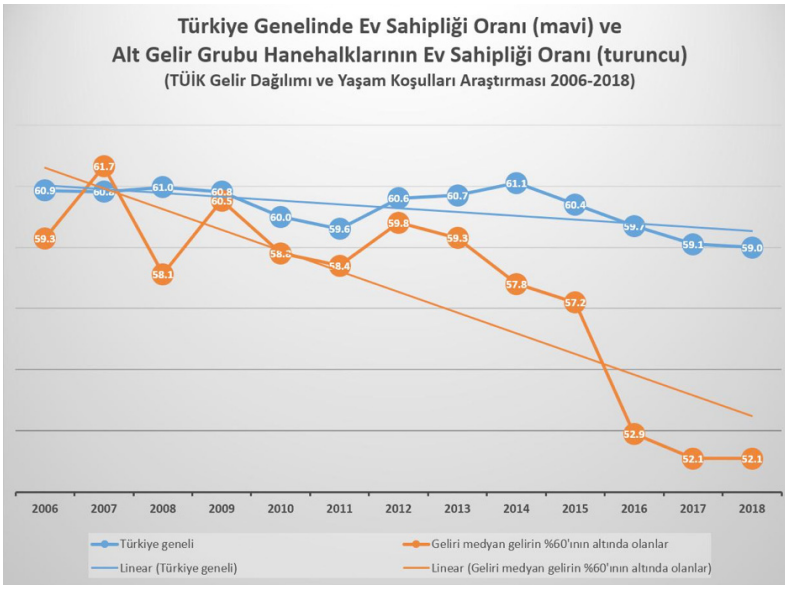
Gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliğin artışına paralel olarak 2012'den beri yoksul sınıfların ev sahipliği oranı %60'lardan %52'ye kadar düşmüştür. Bu düşüş ekonomik bozulmanın başladığı 2016'dan sonra şiddetlenmiştir. Sonuç olarak yoksullar daha çok kiracı olmuştur.

Covid-19 salgını sonrası yaşanan iş ve ücret kaybı sonucunda kiracılar kiralarını ödeyemez hale gelmiştir. Bir önlem olarak kira ödememe kaynaklı tahliye davaları Temmuz'a ertelenmiştir, daha sonra da araya adli tatil girmektedir ve Eylül'e kadar tahliyeler ertelenmektedir. Ancak bu geçici bir durumdur. Yakın zamanda ciddi bir kira ödeyememe sorunu oluşacaktır. Bir yandan da tek geliri kira olan emekli ve ihtiyaç sahipleri zor durumda kalmıştır.

"Birlikte Başaracağız" Kampanyasında Kiracı Oranları

	SAYI	ORAN
Boş	27.926	4.1
Tapulu Ev Sahibi	84.170	12.3
Tapulu Kiracı	20.417	3.0
Tapusuz Ev Sahibi	68.879	10.1
Tapusuz Kiracı	481.305	70.5
TOPLAM	682.697	100

* Birlikte Başaracağız kampanyası Nisan ayı başvuruları verileri.

Birleşmiş Milletler Konut Hakkı Özel Raportörü'nün Covid-19 salgını ve sonrası için hazırladığı rehberde, sosyal yardımlar da dahil olmak üzere aylık gelirin yüzde 30'unu aşmayacak bir şekilde kiraların tekrar hesaplanması önerilmektedir. Ancak TUİK verilerine göre İstanbul'da aylık kira ortalaması 1400 TL civarındadır ve bu miktara bir de fatura giderleri eklendiğinde İstanbul'da yaşayan çok sayıda hanenin konut masrafı aylık gelirinin %30'unu fazlasıyla aşmaktadır.

Yoksulların kent olanaklarına dair yaşadıkları eşitsizliklerin salgınla birlikte en görünür olanlarından biri de konut sorunudur. Dünyanın pek çok kentinde yoksulların konut sorunu bakidir ve salgınla birlikte sağlıklı, güvenli ve güvenceli konutun önemi ortaya çıkmıştır.

1- https://beyond.istanbul/birleşmiş-milletler-konut-hakkı-persektifinden-covid-19-rehberleri-hazırladı-8ac38d274ec4

Türkiye'de uzun yıllardır ağırlıklı olarak "mülkiyet" odaklı ilerleyen konut politikaları nedeniyle kiracılara dair düzenlemeler ve uygulamalar kısıtlı düzeyde kalmaktadır. Son yıllarda büyük miktarda yeni konut üretilmiş olmasına rağmen yoksul kesimlerin konut sorununun yıllardır çözülemeyişi, bu alandaki politikalarla doğrudan ilişkilidir.

Genel Hedefler

Dünya genelinde yaygınlaşan ve sadece konut sahibi olmaya dayanmayan; topluluk inisiyatifinin, dayanışmacı ekonomilerin ve sürdürülebilir çevrenin gelişimine katkı sağlayan yeni konut modellerinin incelenerek benzer yaklaşımlarda alternatif modellerin teşvik edilmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda belediyenin uzman kadroları, akademi ve sektör iş birliği ile yeniden ele alınması olmak üzere yenilikçi ve alternatif politikalar, uygulamalar geliştirilmesi mümkündür.

Salgının yarattığı ekonomik tablo sonucu kent yoksullarının üzerindeki en büyük yüklerden biri de kira ve konut kredisi ödemeleridir. Tahliye ve icra korkusuyla yaşayan kesimler için kira yardımı gibi kısa vadeli uygulamaların dışında uzun vadeli politikalar da geliştirilmelidir. Belediyenin kiralık konut modelleri, yerel yönetim destekli kira kontrol mekanizmaları gibi alternatifler geliştirmesi; kiracı sendikaları ve kooperatifleri gibi yeni modellerin, ipotekli konutların topluluk örgütleri ve/veya kooperatifler tarafından geri alıp kullanım haklarının sakinlerine verilmesi gibi uygulamaların, zorla tahliye karşıtı hareketlerin destekleyicisi olması önemlidir.

2- https://www.endeksa.com/tr/blog/yazi/istanbulda-en-fazla-konut-stoku-kadikoyde

3- "Limited equity cooperatives", "Mutual aid cooperatives" ve diğer alternatifler için:
- https://www.innovations.harvard.edu/sites/default/files/hpd_0504_miceli.pdf
- https://www.fucvam.org.uy
- https://www.world-habitat.org/world-habitat-awards/winners-and-finalists/more-than-housing/
- https://beyond.istanbul/düzce-umut-evleri-2017-dünya-habitat-ödülleri-finalistleri-arasında-9623027f95a4

Somut Uygulama Önerileri

- **"Askıda Kira":** Yerel yönetimlerden yardım talebinde bulunanların en kötü durumda olan kitlesi için (özellikle hanede işsizlik, engellilik, çok çocuk vb. kriterlerle değerlendirme yapılabilir) kira güvencesi sağlayacak bir kampanya düşünülmelidir. Örneğin ev sahiplerine çekler verilip, bu çeklerin de askıda fatura benzeri katılımcı yöntemle ödenmesi sağlanabilir.

- **Mevcut Yapı Stoğunun Değerlendirilmesi:** Mevcut yapı stoğunun kiralık konut ihtiyacına yönelik değerlendirilmesi yoluyla yenilikçi ve yaratıcı çözümler üretilmesi, bu kapsamda özel sektörle iş birliğine gidilmesi; mülkiyetin ve kullanımın kamu ve topluluk denetiminde çözüldüğü modellerin uygulanması önerilmektedir. İstanbul'daki konut stoku içinde Esenyurt, Beylikdüzü, Başakşehir, Küçükçekmece, Bahçelievler gibi göreli olarak sosyo-ekonomik durumu zayıf hanelerin yoğunlaştığı ilçelerdeki stokların da küçümsenmeyecek ölçüde olduğu göz önünde bulundurularak konut satışlarının düşüş gösterdiği bu dönemde sektördeki aktörlerle oluşturulabilecek işbirlikleriyle en azından geçici çözümlerin bulunabileceği öngörülmektedir.

- **Hukuki Destek Birimi:** Salgın nedeniyle kira ödeyememekten kaynaklı icra ve tahliye kararlarına ilişkin kentteki yoksul ve kırılgan gruplar önceliğe alınarak Hukuki Destek Birimi oluşturulmalı, bu birim aracılığıyla yaygın bilgilendirme kampanyaları yapılmalıdır.

- **Mülkiyet ve Kiracılık Araştırması:** Kent yoksullarının mülkiyet ve kiracılık durumuna ilişkin genel bir profil oluşturmak üzere kısa vadede ve hızlı bir biçimde anket çalışması yapılması önerilmektedir. Bu çalışmanın verileri, kent yoksullarına ilişkin geliştirilecek konut politikalarına önemli bir altlık oluşturacaktır.

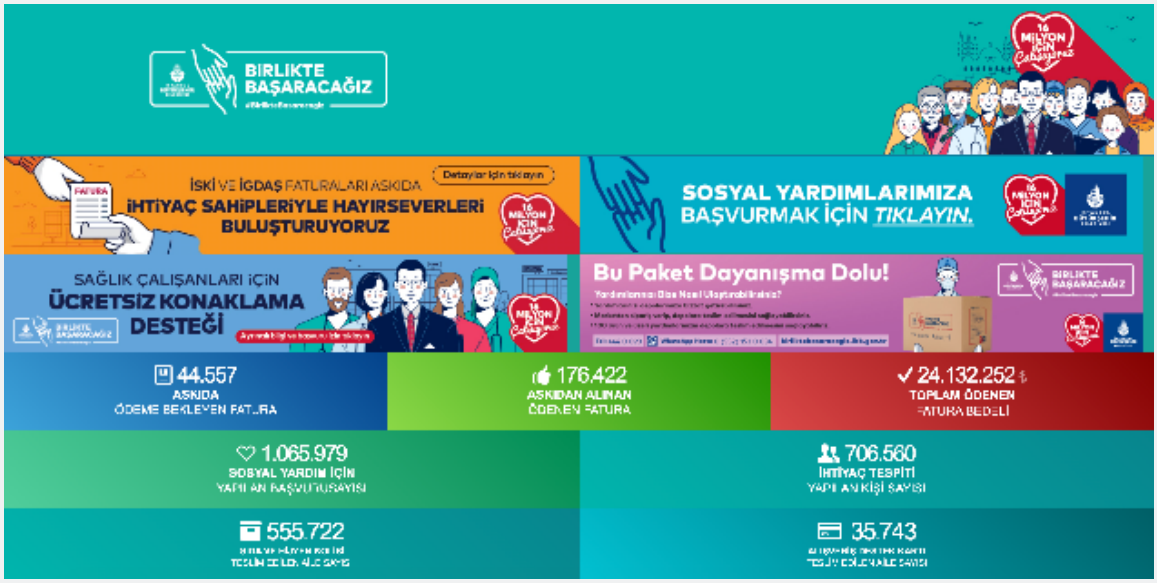
4- "Community land trusts", "Tenement Syndicatete" ve diğer alternatifler için:
- https://homesforall.org/wp-content/uploads/2018/03/Communities-Over-Commodities_Executive-Summary.pdf?eType=EmailConfirmation&eId=ee87b388-4ae5-49ab-8784-367c064498a9
- http://www.communitylandtrusts.org.uk/what-is-a-clt

İBB #BirlikteBaşaracağız Kampanyası

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı tarafından salgın süresince mevcut yardımlara ek olarak başlatılan Birlikte Başaracağız kampanyası aracılığıyla https://birliktebasaracagiz.ibb.gov.tr/ web sitesi üzerinden sosyal yardım talebi alınan 10 bin aileye, ihtiyaç durumuna göre 2 ay süreyle kullanabilecekleri 300 TL ve 600 TL market alışverişi desteği sağlandı.

Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin tüm birimlerinin kolay hizmet verebilmesi için ilçelerdeki engelli ve 65 yaş üstü kentlilere bulunduğu konumları belirlendi.

65 yaş üstü kentlilere Halkla İlişkiler Müdürlüğü ALO 153 Çağrı Merkezi'nden özel hizmet vermeye başlandı. Halen online gıda, market, yemek firması temsilcilerinin ulaşamadığı noktalarda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yerinde Çözüm Ekipleri 65 yaş üstü kentlilerin taleplerine cevap vermeye devam ediyor.

İstihdam

İstihdam sağlamak gelecek dönemin başlıca meselelerinden olmalıdır. Salt hayırseverlik, yoksulluk yardımı değil, bunun ötesinde hızlı bir istihdam sağlayarak geçim koşullarının yaratılması gereklidir. Bunun için yerel yönetimler faaliyetlerini genişleterek kentlilere ek istihdam sağlayabilir. Ancak bunun getireceği ek mali külfetin karşılanması için de yine katılımcı kampanyalar organize edilebilir. Belediye ve iştirakleri dışında kurulacak vakıf vb. ya da sektörel platformlar aracılığıyla istihdam sağlanabilir. Vâkıfa aidatlı çok sayıda üyenin katılımı için kampanya açılabilir. Aidatlarla vakıf çok sayıda yoksulu istihdam edebilir.

Kamuda çalışan personelin %4'ünün engelli bireylerden oluşması yasaca öngörülmüş, ancak bu oran, işverenlerce üst sınır olarak değerlendirmektedir. Engellilerin istihdama katılabilmesi için yeterli değildir. Bu sebeple, belediyeler ve belediyelere bağlı iştiraklerde engeli istihdamının %4 sınırını aşmasına yönelik çalışmalar yürütülmeli, özel sektör bu konuda teşvik edilmeli ve engelli bireylerin çalışma hayatın daha fazla katılmasının önü açılmalıdır.

İstihdamla ilgili diğer bir yapılabilecek uygulama da İŞKUR üzerinden çok sayıda kişiyi Toplum Yararına Çalışma Programı çerçevesinde belediye ve iştirakleri bünyesinde çalıştırmaktır. Kamuoyu önünde yapılacak bir çağrıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'na bu konuda protokol yapmak üzere başvuruda bulunulmalı, programın maddi kaynağı olan İşsizlik Sigortası Fonu'nda biriken (130 milyon tl dolayında ve hâlihazırda işsizler için çok az bir kısmı transfer edilmiş olan) muazzam kaynak belirtilmeli ve bu yolla işsizlere sağlanabilecek olanaklar kamuoyuna duyurulmalıdır.

Dünyada da başarılı örnekleri olan hizmet ve ürünlerin "takas"ını sağlayan, dijital altyapısı da olan "karşılıklılık" ilişkilerini destekleyen dayanışma mekanizmalarının kurulması bu süreçte işlevli olacaktır.

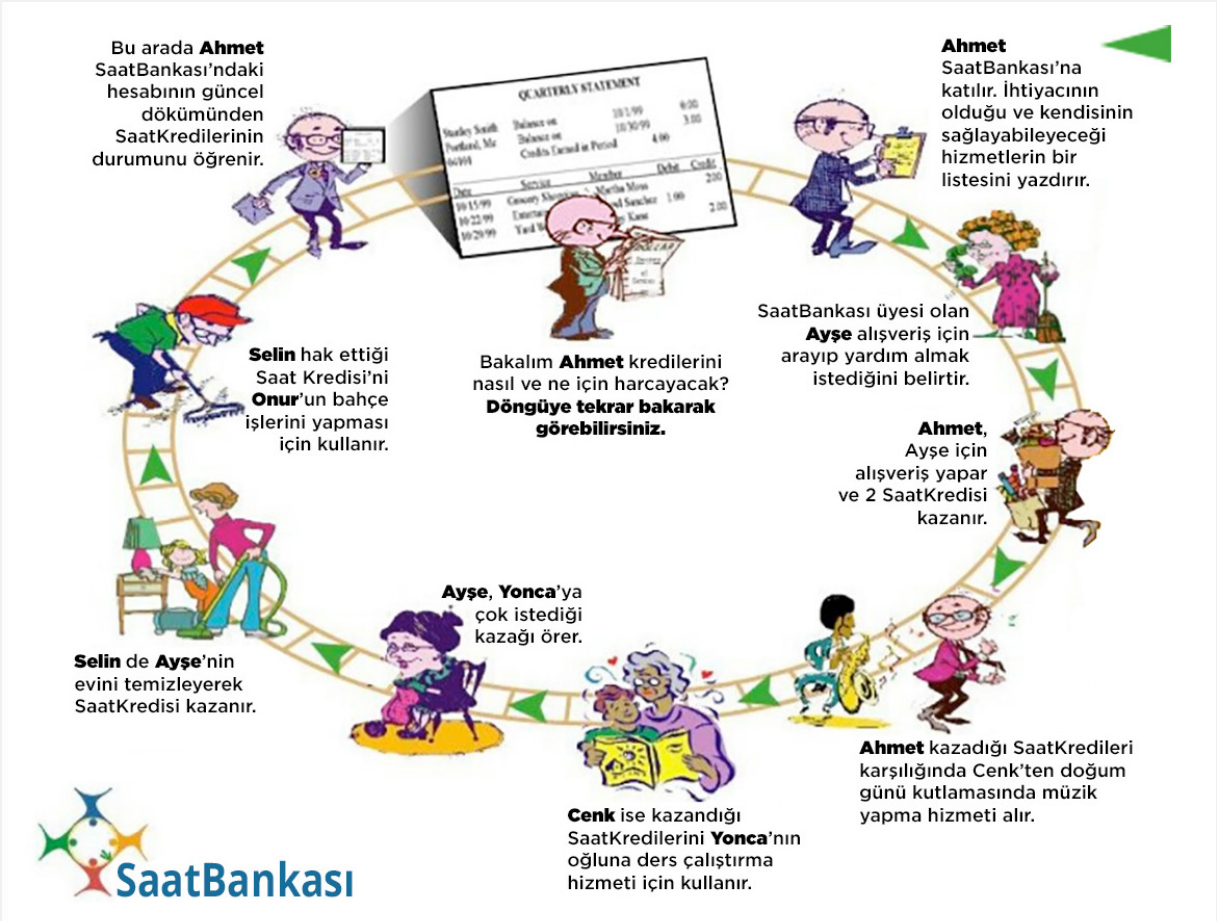
5- http://www.tohad.org/tohad/belediye-stratejik-planina-engelliler-katki/

Zaman/Saat Bankaları:

Zaman Bankaları yurttaşlar arasında karşılıklılık ilişkilerini temel alarak işleyen bir dayanışma ekonomisi aracıdır. İşini kaybetmiş, düzenli bir işe sahip olmayan ya da dar gelirli kentlilerin ihtiyaçlarını para değiş-tokuşu olmadan karşılıklı olarak sağlamalarına aracılık eden bir mekanizmadır. Zaman bankalarına üye olanlar diğer üyelerin talep ettikleri hizmetleri yerine getirir. Verilen bir hizmetin karşılığında hizmeti veren kişinin hesabında "saat kredileri" birikmektedir. Biriken saat kredileri anında ya da biriktirilerek daha sonra diğer üyelerden alınacak hizmet karşılığında kullanılmaktadır.

Zaman bankalarının işleyişi farklı biçimlerde düzenlenebilir. Üyelerin sağladığı hizmetler karşılığı niteliğe bakılmaksızın belirli bir süreye (1 saatlik hizmet gibi) tekabül edecek şekilde hesaplanabilirken, verilen hizmetler içerdikleri nitelik, beceri ve emek yoğunluğuna göre farklılaştırılmış süreler üzerinden de değerlendirilebilir. Aralarında AB.D., İspanya, İtalya, Yunanistan, Güney Kore ve Japonya'nın da olduğu 30'dan fazla ülkede Zaman Bankası bulunmaktadır. Barselona Belediyesi de kentte mahalle düzeyinde örgütlenmiş zaman bankalarına çeşitli destekler vermekte ve gelişmelerine yardımcı olmaktadır.

Mahalle düzeyinde Zaman Bankalarının oluşturulması ve geliştirilmesinde İBB kurucu, koordinasyon sağlayıcı, yol gösterici, kolaylaştırıcı ve hukuki danışmanlık içeren çeşitli işlevler üstlenebilir.

Kırılgan Gruplar

Kırılgan Gruplar

Genel Değerlendirmeler

Bu bölümde "sosyal yardım" uygulamalarının ötesinde, pandemiyle birlikte çok daha görünür ve hissedilir olan ekonomik krizin yaşları, cinsel kimlikleri, etnik özellikleri, sağlık durumları ya da dezavantajlı konumları gereği incinebilir olan toplumsal gruplar üzerinde yarattığı tahribata karşı koruyucu ve destekleyici uygulamalar ortaya konulacaktır. Genel nüfusa göre yoksulluk ve sosyal dışlanma riski yüksek olan gruplar olarak tanımlayabileceğimiz "kırılgan grupları" yoksulluk ve yoksunluk içinde yaşayanlar, engelliler, çocuklar, gençler, kadınlar, yaşlılar, işsizler, göçmenler, evsizler vb. oluşturmaktadır.

"Derin Yoksulluk Ağı"*

Derin Yoksulluk Ağı, yoksulluğun gelir düzeyi göstergelerinin yanı sıra, sosyal dışlanma ve eşitsizlik bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini düşünerek bir araya gelmiş gönüllü bir ağdır. Aralık 2019'da kurulan DYA; öncelikle gıda, barınma, sağlık, eğitim, giysi, psikososyal destek gibi temel haklara erişmeyi destekleyecek projeler ve kalıcı çözümler yaratacak politika önerileri geliştiriyor ve takip ediyor.

Kırılgan gruplar içinde ağırlıkla günlük çalışanlar ve Romanlarla dayanışma kampanyaları düzenleyen ağ, Covid-19 Pandemisi başladıktan sonra 18 Mart – 1 Mayıs arasında açıkladıkları dayanışma sonuçlarına göre #EvindenDeğiştir kampanyasıyla toplamda 3000'den fazla kişinin temel ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlarken, 1227 haneye ve toplamda 5000'den fazla insana ulaşmış.

Derin Yoksulluk Ağı

- Ulaşılan hanelerde **1000'den fazla kişi** geçimlik işlerini kaybetmiştir;
- Bu kişilerin 380'i **sokaktan geçimini sağlayan**; müzisyen, çiçekçi, boyacı, simitçi, seyyar satıcı ve katı atık işçileridir.
- 95 kişi **gündelik işlerden** para kazanan; temizlik, inşaat, çocuk bakıcısı kişilerdir.
- 31 kişi lokanta, berber, kahvehane gibi çalıştıkları **işyeri kapandığı** için geçimliklerini kaybetmiştir.
- 107 kişi **işten çıkarılmıştır**.
- 130 kişi ise **ücretsiz izne çıkarılmıştır**. Bu kişileri çoğunluğu tekstil sektöründendir.
- 14 kişi uzun süredir **işsiz** durumdadır.
- 32 **yalnız yaşan anne** çocuklarının bakımı için çalışamaz durumdadır.
- **42 yaşlı** ise yaşları sebebiyle iş olanaklarına erişememektedir.
- 12 hanede **mülteciler** yaşamaktadır.
- Ayrıca yalnız yaşayan 8 öğrenci, atanamayan 2 öğretmen bulunmaktadır.

Dayanışma Yaşatır

DERİN YOKSULLUK DOKUNDEĞİŞTİR

Salgın ile birlikte var olan toplumsal eşitsizlikler çok daha derinleşirken "kırılgan gruplarla" yerel yönetimlerin ilişkilerinin nasıl kurulması gerektiği, ihtiyaç sahipliği profillerine kurumun nasıl karşılık verebildiği, verebileceği önemli sorular arasında yerini almaktadır. Bu anlamda belediye bünyesinde doğrudan kırılgan toplumsal gruplara dönük çalışmalar yapan birim ve müdürlüklerin, belediye meclisi komisyonlarının çalışmalarının gözden geçirilmesi; burada biriken veri, bilgi ve deneyim üzerine birbiriyle koordineli çalışan mekanizmaların geliştirilmesi gerekmektedir.

İhtiyaç sahibi olmanın ve kırılganlığın homojen, değişmez bir olgu olarak tarif edilmediği bir yönetim anlayışıyla yerel sivil inisiyatiflerle işbirlikleri geliştirilmeli; katılımcı, dayanışmacı mekanizmalar hayata geçirilmelidir. Bu anlamda değişen ve çeşitlenen ihtiyaçlar gereğince geniş kapsamlı, hak odaklı çalışmaların ve kurum içi kaynak ve olanakların harekete geçirildiği politikaların uzun ve kısa vadede planlanması beklenmektedir.

Genel Hedefler

Yukarıda belirtilen genel ilkelerin ışığında, aşağıda sıralanan önerilerin uzun vadede hayata geçirilmesi önerilmektedir:

- İhtiyaç gruplarına yönelik bu hizmetlerin planlamasının ötesinde bütüncül bir sosyal hizmet anlayışının gelişmesi sağlanmalıdır. Öncelikle günümüz Türkiye'sinde yaygın hak temelli olmayan yaklaşımın ötesine geçerek bilimsel bilgi ve kanıta dayalı sosyal hizmet müdahalesinin gerçekleştirilmesinin koşulları yaratılmaya çalışılmalıdır. Bu anlamda yeni bir sosyal politika dili kurulması için alanda bilgi üretimi ve çalışmaları olan meslek örgütleri, sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerden destek alınması gereklidir.

- Halk sağlığının yerel yönetimlerin önemli bir gündemi olmasıyla birlikte özellikle yoksul mahallelerde kırılgan kesimlere yönelik olarak mevcut kurumların verdiği hizmetlerin detaylı incelenmesi, mevcut kapasitenin iyileştirilmesi, etkinleştirilmesi ve geliştirilmesi için yeni adımlar atılması; sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştıracak şekilde bilgilendirme, yönlendirme, ulaşım gibi konuların ilgili birimlerin önceliğine alınması.

- Kırılgan grupların bilgisine ve verisine sağlıklı bir biçimde ulaşabilmek için muhtarlıklarla iletişim ve koordinasyonun güçlendirilmesinin yanı sıra yerel sivil

inisiyatiflerle iş birliğinin geliştirilmesi ve Mahalle Meclisleri, Sokak Temsilcileri gibi mekanizmaların hayata geçirilmesinin zemininin oluşturulması

- İletişim ve bilgilendirme çalışmaları yürütülürken her bölgenin ihtiyaç ve beklentisine uygun olan çalışmaların yapılması, materyallerin çok dilli olarak ve görme/işitme engelliler de gözetilerek hazırlanması.

- Yerel yönetimlerin kırılgan gruplara yönelik hizmet veren çağrı merkezlerinde çok dilli olarak hizmet verilmesi, mobil hizmet ekipleri de dâhil olmak üzere ilgili hizmet alanlarının göçmenleri kapsayacak şekilde oluşturulması, tercüman desteği sağlanması

- Göçmenlerle sosyal çalışmayı destekleyen, yerel yönetimlerin ve ilçe belediyelerinin kullanımına sunulacak bir simültane tercüme destek hattı oluşturulması

- Dijital araçların kullanımı gibi konularda kırılgan gruplara öncelik verilerek belediye bünyesindeki kurumlar aracılığıyla eğitimler verilmesi.

- Yerel yönetimlerin hedefleri içinde yer alan Sığınak ve Kadın Dayanışma Merkezlerinin yaygınlaşmasının önceliğe alınması, kapsamlarının LGBT+ bireyleri ve göçmen kadınları da içerecek şekilde genişletilmesi.

Sosyal Hizmet Uzmanlarının Alacağı Rol ve Mesleki Uygulamalar

Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nin bu konudaki talepleri dikkate alınmalıdır:

- Sosyal yardımların giderek ayni yardıma, hatta koli ile katı gıda yardımına indirgenmesi sonucu yoksullukla mücadeleden uzak bir hale gelen yaklaşımdan vazgeçilerek sosyal yardımların sosyal hizmet uzmanlarınca düzenlenen *Sosyal İnceleme Raporuna* dayandırılması,
- Koruyucu önleyici çalışmaların da yapılabileceği sistemli ve bütüncül bir sosyal hizmet müdahalesi için sosyal hizmet uzmanlarının sorumluluğunda ihtiyaca göre farklı mesleklerden de istihdamın olabileceği toplum merkezlerinin açılması,
- Yerel yönetimlerdeki sosyal hizmet uygulamalarının Sosyal İncelemeye dayalı olarak gerçekleştirilmesi için yeterli sayı ve nitelikte sosyal hizmet uzmanı görevlendirilmesi (Sosyal hizmet uygulamalarının Sosyal Hizmet uzmanlarınca yürütülmesi, toplum organizasyonu ve yönetimini kolaylaştırmanın yanında var olan kaynakların etkin kullanımı gerçekleşmiş olacaktır. Rehberlik ve süpervizyon için Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği'nden destek istenebilir).
- Olası bir pandemi ya da afet durumunda yürütülecek hizmetlerin ihtiyaç sahiplerine ulaşmasını kolaylaştırmak ve gecikmeyi önlemek açısından sosyal hizmet uzmanı tarafından hazırlanacak Sosyal İnceleme Raporlarının aktarılacağı bir veri tabanı oluşturulması.

- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, çocuk evlilikleri ve çocuk işçiliği gibi alanlarda eğitimler, bilgilendirme/farkındalık çalışmaları ve etkinlikler gerçekleştirilmesi.

- Yerel yönetimlerin kamuya yönelik eğitim çalışmalarında toplumsal cinsiyet, kadın sağlığı, eşit yurttaşlık hakları gibi konularda da eğitimler verilmesi, etkinlik ve faaliyetlerinde engellileri, yaşlıları ve gençleri bir araya getirebilecek şekilde planlamalar yapılması; bu mekânların serbest zamanlı çalışan kadınlar tarafından ofis olarak da kullanılabilmesi, eğitimlere katılan kadınların çocuk/torun bakım ihtiyacının karşılanması.

- Belediyenin tüm yayınlarının, özellikle resmi açıklamaların ve temel bilgilerin bulunduğu bölümlerin görme ve işitme engellilerin de okuyabileceği, dinleyebileceği formatlarla hazırlanarak yayınlanması; benzer bir yaklaşımla anadili Türkçe olmayan kentlilere yönelik çok dilli yayınların hazırlanması

- Yoksul mahallelerdeki kırılgan grupların kent ormanları gibi kentsel olanaklara güvenli ve ücretsiz erişimini sağlayacak ulaşım destek ağının kurulması,

- Yerel yönetimin hizmetindeki sosyal tesis sayılarının arttırılması; gelir düzeyi düşük, yoksul mahallelinin yararlanacağı düşük ücret tarifeli sosyal tesislerin kurulması.

- Engelli, kadın ve LGBT+, göçmen bireylerin kent yaşamını güvenli ve erişilebilir hale getireceği düşünülerek kentsel hareketliliğin gece ve gündüz saatlerinde değişken olduğu park, bahçe, üst geçit, yaya geçidi, yerleşim yerleri, yürüyüş yolu gibi alanların aydınlatılması, toplu ulaşım araçlarına ve duraklara acil yardım, panik butonlarının konulması.

- Engelli bireylerin toplu taşımadan yararlanması için, sadece toplu taşıma araçlarının erişilebilir olması değil -özellikle ortopedik engelliler için- durakların da erişilebilir olması gerekmektedir. Durakların erişilebilir olmaması, toplu taşıma araçlarının erişilebilir olmasını dahi geçersiz kılabilmektedir[2].

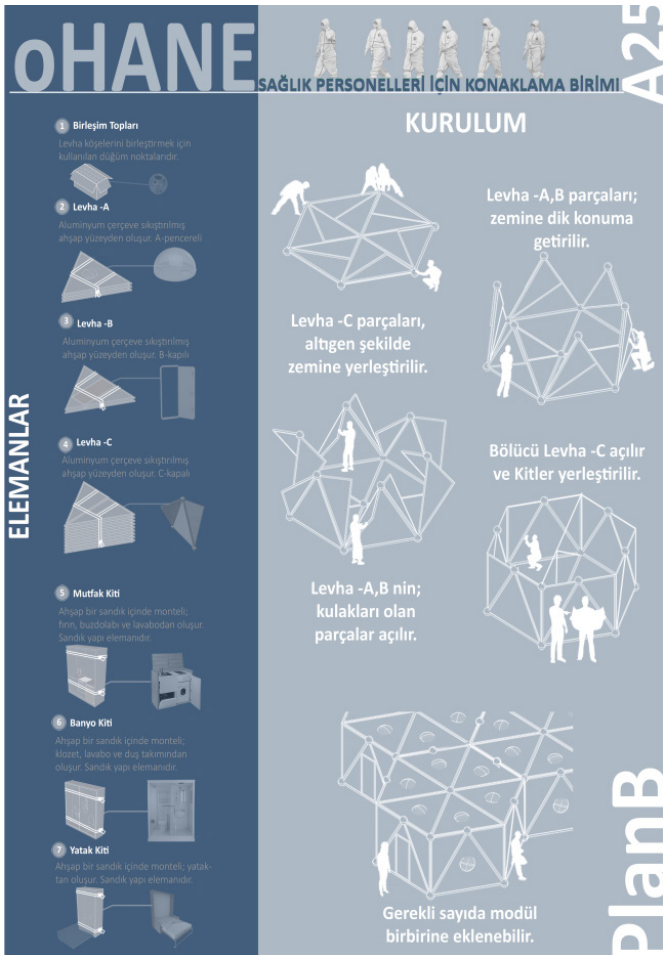
- Engelli bireylere tanınan ücretsiz ulaşım hakkı, özel halk otobüslerinde engelli birey ve personel arasında sorun yaşanmasına neden olabilmektedir. Bununla ilgili gerekli bilgilendirme ve standart işleyiş sağlanmalıdır. Görevli personel ve sürücülerin psikososyal ve iletişim yetenekleri hizmet içi eğitimlerle geliştirilmelidir.

1- http://www.tohad.org/tohad/belediye-stratejik-planina-engelliler-katki/

Somut Uygulama Önerileri

"Mahalle Evleri": "*İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2019 Yerel Seçimleri Politikalar ve Projeler* broşüründe yer alan "Mahalle Evleri" projesinin, sosyal desteklerin ve hizmetlerin etkinleştirilmesi, yerele dair bilgiye erişimin kolaylaşması, ihtiyaç tespitlerinin daha kapsamlı yapılabilmesi gibi konuları kolaylaştıracak şekilde kentlerde öncelikli olarak hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Mekân üretim sürecinin hızlı çözümü için mevcut mekânların değerlendirilmesi ya da geçici mekânlar kurulması seçenekleri değerlendirilebilir. Salgın döneminde pandemi hastaneleri, karantina birimleri vb. mekânların hızlıca üretimi için yerel yönetim bünyesinde çalışan uzmanların, meslek örgütlerinin ve sivil oluşumların yaratıcı çözümleri ile geliştirdikleri geçici mekân sistemleri uygulanabilir[2].

2- Salgın dönemi için geçici sistem önerileri: https://acilkoronamekanlari.wordpress.com

Mahalle Evleri'nin muhtarlıklar gibi yerel birimlerle koordinasyon halinde çalışması önemlidir. Bu işbirliğine yatkın muhtarlarla pilot uygulamalar gerçekleştirilerek diğerlerine örnek yaratılabilir. Muhtarlıkların da mekânsal olanakları ölçüsünde Mahalle Evleri başlangıcı için kullanması mümkündür. Bu sayede ilgili mahallelerde dayanışma çalışmaları yürüten muhtarların mekânsal ve lojistik olanakları da güçlendirilebilir.

Mahallelerde "atıl" durumda olan yapıları katılımcı tasarım ve içeriklendirmeyle yeniden işlevlendirirek; buralarda genç yoksulluğuna ve işsizliğine; uyuşturucu kullanımına karşı mesleki eğitimler, rehabilitasyon hizmetleri, serbest zaman faaliyetleri sağlanabilir.

Yoksul mahallelerde Mahalle Sosyal Destek Birimleri oluşturulmalıdır. Bu birimler meslek uzmanı (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog vb.) personelle desteklenmelidir. Mahallede yaşayan dezavantajlı tüm toplumsal gruplara dönük belediyenin merkezi olarak

belirlediği sosyal politika programı, eylem planları uygulanmalıdır.

Sosyal Destek Birimleri çocuk bakımı desteğine ihtiyacı olan kadınlarla profesyonel olarak çocuk bakımı yapmak isteyen kadınları bir araya getirerek bakım emeğinin ücretlendirilmesi, desteklenmesi sağlanır.

Belediyenin psikolojik danışma merkezleri, kadına yönelik şiddete karşı mekanizmaları, halk sağlığı hizmetleri, görüş alma masaları vb. tüm hizmetleri Mahalle Evleri'nin yaratacağı mekânsal ortaklık sayesinde daha hızlı ve etkin bir biçimde kentlilere ulaşabilir.

Turin, (İtalya):
Daha önce kasap, fırın, market hatta sosyal hizmet bürosu olarak kullanılan bina uzun süredir de atıl durumdadır; 2014 yılı itibariyle katılımcı bir tasarım sürecinin ardından mahalledeki gençlerin yaratıcı becerilerini teşvik etmeyi amaçlayan marangoz atölyesine dönüştürülmüştür[3].

3- https://www.publicspace.org/works/-/project/h109-cantiere-barca

"Mahalle Cep Parkları": Salgın süresince getirilen kent içi ulaşım önemleri ve kentler arası ulaşım sınırlamalarıyla birlikte İstanbulluların yaşadıkları alana dair mekânsal bağımlılıkları artmaktadır. Özellikle 65 yaş üstü kentlilerin ve çocukların sokağa çıkma aralıklarının merkezi yönetim tarafından belirlenmesiyle, kentlilerin belirlenen saat aralıkları nedeniyle yaşadıkları alanlardan uzaklaşmaları zorlaşmıştır. Engelli bireylerin kentteki dolaşımı da salgınla birlikte daha da zorlaşmıştır. Salgının ardından kentlilerin sağlıklı açık alan ihtiyacını karşılamaya yönelik çalışmalar da önem kazanmıştır. Seçim vaatlerinde bulunan **Mahalle Cep Parkları ve Trafiksiz Mahalle Zoneları,** özellikle kentin kırılgan kesimlerinin açık alan ihtiyacını karşılamaya yönelik öncelikli projeler olarak değerlendirilmelidir.

Salgından kentte en çok etkilenen, nüfus yoğunluğunun ve kırılgan gruplarının fazla olduğu yoksul mahalleler önceliklendirerek, mahallelerdeki atıl alanların kamusal kullanıma açık alanlara dönüştürülmesi önerilmektedir. Mekanların hızlı, ekolojik ve ekonomik üretilebilmesi için geri dönüştürülebilir, artık malzemeler kullanılabilir. Mahallelinin katılımı ile özgün ve yaratıcı tasarım ve malzeme olanakları yaratılabilir. Bu mekânların üretimi sırasında gönüllü mekân üretimi yapan profesyonel ekipler, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılmalı, mahalle halkının kısa ve uzun vadeli ihtiyaç ve taleplerine göre katılımcı yöntemlerle tasarlanmalıdır.

Kamusal açık alanların üretimi için mahallelerde kullanılabilecek alanlara örnekler:
1) Apartmanlar arası boşlukların kullanımı,
2) Sokak ve yol düzenlemeleriyle yaratılabilecek yeni boşluklar,
3) Küçük ölçekli müdahalelerle yeni kullanımlar:

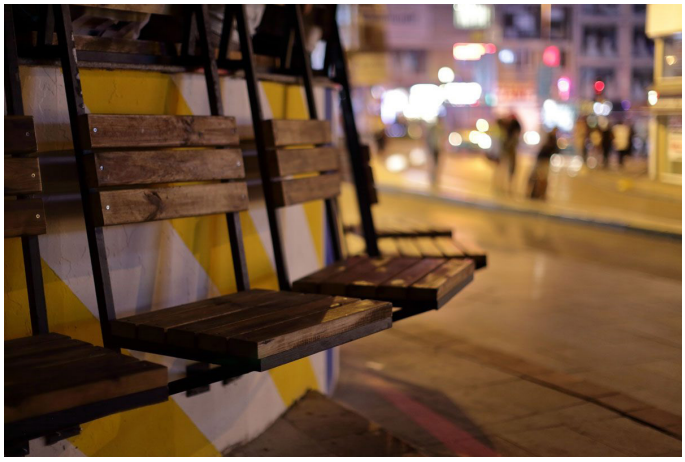

1) Passage 56, (Paris): Kamu idaresi, yerel kuruluşlar, profesyoneller ve bölge sakinleri işbirliğiyle Rue Saint Blaise'de kullanılmayan geçit kolektif olarak yönetilen bir ekolojik bahçe ve kültürel alana dönüştürüldü[4].

2) Zümrütevler Meydanı Dönüşüm Provası, (İstanbul): Maltepe Belediyesi ve Bernard van Leer Vakfı'nın birlikte yürüttüğü Maltepe95 projesi kapsamında uygulanan projede, çocuklar ve ailelerine yönelik parklar ve sokakların kullanımını geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor. Zümrütevler'de bir kavşağın yeniden düzenlenmesiyle trafiksiz bir oyun alanı yaratılan prova uygulaması; yerel yönetim, proje ortağı sivil toplum kuruluşu ve profesyonellerin işbirliğiyle hayata geçirildi[5].

3) Boğada, (İstanbul): Kadıköy Altıyol'daki dut ağacının bulunduğu bekleme/oturma alanının iyileştirilmesi hedefiyle; Herkes İçin Mimarlık, Onaranlar Kulübü ve gönüllüler tarafından, Kadıköy Belediyesi'nin atölyeleri kullanılarak gerçekleştirildi[6].

4- https://www.publicspace.org/works/-/project/f250-passage-56-cultural-and-ecological-space
5- https://xxi.com.tr/i/istanbul95-zumrutevler-meydani-donusum-provasini-gerceklestirdi
https://www.arkitera.com/haber/zumrutevler-meydani-donusum-provasi-cocuklar-ve-aileleri-icin-guvenli-yollar/
6- https://herkesicinmimarlik.org/calismalar/bogada/

"İstasyon Sığınma Merkezleri": Salgın süresince artış gösteren ev içi şiddetin, değişen ekonomik ve sosyal koşullar nedeniyle salgın sonrasında devam edeceği ön görülerek, diğer önleyici ve koruyucu mekanizmalarla birlikte mekânsal düzenlemelerin de kısa vadede ele alınması gerekmektedir.

Sığınak ya da barınma ihtiyacı olan, bu desteklere erişemeyen kadınlar ve LGBT+ bireyler için geçici barınma yerleri sağlanması gerekmektedir. Bu öneri; belediyenin mevcut mekânlarının düzenlenmesi, geçici mekânların yaratılması veya sağlık çalışanlarına karantina koşullarının sağlanmasında olduğu gibi bazı otellerin kullanılmasıyla hayata geçirilebilir. Bu çalışma, seçim vaatlerinde bulunan İstasyon Sığınma Merkezleri ile ilişkilendirilebilir.

Toplum Sağlığı Hizmetleri: Seçim öncesi vaat edilen ve stratejik planda içerilen sağlık merkezlerinin hayata geçmesi önemli olmakla birlikte, mevcut olanaklara göz önünde bulundurulduğunda ancak uzun vadede değerlendirilebilecek projeler olduğu açıktır.

Salgın dönemiyle birlikte sağlık hizmetlerine erişimi daha da zorlaşan kırılgan kesimler için Gezici Sağlık Taraması yöntemi, kısa vadede uygulanabilir görünmektedir. İstanbul Tabip Odası başta olmak üzere çeşitli meslek örgütlerinin de katkılarıyla yoksul mahallerde ve dışlanmaya maruz kalan topluluklarda (göçmenler, romanlar vb.) başta kadınlara, çocuklara, yaşlılara ve engellilere yönelik sağlık taraması yapılması mümkündür. Bu taramalar bir yandan da halkın Covid-19 hakkında bilgilenmesine de yardımcı olacaktır.

İşçi sağlığı ve mesleki hastalıklara yönelik tıp merkezleri, salgın döneminde en fazla risk altında olan mesleklere yönelik olarak ve daha küçük ölçekli düşünülerek kısa vadede uygulanabilir hale getirilmelidir (Bu çalışma sırasında İSİG Meclisi'nin Covid-19 Salgını Döneminde İşçi Sağlığı ve Güvenliği Raporlarından faydalanılabilir). Örneğin, salgın döneminde çalışmak zorunda bırakılan ve oldukça kötü koşullarda çalışan, konaklayan inşaat işçileri için gezici sağlık ekipleri kurulabilir ya da işçilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde, çalıştıkları organize sanayi bölgeleri yakınlarında geçici sağlık birimleri kurulabilir.

Bu kapsamdaki çalışmalar için işçi sendikaları, dernekleri ve işveren örgütleriyle ortak projeler geliştirmenin olanakları vardır.

Telefonla Destek Hatları: Salgın süreci ve sonrasında gündelik hayatlarındaki zorlukların daha da derinleştiği kırılgan gruplara yönelik hizmetler için en işlevli araçlardan biri telefon hatlarıdır. Bu grupların kolay erişim sağlayabileceği ücretsiz telefon destek hatları mevcut kapasite aracılığıyla hızlıca oluşturulmalıdır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun hazırladığı Nisan 2020 Başvuru Karşılama Raporu'na göre[8] salgın nedeniyle evde kalan kadınlardan platformun destek hattına gelen çağrı sayısı 2020'nin ilk üç ayına kıyasla %55.4 artış göstermiş, çağrıların %29'u ise İstanbul'dan yapılmıştır. Şiddete maruz kalan kadınların 6284 sayılı Kanun (Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun) gereğince sahip oldukları haklarıyla ilgili doğru şekilde bilgilendirilmeleri ve ilgili birimlere yönlendirmelerin yapılması hatlar aracılığıyla sağlanmalıdır. Kadınların erişebileceği ve ihtiyaç duyabilecekleri hukuki, sosyal ve psikolojik desteklere doğru bir biçimde yönlendirilebileceği bir telefon hattının ve online sistemin kurularak; muhtarlıklar, "Mahalle Evleri", toplu taşıma araçları, marketler, eczaneler vb. mekanlardaki duyurular aracılığıyla yaygınlaştırılması ve organizasyon için kadın örgütlerinden destek alınması mümkündür.

Yaygın Kampanyalarla Duyuru: Mahallere gidecek yardım toplama tırlarıyla her türlü küçük ölçüdeki eşya ve erzak yerinde toplanabilir. Muhtarların, dayanışma ağlarının desteği alınabilir. Üzerlerinde kampanya sloganları olan tırlar bir kampanya ile duyurulmalı ve ilgi çekmelidir. Belediyenin yürüttüğü destek kampanyaları, hizmetler ve kentlilerin acil yardım alabileceği hatların görünürlüğü ve yaygınlaştırılması için stratejiler geliştirilmesi gerekmektedir. Bu stratejiler salgın süresince hâlihazırda yaygın kullanılanlardan farklı olarak, salgın süresince de kırılgan grupların ziyaret etmeye devam ettiği mekanlarda (marketler gibi) sadece dijital kanallarla değil, basılı afiş ve broşürleri gibi materyallerle sağlanmalıdır.

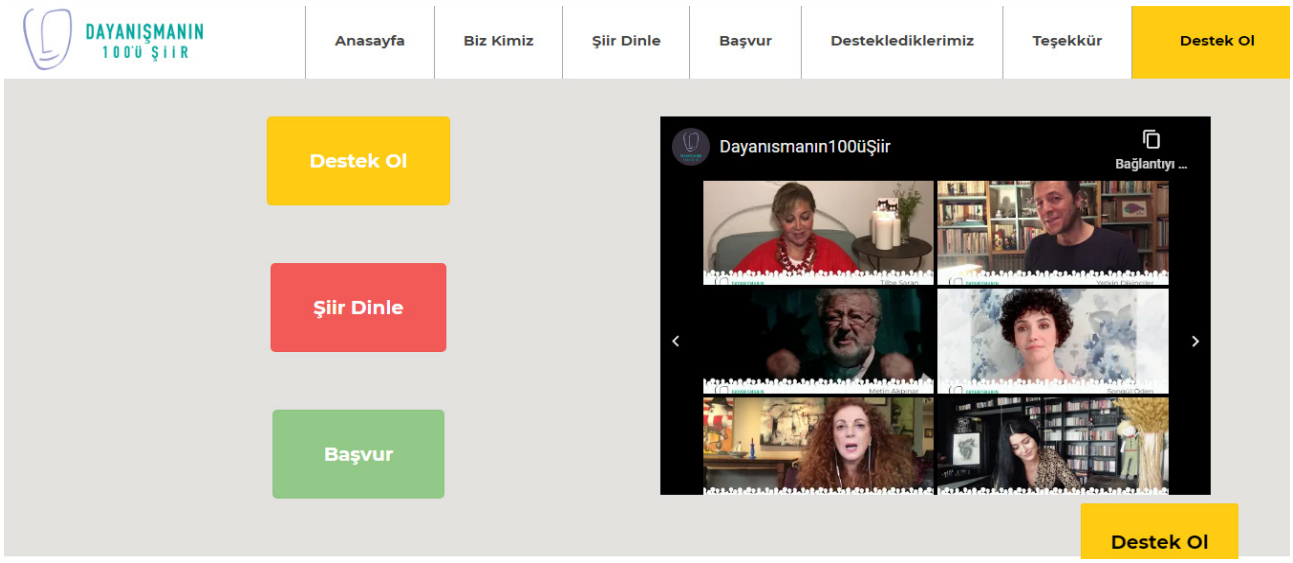
Madrid Belediyesi'nin salgın boyunca ev içi şiddete karşı düzenlediği yaygın kampanyalardan bir afiş.

Belediyeye yapılan sosyal yardım başvurularını değerlendirirken şiddete maruz kalan kadınların ve 65 yaş üstü kentlilerin koronavirüs sürecinde kaynaklara erişimlerinin ciddi anlamda kısıtlandığı göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılması gerekmektedir. Bu anlamda kentlilerin erişebilecekleri acil numaralar, hizmetler ve destek birimleriyle ilgili bilgileri içeren broşür ve afişlerin çok dilli hazırlanması, en çok ziyaret edilen mekânlarda yaygınlaştırılması gerekmektedir. Salgın süresince belediye ile ilişkisi olan gibi yerler başta olmak üzere mecburi açık ve ziyaret edilen mekânlara

7- http://kadincinayetlerinidurduracagiz.net/aciklamalar/2912/nisan-2020-basvuru-karsilama-raporu

asılması, bu yerlere yakın irtibat masaları kurulması önerilmektedir.

Online Kültür-Sanat Faaliyetleri: Başta salgın öncesi de kültür ve sanat çalışmalarına erişimi sınırlı olan ya da hiç ol(a)mayan engelli, yaşlı bireylere dönük kültür sanat faaliyetlerinin online ya da (sesli) telefondan gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Halihazırda tiyatro ve sinema oyuncuları tarafından kurulan dayanışma platformlarına destek olacak şekilde öykü, şiir, oyun seslendirmeleri telefon hatları üzerinden ya da online destekli yaşlı ve engelli bireylere ulaştırılabilir.

Türkiye'de tiyatro ve sinema oyuncuları tarafından kurulan dayanışma platformu *Dayanışmanın 100'ü Şiir: https://dayanismanin100usiir.org/*

Eğitim Politikaları

Eğitim Politikaları

Genel Değerlendirmeler

COVID-19 salgınıyla uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte öğretmenler, öğrenciler ve veliler için bilgi ve iletişime teknolojilerine (BİT) nitelikli erişimin önemi ortaya çıkmıştır. Salgın öncesinde Türkiye genelinde internete erişimi olmayan %20, televizyona erişimi olmayan %5lik bir kesim olduğu akılda tutulmalıdır. İnternete erişimin yine Türkiye genelinde kadınlar için %31,1 düzeyinde olması BİT'e erişimdeki eşitsizliklerin toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de içerdiğini bir kere daha göstermektedir. İnterneti verimli bir şekilde kullanmak için gereken teçhizata erişimde de eşitsizlikler mevcuttur. Türkiye genelinde halen cep telefonu olmayan %1,3, tableti olmayan %73,3, dizüstü bilgisayarı olmayan %62,1 ve masaüstü bilgisayarı olmayan %82,4'lük bir kesim bulunmaktadır. Bu oranların İstanbul için daha az olacağını öngörmek mümkündür. Yine de 2018 yılı verilerine göre İstanbul'da internet erişimi olmayan sayısı %4,4, düzenli internete erişimi olmayan sayısıysa %14,8'dir. Hanelerdeki çocuk sayısının artması, ebeveynlerin ev dışında çalışma zorunlulukları gibi pek çok neden mevcut teknoloji varlığının uzaktan eğitimin verimli sürmesi imkânını da ortadan kaldıracağını göstermektedir.

TÜRKİYE GENELİNDE BİT ERİŞİM ORANLARI	
internete erişimi olmayan	20%
televizyona erişimi olmayan	5%
cep telefonu olmayan	1,30%
tableti olmayan	73,30%
dizüstü bilgisayarı olmayan	62,10%
masaüstü bilgisayarı olmayan	82,40%

Olağanüstü koşullarda teknoloji ve dijital mecraların kısıt ve imkânlarına yönelik sorun tespit etme ve sorun çözebilmeye hazır olmak açısından teknoloji okuryazarlığı ve dijital okuryazarlığın, eğitim ve öğretimin önemli bir parçası olduğu görülmüştür. Kısa dönemde sivil toplum kuruluşlarının öğrenci, öğretmen ve ebeveynlerle yaptıkları görüşmelerden aktarılan gözlemlere göre pek çok iletişim sorunu kişisel gayretlerle çözülmektedir. Bu gayretler de yeni adapte olunan bir süreçte eğitmenlerin ve ebeveynlerin zaman ve mesai baskısı altında sürmektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de eğitim politikaları merkezi hükümetin eğitim bakanlıkları ve onların taşra teşkilatları tarafından şekillendirilmekte ve yönetilmektedir. Bununla birlikte 90'lı yıllardan beri yerel yönetimlerin tamamlayıcı rolüyle eğitim planlamasında yerel bir paydaş olarak öne çıkmaya başlaması, eğitimde yoğunluğu yerele dağıtma veya âdemi-merkezileştirme de gündeme gelmiştir. İlgili bakanlıkların taşra teşkilatlarıyla görev paylaşımı bunun bir ayağı olabileceği gibi, yaşam boyu öğrenme anlayışını belediye hizmetlerine dâhil etmek de seçilen stratejiler arasındadır. BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'nin (SDG) eğitimle ilgili başlıklarında kentlerin rolü yeni bir araştırma konusu haline gelmektedir. Eğitmenler, öğrenciler ve ebeveynler için bu süreçte, olası bir normal eğitime dönme durumunda veya ikinci bir salgın dalgası nedeniyle uzaktan eğitime

devam edilmesi koşulları için en önemli konu toplumsal dijital uçurumun aşılmasına yönelik politikalar geliştirilmesidir. Kısa vadede de salgın sürecindeki eğitim dönemi ve sonrasına yönelik öğrencilere telafi eğitimi, sürece adaptasyona yönelik psiko-sosyal destek ve dezavantajlı öğrencilerin yetersiz beslenme koşullarına karşı önlemler geliştirilmesi öne çıkmaktadır. Plan dâhilindeki her stratejide önceliğin kırılgan/dezavantajlı gruplara verilmesi gerekmektedir. Buna göre kentlerin henüz gelişmekte olan bölgeler, kırsal bölgeler, mevsimlik gezici tarım işçilerinin çocukları ve tüm çocuk işçiler öncelik sırasının bir ayağını oluşturmaktadır. Kadınlar ve kız çocukları özellikle dijital uçurumun ilk etkilenen kesimleri olmaktadır ve öncelik verilmesi gereken grup olarak vurgulanmaktadırlar. İşaret dili ve farklı dilleri içerecek şekilde eğitime destek politikalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Genel Hedefler

- **"Kent Enstitüleri":** "Kent Enstitüleri": Belediyenin kamuya verdiği eğitim hizmetlerinin mevcut şartları göz önünde bulundurarak yükseköğrenim öncesi öğrenciler için eğitim müfredatı dışında özelleşmiş alanlarda eğitim, rehberlik, danışma ve katılımcı fikir geliştirme mecrası olarak tasarlanması. Meslek liselerinde okuyanların gelecekteki meslektaşlarıyla tanışabileceği programlar oluşturulması. Yerelde meslek liselerinin alanına giren ilgili firmaların veya yerelde salgından en çok etkilenen sektörler işletmelerinin sorunlarına çözümler üretecek ve sektör çalışanlarının birbirilerinden öğrenebileceği fiziksel ve sanal ortamların oluşturulması, bunların kent yaşamıyla bağının kurulması (Torino City Lab örneği ve bu oluşumun da dâhil olduğu European Network of Living Labs incelenebilir). Sözleşmeli çalışıp işsiz kalan akademik/ idari personel ve tüm eğitimciler, ataması yapılmayan öğretmenler için Kent Enstitüleri'nde istihdam alanları geliştirilmesi, gelişimine destek verilmesi.

- **Halk Lokantaları/Mahalle Mutfakları:** Gıda ve Tarım politikaları içinde de yer verilen önerilerden, Halk Lokantaları/Mahalle Mutfaklarının gelir düzeyi düşük mahallelerdeki ve gruplardaki çocuklara beslenme çantası desteği verecek şekilde organize edilmesi. Koordinasyon merkezinin iki lojistik merkezinin sayısının artırılması ve kurulacak halk lokantalarının beslenme çantası lojistiğinde kullanılması. Bu mekânların arabayla veya yaya al-götür hizmetine, evlere teslimat sistemine uygun organize edilmesi. Gerektiğinde gıda kurye işletmeciliğiyle işbirliğine gidilmesi.

- **Kreşler:** Belediyenin kreş inşaatına ve yeni kreş projelerine devam edeceği öngörüsüyle, çocuğu olan okulöncesi eğitim uzmanı kadınlara kreş istihdamında ve diğer istihdam alanlarında öncelik verilmesi. Kreşlerin olası bir sokağa çıkma kısıtlamasında sağlık çalışanı çocuklar için açılmasının İl

Bilim Kuruluyla müzakere edilmesi.

- UNESCO, SDG 4 (Nitelikli eğitim) içerisinde herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarının teşvik edilmesini de dâhil etmektedir. Buna yönelik araçların geliştirilebilmesi için kurulan Institute of Lifelong Learning bünyesindeki Global Network of Learning Cities'e, kentlerin birbirinden öğrenebilmeleri, politika üzerinden diyalog kurmaları, bağlarını güçlendirmeleri, işbirliği geliştirmeleri ve kapasite gelişimi için bir mecra yaratmaktadır. Büyükşehir belediyesinin de dâhil olması (Mevcutta Türkiye'den Eskişehir, Hatay ve Konya üye şehirlerdir) yalnızca farklı deneyimleri edinebilmesi için değil, kendi tecrübelerini aktarabilmesi için de önem taşımaktadır.

- UNESCO'nun sahiplendiği SDG 4 Eğitim 2030 hedefi bünyesinde 2018-2021 aralığında yürüttüğü ve pilot bölgesi Fransa şehirleri olan "Cities and Education 2030: Local Challenges, Global Imperatives: Cities At The Forefront To Achieve Education 2030" projesinin incelenmesi ve yürütücüleriyle proje çıktılarıyla ilgili iletişime geçilmesi. Geri bildirimler doğrultusunda belediyelerin eğitim planlamasında olası rollerine yönelik yol haritasının oluşturulması.

- TUİK'in gerçekleştirdiği Hanehalkı Bilişim ve Teknoloji Kullanım Araştırması'nın İstanbul özelinde alt ölçek detayında belediye tarafından da periyodik olarak gerçekleştirilmesi. Dijital uçurumun aşılmasında yerel politikalarda bu araştırma sonuçlarının kullanılması.

Somut Uygulama Önerileri

- Okullara ulaşımda ve okullara dezenfeksiyon ve hijyen desteği verilmesi. Maddi olarak karşılayamayan okul servis hizmetlerine, yurtlara ve okullara dezenfeksiyon hizmeti verilmesi ve hijyen malzemeleri dağıtılması. Maddi gücünü öncelikle okul-aile birliği desteğinden alan ve gelir düzeyi düşük mahallelerdeki okullara öncelik verilmesi.

- Dezavantajlı öğrenci ve öğretmenlerin teknoloji ve internete erişimini sağlamak için askıda bilgisayar ve tablet kampanyasının geliştirilmesi.

- Eğitim ve bilim emekçilerine çalışma güvenliği ve sağlığı ve BİT ile uzaktan eğitim veya hibrit eğitim tecrübeleriyle ilgili meslektaşlarından, öğrencilerden ve velilerden geri bildirim alabilecekleri mekanizmalar kurma. Öğretmenlere çevrimiçi, kapsayıcı öğrenme pedagojisi ve dijital öğrenim eğitimi verilmesi için kitler, rehberler veya programların oluşturulması veya bunların desteklenmesi.

- STK'lar tarafından eğitim-öğrenimdeki yaratıcı çözümlerin paylaşılması ve geliştirilmesi için oluşturulan sanal ve fiziksel dayanışma mecralarının yaygınlaştırılması için lojistik destek verilmesi. Bu mecralardaki tartışmalardan belediyenin ilgili birimlerinin geri bildirim almayı sürdürmesi.

1- David Atchoarena, 08/04/2020 COVID-19: Learning cities on the front line, https://en.unesco.org/news/covid-19-learning-cities-front-line

2- ILO Sectoral Brief, 16/04/2020 COVID-19 and the education sector

3- Stefania Giannini, 25/03/2020, Three ways to plan for equity during the coronavirus school closures https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/25/three-ways-to-plan-for-equity-during-the-coronavirus-school-closures/

4- Burcu Meltem Arık, 15/04/2020, Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – IV | Dijital uçurum uzaktan eğitimi nasıl etkiliyor? https://www.egitimreformugirisimi.org/koronavirusun-egitime-etkileri-iv-dijital-ucurum-uzaktan-egitimi-nasil-etkiliyor/

5- Burcu Meltem Arık, 29/05/2020, Türkiye'de Koronavirüsün Eğitime Etkileri – VI | Okullar açılmaya hazır mı? https://www.egitimreformugirisimi.org/turkiyede-koronavirusun-egitime-etkileri-vi-okullar-acilmaya-hazir-mi/

Tarım-Gıda Politikaları

Tarım-Gıda Politikaları

Genel Değerlendirmeler

Gıda sisteminin yeniden inşa edilmesi için COVID-19 salgınının bir uyandırma zili olarak görülmesi gerektiğini savunanlar artmaktadır. Tarım alanlarının büyük bir kısmı ticari temel ürünlerin biyo yakıt için kullanılan ürünlerin ve yem bitkilerinin monokültür üretimine ve hayvancılığa ayrılmış, erozyon ve tarımsal biyoçeşitlilikte düşüşe neden olmuştur. Bu standartlaştırılmış, enerji yoğun, ticaret ve kâr odaklı ve eşitsiz üretim rejimi tarımı ve gıdaya erişimi öngörülemeyen etkilere daha açık hale getirmiştir. Üretimin kendine yeterlilik ilkesinden önce küresel gıda tedarik zincirlerini beslemeye yönelik organizasyonu çoğu ülke ve bölgede (Türkiye de dâhil) gıda egemenliğini kısıtlamış veya ortadan kaldırmış, COVID-19 gibi uluslararası ticareti sekteye uğratan gelişmeler için gıda sistemini kırılgan hale getirmiştir. Bu da temel bir hak olan sağlıklı, besleyici ve mali olarak karşılanabilir gıdaya erişimin kıtlık ve gıda fiyatlarında artışla ortadan kalmasına neden olmaktadır. Gıda rejiminin eşitsiz işleyişi, öncelikle Küresel Güney ülkelerini, sonrasında da her ülkedeki gelir düzeyi düşük tüm grupları, küçük çiftçileri, tezgâhtarları, gıda kesintilerine karşı daha güvencesiz hale getirmektedir. Kent içi karantina uygulamaları sebebiyle ilçe veya mahalleler arasındaki mal ve hizmet akışının aksaması bile eğer kendi kendine yeterlilik esaslı bir organizasyon yoksa kent sakinlerinin yerellerde temel gıda temininde sıkıntılar yaşamasına neden olabilmektedir.

- Fiziksel mesafelenme ve insan hareketliliğinin kısıtlanmasıyla tarımsal üretimin tarımsal emeğe, çoğunlukla da mevsimlik göçmen emeğine ne kadar bağımlı olduğu ortaya çıkmıştır.
- Ulaşım ve ithalat kısıtlamalarıyla tarımsal üretimin çiftlik ve kırsal yerleşimlerin dışından ne kadar çok tarımsal girdiye bağımlı hale geldiği ortaya çıkmıştır.
- Gıda lojistiği ve teslimatında yaşanan tıkanıklık, aksama ve hazır yemek servisinin neredeyse ortadan kalkmasıyla artan nakliye talebi, acil durumlarda gıda temini ve gıda bankası gibi uygulamalara dair ne kadar hazırlıksız olduğumuzu ortaya koymuştur.
- Sağlık koşullarını sağlayamamanın formel ve enformel pazar yerlerini açma konusunda ne kadar önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır.
- Kendi kırsal art alanıyla bağı ve işbirliği zayıf, ancak temel gıda ihtiyacını kentsel alanında üretemeyen kentler gıda teminine yönelik zorlukları en fazla yaşayanlar olmaktadır.

Kentsel ve bölgesel planlarda tarım gıda hala üst başlıklardan biri değildir. Bu da kentleri tarım ve gıdayla ilgili konularda ulusal hükümetlerin politikalarının edilgen birer nesnesi haline getirmekte, COVID-19 salgınında da tüm kentleri etkileyen gıda perakende ve yemek servis hizmetinin organizasyonu doğrudan ulusal kararlarla şekillenmektedir. Kent sakinleri yerel düzeyde kendi alternatiflerini

geliştirmektedir; ancak genellikle koordinasyondan, mali güçten yoksun oldukları için kent çeperi ve bölgesinden gıda teminini uzun erimli planlayabilecek altyapıdan yoksundurlar. Kent yönetimleri bu noktada yerelindeki gıda sistemi paydaşları arasındaki koordinasyonda özne rolü üstlenebilirler. Yerel üretim ve tüketimin ilişkilendirilmesi sadece kendi kendine yeterlilik veya korumacılık savunusu değildir. Daha çok kentlerin yalnızca fiziksel olarak uzak kaynaklara kendini dayandırdığı ve acil durumda çöktüğü senaryodan kentleri kurtaracak çeşitliliğe sahip olmalarını sağlamaktır.

Üç ilke önerilmektedir:

1) Gıda sistemini güçlü ve dirençli hale getirmek: Gıda sistemlerinin özel ve kamu kaynakları kullanılarak çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu çeşitlilik yerel ve bölgesel pazarların, sürdürülebilir yerel gıda girişimciliğinin ve agroekolojik üretim pratikleri desteklenerek sağlanabilir.

2) Kırılgan grupların ve gıda pazarlarının korunması: Salgının ortaya çıkışında Wuhan'daki bir kent pazarı adres gösterilse de kent yoksulları için karşılanabilir gıdaya erişimde enformel pazar yerlerinin varlığı elzemdir. Özellikle bu pazarlarda çalışanların salgın sürecinde sağlık koşullarının ve işlerinin korunması gıdaya erişimin de güvencesi olacaktır.

3) Gıda sisteminde halkın ihtiyaçlarının öncelenmesi: Bölgesel ve yerel pazarların yaratılması bunun yollarından biridir. Bu pazarlar fiziksel mesafesi kısaltılmış, aracıların azaldığı ve şeffaf değer zincirleri, döngüsel üretim ve tüketim mekanizmaları desteklenerek geliştirilebilir. Uluslararası ticaret ve kârlılıktan önce yereldeki sakinlerin bilgisi ve ihtiyaçlarına öncelik verilmelidir. Çevrimiçi platformlar gibi yaratıcı gıda girişimcilik yöntemleri de desteklenmelidir.

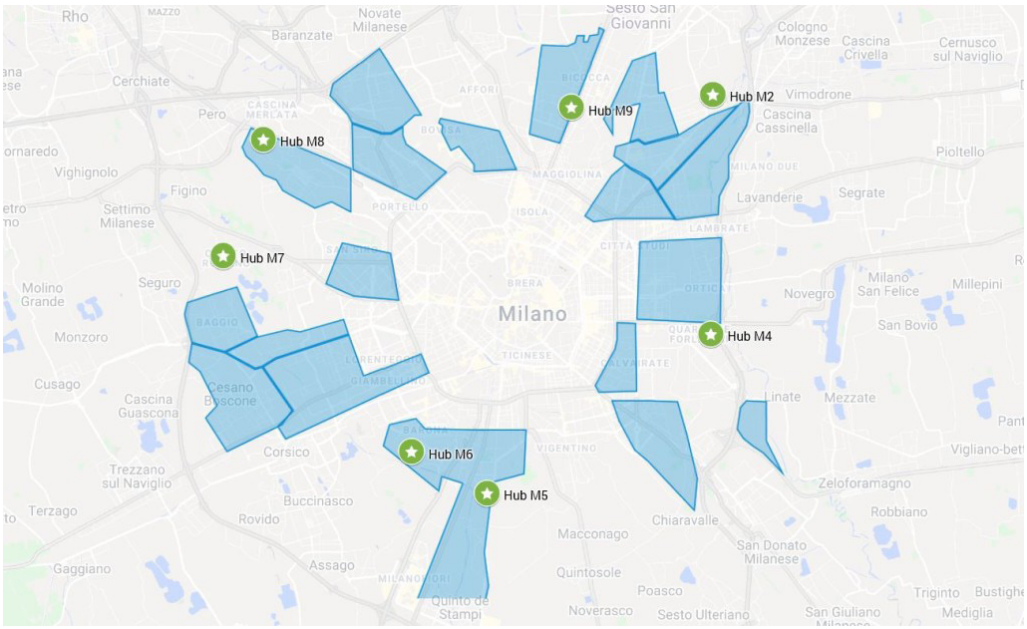
Toronto Gıda Konseyi

Toronto Gıda Konseyi deneyimli, bu deneyimi destekleyen topluluk bahçesi, gıda bankası, üretici pazarı, topluluk mutfağı gibi yerel organizasyonların güçlü olduğu bir kenttir. Buna rağmen düşük gelir grupları acil gıda temini konusunda zorluk çekmişlerdir. Şehrin gıda temininde zorluk yaşadığı COVID-19 salgınında gıda konseyi yerel organizasyonların tekrar faaliyete geçmesini koordine etmiş ve ihtiyaç sahiplerine gerekli gıdanın ulaştırılmasında özellikle topluluk bahçeleri ve mutfakları hayati rol oynamışlardır. Afrika kentlerinde karantinadaki mahalleler de gıdaya kent çeperindeki veya kentsel tarım alanlarındaki üretim ve araçlarından satış yapanlar sayesinde ulaşmışlardır.

Genel Hedefler

Kent Tarımının Geliştirilmesi: Kentsel tarımın geliştirilmesi, detaylandırılarak kentin gıdada kendi kendine yeterliliğini artırmak ve istihdamda alternatifler yaratmak için detaylandırılması. Öncelikle ekolojik tarım eğitimi çiftçiden çiftçiye aktarım ve kentsel tarıma uygun mahallelerde yaşayanlara bilgi paylaşımı çerçevesinde desteklenmesi.
Yoksullukla mücadelede kent tarımının teşvik edilmesi (Küba modeli örnek alınabilir). Yaşam vadileri ve cep parkları planlanırken belirli alanların sadece hobi bahçesi değil kentsel tarım alanlarına da ayrılması. Mevcut ve geliştirilecek kentsel tarım alanlarının hukuki olarak tanınması, kent içi üretime özgü hukuki ve fiziki altyapının geliştirilmesi. Öncelikli kamusal mekân ihtiyaçlarının giderilmesinden sonra yapı adalarında ortak kentsel tarımı teşvik edecek mülkiyet düzenlemeleri geliştirilmesi. Mevcut yapılaşmış alanlar dışında yapılaşmaya yönelik kararların, yalnızca yerelin ihtiyacını karşılayacak ve yerleşim sakinlerinin yararını gözetecek kamusal faaliyetlerle sınırlı tutulması. Bunun haricinde tüm gelişme alanı kararlarının iptal edilerek, bu alanlardaki sakinlerin tarımsal faaliyetleri sürdürme ve geliştirmeye yönlendirilmesi. Kentsel tarıma yönelik belediye iştiraklerinin veya sosyal işletme biçimlerinin araştırılması ve yaratılması. Kentsel tarım faaliyetinin -geçim ekonomisi sınırlarını aşmayacak şekilde- istihdam seçeneği olarak teşvik edilmesi.

Organize Hayvancılık Bölgesi: Organize Hayvancılık Bölgesi kurulması ve ilgili politikalardan; endüstriyel hayvancılığın hayvan refahı ve küresel iklim krizi için

Milano kentinin kent gıda politikası COVID-19 salgını öncesine dayanıyor. Bu hazırlık üzerine kent yönetimi salgın sürecinde nüfusu 1 buçuk milyona yakın kentte başta 7, sonrasında da 10 geçici aktarma merkezini hızla kurabilmiştir. Dezavantajlı kesimlere gıda dağıtımı lojistiğini bu aktarma merkezleriyle organize edebilmiştir. Milano Gıda Politikası altında uygulanan gıda yardım sistemi de geçmişten gelen bir kent gıda politikası deneyimine dayanmaktadır . Birçok paydaşla yürütülen yardım sisteminde belediye çalışanları, yöneticiler, gönüllüler ve teslimatta çalışan nakliye firması çalışanlarının dahil olduğu 150'den fazla kişi çalışmaktadır. Ayrıca tüm bunlardan ayrı ancak bu aktarma merkezleriyle birlikte çalışan bir de taze sebze ve meyve hub'ı açılmıştır. Bu faaliyete bağışlar ve kitle fonlaması yöntemleri de eşlik etmektedir.

etkileri nedeniyle vazgeçilmesi. Merkezi yönetimin de bu benzer politikalarına karşı mera hayvancılığının savunulması ve geliştirilmesi. *(Tire Süt Kooperatifi modeli de esas itibariyle endüstriyel hayvancılık pratikleri içermektedir. Örnek alınması gereken modellerden önde geleni Kars Boğatepe Köyü modelidir. Bu modelin İstanbul'daki hayvancılıkla geçinen havzalarda teşvik edilmesi için politikalar geliştirilmelidir).*

Kent Gıda Konseyi/ Milano Urban Food Policy Pact'e üye olunması: Paktın yükümlülüklerine paralel kentsel tarım ve gıda politikası geliştirilmesi. Toplamda 450 milyondan fazla insanı barındıran 210 kentin imzaladığı bu pakt 15 Ekim 2015 yılında Dünya Gıda Günü'nün peşi sıra imzalanmıştır. Dayanıklı kentsel gıda sistemleri yaratılmasını, başta kent yoksulları olmak üzere herkesin nitelikli, karşılanabilir ve kültürel çeşitliliğe uygun gıdaya erişim hattını temin edecek, gıdayla ilgili kent düzeyindeki meseleleri hedef alan uluslararası bir protokol olması ve olabildiğince kentin bunun içine dahil edilmesi hedeflenmiştir. Seçim vaatlerinden biri olan Kent Gıda Konseyinin Milano Urban Food Policy Pact esaslarına uygun olarak kurulması. Konseyi alt ölçekte tamamlayacak ilçe belediyeleri bölgesel koordinasyon masalarında kentsel tarım ve gıda kurullarının oluşturulması ve ilçe belediyelerinde kent gıda konseylerinin kurulmasının teşvik edilmesi.

Kentte tarım master planının hazırlanması/tamamlanması: Kente üretici kimliğinin yeniden kazandıracak, üreticilere ekolojik üretim ve pazarlama olanaklarını sunacak, kırsal ekonomiyi güçlendirecek ve gıda egemenliğine ve gıda adaletine destek olacak ilkelerin içinde yer alması.

Tarım arazilerinde fiziksel ve hukuki sorunların çözülmesi: Yeterli drenaj başta olmak üzere çeşitli alt yapı sorunlarının giderilebilmesi için arazi toplulaştırmayı da içerecek şekilde mülkiyet yapısının hızla düzenlenmesi.

Kentteki tarımsal üreticilere mevcut tarımsal girdi desteğinin ekolojik kıstaslara göre dönüştürülmesi: Tohum, fide ve gübre desteği, üretilen girdilerin süre içinde ekolojik kıstaslarla üretilmesi, zararlılarla mücadelede biyolojik ve kültürel yöntemler konusunda belediye kadrolarının yetiştirilmesi, bilgilendirme, destekleme ve teşvik yöntemleri geliştirilmesi.

---

https://www.hivos.org/opinion/covid-19-a-wakeup-call-to-rebuild-our-global-food-system/
https://ruaf.org/news/strengthening-city-region-food-systems-during-and-beyond-covid-19/
https://ruaf.org/news/city-region-food-systems-to-cope-with-covid-19-and-other-pandemic-emergencies/
https://ruaf.org/news/city-region-food-systems-to-cope-with-covid-19-and-other-pandemic-emergencies/
https://www.hivos.org/opinion/covid-19-a-wakeup-call-to-rebuild-our-global-food-system/
https://ruaf.org/news/city-region-food-systems-to-cope-with-covid-19-and-other-pandemic-emergencies/
https://ruaf.org/news/city-region-food-systems-to-cope-with-covid-19-and-other-pandemic-emergencies/
http://www.foodpolicymilano.org/en/food-aid-system/

Bursa Nilüfer Modeli*

Nilüfer Kent Konseyi Kırsal Alan Çalışma Grubu'nun da çabalarıyla belediye bünyesinde Ekobahçe Yerel Çeşit Denemeleri, Tohum ve Üretim İstasyonu ve Küçük Ölçekli Kent Bostanları projeleri yürütülmüştür[1]. Kent Bostanlarında BEBKA (Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı) desteğiyle inşa edilen Kompost Ünitesinden elde edilen gübre kırsal mahalle muhtarlarıyla birlikte belirlenen çiftçilere dağıtılmaktadır[2].

Kamusal gıda kontrolü: Pestisit kalıntısı ve diğer hassasiyetler için gıda kontrol laboratuvarı kurulması, akredite laboratuvarlarda kalıntı kontrolleri yapılması.

İçilebilir ve temiz su temini: Tarımsal üretimde ve gündelik bir ihtiyaç olarak içilebilir temiz su temini organize edilmeli. Gelir düzeyi düşük mahallelerde içilebilir su çeşmelerinin yaygınlaştırılması. Gri su-siyah su ayrımı yapacak ve gri suyu arıtacak altyapının binalarda yaygınlaştırılması, böylece bahçe sulamada ve hanelerde yeniden kullanımını sağlayarak su tasarrufunun artırılması.

Müstakil konutlarda orta vadede uygulanabilecek yöntemin uzun vadede apartman ve toplu konutlarda ortak olarak kullanılacak şekilde uyarlanması. Kuzeydeki orman köylerinde hane içi ve bahçe sulama gibi su ihtiyaçları için yağmur suyu hasadı pratiklerinin teşvik edilmesi.

Şubesi olmayan işletmelerin, yerel kooperatif ve sosyal işletmelerin yer alacağı yaya öncelikli semt çarşılarının (Sabit pazar) geliştirilmesi

Kent arıcılığının teşvik edilmesi.

Süpermarket zincirlerinin ve alışveriş merkezlerinin haftada en az bir iş günü kapalı kalacak şekilde anlaşmaların ve yaptırımların geliştirilmesi

Coğrafi işaretlendirme uygulaması ile yerel üreticiye rekabet gücü kazandırılması.

Milan Urban Food Policy Pact Uygulama Ödülleri

MUFPP şehirlerinin uyguladığı gıda politikaları ve uygulamalarından temsili bir örnek oluşturmak amacıyla 50 kentin gıda üretimi, gıda atığı, yönetişim, gıda tedariği ve dağıtımı, toplumsal ve ekonomik eşitlik, sürdürülebilir diyet ve beslenme temalarıyla performanslarının değerlendirildiği bir kitapçık bulunmaktadır.

http://www.milanurbanfoodpolicypact.org/50-selected-practices-2/

1- http://www.nilufer.bel.tr/haber-6516-gida_gununde_sagliksiz_gida_uretime_dikkat_cekildi#PopupGoster[popup]/0/
2- http://www.nilufer.bel.tr/haber-6872-nilufer_belediyesinden_ciftcilere_kompost_gubre_destegi
3- https://www.dunya.com/sektorler/tarim/yerelde-tum-unsurlarin-yer-aldigi-tarim-eko-sistemi-kurulmali-haberi-461128

Somut Uygulama Önerileri

- Halk Lokantaları/Mahalle Mutfakları: Krizde fiziksel mesafelenme şartlarını sağlayamayan restoranlara, bulunduğu bölgede tek alternatif olup krizde kapanan veya kapanma riski taşıyan restoranlara modeller geliştirmesi. Gelir düzeyi düşük mahallelerde seçim vaatlerinde de yer verilen semt lokantalarının -güncel koşulların ihtiyaçlarına uygun işlevde- lokantaların/ büfelerin açılması. Evlere servisler için semt lokantalarının da hub olarak düzenlenmesi.

- Halk Marketleri/ Üreticiden Tüketiciye Gıda Zinciri: Küçük üreticilere nakliye çözümleri sunulması: Kent ve kentin özgün koşulları gözönüne alınarak çevresindeki üreticilerin ürün tedariği için belediye araçları ile nakliye mekanizmalar geliştirilmesi (İzmir modeli örnek alınabilir).

- Kent ve yakın çeperindeki üretici ve üretici örgütlerinin çevrimiçi uygulama üzerinden tüketicilerle doğrudan buluşabileceği, aracı devreden çıkarılabileceği platformlar tasarlanması. Semtlerdeki bakkallar içinden iflas eşiğinde olanlar için (eleştirilen süpermarket zincirine gelecekte dönüşme potansiyellerini de kısıtlamak şartıyla) kendi semt veya ilçelerine hizmet verecek bölgesel kooperatifler altında birleşmelerinin teşvik edilmesi (75 bakkalın bir araya gelerek kurduğu ve süpermarketlere karşı faaliyetlerini sürdürmelerini sağlayan S.S İnegöl Bakkallar Temin Tevzii Kooperatifi (BAKKOOP) modeli örnek alınabilir). Bu kooperatiflerin de İstanbul ve çevresindeki üreticilerden ürün almalarının belediye teşviki için şart koşulması.

- Kentteki çiftçilere moral desteği verecek, kentlilere evlerine giren gıdanın dışarıda üretime devam eden çiftçi ve tarım işçileri olduğunu hatırlatacak tanıtım faaliyetlerinin sosyal medya vb. mecralardan gerçekleştirilmesi

- Kentteki mevsimlik tarım işçilerine hijyen kiti dağıtılması. Konaklama dönemleri için çadır ve diğer donatılar için altyapı desteği verilmesi. Sezon dışında bu alanların çok amaçlı kullanılacak şekilde tasarlanması.

- Belirli merkezlerde üretici pazarları kurulması: Kentin kırsal mahallelerin bulunduğu ilçelerinde (İstanbul, Şile Yeryüzü Pazarı modeli örnek alınabilir) içinde bulunan ilçenin üreticilerinin ürünlerinin satıldığı üretici pazarları kurulması. Benzer bir modelin kent merkezlerinde, önceliği içinde bulunduğu yakanın üreticilerine verecek şekilde uygulanması. Üreticilerin bu pazarlarda bulunmasının belirli bir vadede ekolojik üretime tam geçiş şartına bağlanması.

- Gıda atığı ve kaybının azaltılması: Kentteki restoran, katering işletmeleri ve yemekhanelerdeki atıklar ile haller, pazar yerleri ve evsel gıda atığının toplanmasının daha organize ve yaygın işlemesi, gıda bankalarında dağıtımda ve kompost olarak değerlendirilmesi. Kompost yapımı için köy ve mahalle ölçeğinde pilot uygulamalar yapılması, kompost üretim tesisinde kent ölçeğinde gübre üretimiyle bütünleşik sürmesi.

- Gıda bankalarının yaygınlaştırılması: Gıdanın yeniden dağıtılmasının desteklenmesi açısından kamusal gıda bankalarının kurulması.

- Lokanta ve katering işletmelerinin belediye semt lokantalarında veya kendi yerlerinde askıda yemek uygulamasının mekanizmalarının genişletilmesi. Gıda bankalarına benzer şekilde gün sonunda bertaraf edilecek sıcak yemeklerin semt lokantaları veya türevi mekanizmaların ihtiyaç sahiplerine ulaştıracak şekilde geliştirilmesi.

- Sosyal yardım dağıtımı için kullanılan iki lojistik merkezin sayısının (mekânsal analizleri yapılarak) iki yakada da artırılması (Milano Gıda Hub'ları modeli incelenebilir).

- Belediyenin yemek hizmeti veren birimlerinin gıda malzemesi alımını doğrudan kentli ve çevresindeki üreticilerden yapması.

Milano Gıda Dağıtım Lojistiği

Milano kentinin kent gıda politikası COVID-19 salgını öncesine dayanıyor. Bu hazırlık üzerine kent yönetimi salgın sürecinde nüfusu 1 buçuk milyona yakın kentte başta 7, sonrasında da 10 geçici aktarma merkezini hızla kurabilmiştir. Dezavantajlı kesimlere gıda dağıtımı lojistiğini bu aktarma merkezleriyle organize edebilmiştir. Milano Gıda Politikası altında uygulanan gıda yardım sistemi de geçmişten gelen bir kent gıda politikası deneyimine dayanmaktadır . Birçok paydaşla yürütülen yardım sisteminde belediye çalışanları, yöneticiler, gönüllüler ve teslimatta çalışan nakliye firması çalışanlarının dahil olduğu 150'den fazla kişi çalışmaktadır. Ayrıca tüm bunlardan ayrı ancak bu aktarma merkezleriyle birlikte çalışan bir de taze sebze ve meyve hub'ı açılmıştır. Bu faaliyete bağışlar ve kitle fonlaması yöntemleri de eşlik etmektedir.

http://www.foodpolicymilano.org/en/food-aid-system/

Acil Durumlarda Gıda Temini: Ekvator Quito Örneği

Ekvator Quito'da küçük ölçekli pazar ve marketlerin, kırılgan grupların haritalanması, merkezi ve hızlı karar alınması gereken, acil durumlarda gıda temini organizasyonu gibi durumlarda, hızla oluşturulan kent gıda konseyine büyük fayda sağlamıştır. Avustralya Melbourne da gıda bankası ve mahalli örgütlenmelerin salgında artış gösterdiği şehirlerdendir. Ancak ksıitlama sürecinde kent yönetimi tarafında koordinasyon eksikliği, üretici pazarları ve benzeri oluşumların çevrimiçi dağıtım kanallarını kendi imkânlarıyla kurmalarına neden olmuştur . Kolombiya Cali'de mahalli dükkânlarda, seyyar pazarlarda ve okul bahçelerinde makul fiyatta, nitelikli taze sebzeye kent çeperindeki üreticilerden kent yoksullarının ulaşması için kent politikası geliştirilmiştir.

---

https://ruaf.org/news/city-region-food-systems-to-cope-with-covid-19-and-other-pandemic-emergencies/

İklim Politikaları

İklim Politikaları

Genel Değerlendirmeler

İklim krizi kentteki sosyal ve ekonomik yaşamı tehdit etmeye devam etmektedir. Covid 19 salgının yarattığı yıkıcı etkilerle birleştiğinde bu etkiler katlanarak artmaktadır. Salgın sonrası iyileşme döneminde sıcak hava dalgaları, aşırı hava olayları, sel ve su taşkınları gibi iklim krizinin sonuçları olarak ortaya çıkan ve şiddetini, süresini ve sıklığını artıran felaketlerin gerçekleşmesi kent hayatını büyük risk altında bırakacaktır. Diğer yandan, iklim değişikliği acil önlemler alınması gereken bir krizdir.

Kentler için "adil ve düşük karbonlu kent" yapma hedefi koyulmalı, hedefin gerçekleşmesi ise karbon salınımlarının azaltılmasıyla mümkündür. Bu da ulaşım, enerji kullanımı, binalar, atık yönetimi ve yeşil altyapı gibi alanlarda önlemlerin hemen alınabilmesiyle mümkündür. İstanbul artan sıcaklıklar, aşırı hava olayları, yağışlardaki değişiklikler, deniz seviyelerinin yükselmesi ve kuraklık gibi iklim krizine bağlı birçok felaketin tehdidi altındadır.

İklim krizinin halk sağlığı, yerel ekonomi, gıda ve su varlığı gibi konularda sürmekte ve sürecek olan hâlihazırdaki etkileri hesaba katıldığında, kentin Covid-19 salgını gibi krizler kadar iklim krizine karşı da dayanıklı kılınması acilen gereklidir. Bu da çeşitli uyum eylemlerinin hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Öte yandan, dünyanın birçok kentinde Covid-19 sonrası iyileşme dönemi iklim krizi ile ilgili yapılması gerekenlerin gerçekleştirilmesi için bir fırsat olarak görülmektedir. Başta Avrupa Birliği, Almanya, Milano, Paris olmak üzere birçok yerel, ulusal ve bölgesel hükümet, Covid-19 salgını sonrası dönemde atılacak adımları Yeşil Yeni Düzen, Adil Dönüşüm gibi ekonomik ve sosyal programlar çerçevesinde ele alacaklarını ilan etmiştir. Bu programlar iklim krizini adalet meselesi olarak çerçeveleyen "iklim adaleti" yaklaşımının bir parçasıdır ve iklim krizi ile mücadele ederken gittikçe artan sosyal, ekonomik ve siyasi haksızlık ve adaletsizlikleri de ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Nobel ödüllü ekonomist Prof. Joseph Stiglitz'in de aralarında bulunduğu bir grup araştırmacı da, enerji, ulaşım ve bina sektörlerinde temiz enerjiye geçiş ile birlikte ortaya çıkacak yeni iş alanlarının Covid-19 sonrası dönemde ortaya çıkan istihdam sorununu ortadan kaldırmaya katkı sağlayacağı öngörmektedir . Türkiye geneli üzerine yapılan bir araştırmada da, fosil yakıt kullanımının etkili biçimde vergilendirilmesi, kömür sübvansiyonlarının kaldırılması ve mali gelirlerin bölgesel kalkınma programı içerisinde stratejik olarak konumlandırılmış yenilenebilir enerji sektörlerinin ilerlemesi için kullanılması gibi Yeşil Yeni Düzen ekonomi modelinin kapsamında yer alan politikaların uygulanması durumunda, Türkiye'de sera gazı salımları azaltılırken istihdamın artışının ve eşitlikçi bir gelir dağılımına ulaşmanın mümkün olduğu ortaya konmaktadır .

Hepburn, C., B. O'Callaghan, N. Stern, J. Stiglitz ve D. Zenghelis, (2020) "Will COVID-19 fiscal recovery packages accelerate or retard progress on climate change?", Smith School Working Paper, 20-02, https://www.smithschool.ox.ac.uk/publications/wpapers/workingpaper20-02.pdf

İklim krizini ortak kesen olarak alan adil iyileşme girişimleri yerel/kent düzeyinde olduğu kadar, ulusal düzeyde de kriz(ler)den çıkışın imkânını sunmaktadır. Döngüsel ekonomi, enerji demokrasisi, gıda egemenliği gibi demokratik ve eşitlikçi birçok yeni yaklaşımı barındıran Adil İyileşme modeli sayesinde salgın sonrasında daha adil, eşitlikçi ve karbonsuz bir hayata geçilmesinin mümkün olduğu öngörülmektedir. Özetle, Adil İyileşme yeniden dağıtım ve karşılıklılık/ dayanışma ilişkilerinin ekoloji ve adalet üzerinden ele alındığı yeni bir sosyal belediyecilik anlayışının oluşmasına yol açarken yeni bir siyasi alternatifin ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Genel İlkeler

- Kent genelinde -kamu alan ve hizmetlerinde başta olmak üzere- temiz, yenilebilir enerji kullanımına geçiş
- Dezavantajlı grupların kırılganlıklarının giderilmesi
- Temel ihtiyaçların temiz, ucuz ve erişilebilir kılınması
- Katılımcılık mekanizmalarının işletilmesiyle demokrasi pratiklerini geliştirilmesi
- İklim krizi ile mücadelenin yan faydaları da dikkate alınarak sektörler, belediye birimleri ve disiplinler arasında bütünlükçü bir şekilde ele alınması.

Genel Hedefler

- **Kentlerde iklim eylem planı hazırlanması /yenilenmesi:** Karbon salımı azaltma hedefleri, kenti gelecekte "adil ve düşük karbonlu kent" yapma taahhüdünü gerçekleştirebilmek için yeterli değildir. İklim eylem planı (dezavantajlı) topluluklar temelli bir risk analizini içermelidir. İklim eylemlerinin amaç ve hedefleri somut ve ölçülebilir biçimde ortaya koyulmalı, plan hedef ve eylemler üzerinden sürekli olarak güncellenmelidir. Bu çalışmaların hızlandırılarak sürdürülmesi kentlerin iklim mücadelesi için oldukça kritik bir öneme sahiptir.

- Ulus-ötesi kent iklim dayanışma ağlarına sürekli ve etkin katılımın sağlanması: İstanbul'un da üyesi olduğu C40, ICLEI, Başkanlar Sözleşmesi gibi oluşumlar içerisinde etkin bir şekilde yer alınmalıdır. Ulus-ötesi kent dayanışma ağları iklim krizi ile mücadelede ortaya çıkabilecek ulusal ve yerel düzeydeki siyasi ve ekonomik engel ve zorlukları aşmanın araçlarını sağlayacak olanakları sunmaktadır. Bu nedenlerle, belediyenin bünyesinde kentler-arası dayanışma ağlarını düzenli olarak takip edecek ve karşılıklı iletişimi sağlayacak bir alt birim/masanın oluşturulması, farklı sektör ve

temalarda üzerine bu networkler bünyesinde yer alan programlara aktif olarak dahil olunması teknoloji ve tecrübe aktarımlarının gerçekleşmesinin yanı sıra iklim eylemleri için finans kaynaklarının oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır. Bu kent dayanışma ağları aynı zamanda Covid-19 salgını gibi kriz ve felaketler karşısında işbirliği içinde hareket etmenin imkanlarını da sağlamaktadır.

- **İklim çalışan araştırmacılar, çalışma grupları ve sivil toplum kuruluşlarıyla sürekli işbirliği ve katılımcı mekanizmaların çalıştırılması:** İklim eylem planlarının hazırlanışı, uygulanışı ve denetlenmesi süreçlerinde uygulanmak üzere herkesi kapsayacak katılımcılık mekanizmaları oluşturulmalıdır. Örnek olarak Paris, Barselona ve Seul gibi birçok kentte kent konseyleri iklim eylem planlarının oluşturulması ve uygulanması süreçlerinde katılımcı mekanizmaların işletilmesinde merkezi bir rol oynamaktadır.

- Binalarda enerji tasarrufu, verimliliği ve yenilebilir enerji kullanımı kentte özellikle dezavantajlı grupların dayanıklılığını artırmayı öncelik alacak biçimde uyum eylemlerinin uygulamaya konulmalıdır.

- Gıda temini sektöründe yeşil lokanta sertifika uygulamasının yürürlüğe konulmalıdır.

- Kent genelinde su tasarrufunu sağlayacak gri su uygulamasının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

- Kent ve civarındaki bölgelerde biyoçeşitliliğinin son durumunun envanterinin çıkarılması ve iklim krizi ile mücadelede biyoçeşitliliği korumaya yönelik eylemlere yer verilmelidir.

Somut Uygulama Önerileri

Sokak/mahalle/bölge temsilcileri yoluyla anında bilgi akışı ağının kurulması: Covid-19 salgınında olduğu gibi iklim krizine bağlı felaketler meydana geldiğinde kent genelinde ve topluluklar düzeyinde etkilerin acil olarak belirlenmesi, yerel düzeyde ihtiyaçlara ve taleplere dair bilgilerin ani ve süreklilik gösterecek biçimde akışının sağlanması kritik öneme sahiptir. Bu işlevleri yerine getirecek bölge, mahalle ve sokak düzeyinde gönüllülerden oluşan temsilcilerin belirlenmesi ve muhtarlıkların da dahil olduğu bir koordinasyon mekanizmasının oluşturulması olası ikinci Covid-19 salgınının olduğu kadar iklim krizine bağlı sıcak hava dalgaları, aşırı hava olayları, sel ve su taşkınları ve olası deprem gibi felaketlerin olumsuz etkilerini giderebilmek için de önemli bir mekanizma işlevi görecektir. Bu öneri sosyal politikalar alanında kısa vadede uygulanabilecek öneriler arasında

sayılan Mahalle Evleri/Mahalle Meclisleri uygulamasıyla uyumludur.

Sıcak hava dalgalarına karşı alınacak önlemler: İklim krizi nedeniyle ortaya çıkan sıcak hava dalgalarının sıklığı ve şiddeti gün geçtikçe artmaktadır. Salgın sonrası iyileşme döneminde kentte yaşanması yüksek olasılıklı sıcak hava dalgaları nedeniyle mevcut durumda risk altında olan halk sağlığı ve kent ekonomisi alanlarında çeşitli olumsuz etkiler yaratacaktır. Bu konuda atılabilecek ilk adımlardan bir tanesi sıcak hava dalgaları uyarı sistemlerinin oluşturulmasıdır. Mevcut durumda sıcak hava dalgalarına hakkında kamuoyuna yönelik uyarılar valilik tarafından yapılmaktadır. Ancak yapılan uyarılar genel bilgiler içermektedir. Yerel yönetimlerin kuracağı sıcak hava dalgaları uyarı istemi ile risk, önlem ve hizmetlerin bilgileri özellikle belirlenecek olan kırılgan gruplarına iletilmesi mümkün olacaktır. Uyarı sistemi kapsamında, belirlenen risk gruplarında yer alan bireylere doğrudan SMS veya e-posta yoluyla ulaşılması ve bu kişilere kent genelinde alınan önlemlerin detaylı bilgisinin ulaştırılması ortaya çıkacak zararlı etkilerin önlenmesine ve/veya azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra, serin hava noktalarının -Covid-19 önlemleri de dikkate alınarak- planlanması ve oluşturulması, temel tıbbi yardım/destek planlamalarının yapılması, yurttaşların alması gereken kişisel önlemlerin aktarıldığı bir bilgi sisteminin kurulması da alınması gerek önlemler arasındadır. Bu konu da, halk sağlığı uzmanları ve Bilim Kurulu ile ortak çalışma yürütülmelidir.

Ulusal ölçekte kentler-arası iklim ağına öncülük edilmesi: Aralık 2019 tarihinde Türkiye genelinde 25 belediyenin imzaladığı "İklim İçin Varız" deklarasyonu sonucunda ortaya çıkan, benzer bir kentler-arası dayanışma ağı olan "İklim İçin Kentler" dayanışma ağına üye olmayan kentlerin de dahil olması önemlidir. Böylelikle, ulusal düzeyde örgütlenen bu dayanışma ulus-ötesi muadillerine benzer bir şekilde güçlenecektir. Böylece, kentin iklim krizi ile mücadelede "lider kent" olma amacını gerçekleştirmeye yönelik bir adım atılmış olacaktır. Ayrıca, belediyelerin yol göstericiliği ve liderliği sayesinde bu kent dayanışma ağı Türkiye'nin ulusal düzeydeki iklim, enerji ve ekonomi politikalarına etki edebilecek bir aktöre dönüşebilecektir.

İklim krizi risk analizinin yapılması: Risk analizlerinin önemli bir unsuru kentte yaşayan farklı dezavantajlı grup ve toplulukların kırılganlıklarının belirlenmesidir. Uzun ve orta vadede uygulanacak iklim eylemlerinin temelini oluşturacak dezavantajlı grupların iklim risk analizinin acil bir şekilde yapılması gerekmektedir.

İklim krizi ile mücadelede iklim eylemlerinin finansman ve teknoloji altyapılarının sağlanması: Kentlere yönelik iklim eylemlerinin finansman kaynağı olarak birçok ulusal ve uluslararası fon, kredi ve hibe programı mevcuttur. Örnek olarak İller Bankası yakın zamanda yerel yönetimlere yönelik bir hibe programı açmıştır.

Küçük belediyelere yönelik olarak açılan bu hibe programının benzerlerinin de yakın zamanda açılması beklenmektedir. Bunun yanı sıra, Çevre Şehircilik Bakanlığı'nın da yerel yönetimler yönelik bir hibe programı açması beklenmektedir. Bu ve benzeri fonların başvuru koşul ve olanaklarının araştırılması ve gerekli başvuruların yapılması, yakın gelecekte iklim krizi ile ilgili yapılması gerekenlerin finansmanı için önemli bir adım teşkil edecektir. Bunun yanı sıra, C40, Başkanlar Sözleşmesi ve ICLEI gibi kentler-arası dayanışma ağlarının altında farklı alanlarda işbirliği ve dayanışma program ve projeleri bulunmaktadır. Üye olunan bu platformların etkin kullanımı yoluyla özellikle teknoloji ve bilgi aktarımının sağlanması mümkündür. Özetle, ulusal ve uluslararası finansman kaynaklarının düzenli takibi iklim eylemlerinin oluşturulması ve uygulamaya konulması için kritik öneme sahiptir.

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın yürütmekte olduğu Yerelde İklim Eylem Planları (YİDEP) mevzuat çalışmasına etkin bir biçimde müdahil olmak: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı YİDEP adı altında bir mevzuat çalışması yürütmektedir. Bu kapsamda sera gazı envanterlerinin standardizasyonu ve belediyelerde iklim değişikliği birimlerinin kurulması planlanmaktadır. Ancak, çalışma aşamasındaki mevzuatta belirlenecek hedefler ve uygulamaya konulacak eylemler konularında öngörülenler bilinmemektedir. Bu konularda içeriği merkezden belirlenecek bir standardizasyona gidilmesi –örnek olarak kentlerin azaltım hedeflerinin Türkiye'nin ulusal azaltım hedefiyle uyumlu olması gibi- kentlerin kendi azaltım hedeflerini koymalarının önünde engel teşkil edecektir. Bu durumda kentlerin net sıfır karbon kent olması imkânsız hale gelecektir. Bu nedenlerle, yerel yönetimlerin YİDEP çalışmaları hakkında detaylı bilgi sahibi olması ve sürece müdahil olması kritik öneme sahiptir.

- Covid-19 sırasında plastik kullanım oranının belirlenmesi ve olası bir artış karşısında tüketimi azaltmaya yönelik ve plastik kirliliğinin önüne geçecek acil önlemlerin alınması.

- İklim krizinin etkilerine bağlı olarak çıkan halk sağlığı ile konularda bilim kurulunun etkin rol alması ve bu yönde çalışmalar yapılması.

- Hava kirliliği ilgili kamusal alanlarda uyarı sistemleri ve görünürlük çalışmaları gibi uygulamaların hayata geçirilmesi.

- Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) çalışmalarında yerel yönerimlerin etkin bir rol alması ve belediyenin kendi ÇED raporlarını oluşturması.

- Ulaşımda kişisel araç kullanımında artış riskine karşı toplu taşıma kullanımının kampanya yolu ile özendirilmesi.

C40 Dünya Belediye Başkanları Zirvesi

İstanbul'un da üyesi olduğu ve Dünya genelinde iklim krizi ile mücadele veren büyük kentlerin oluşturduğu küresel koalisyon ve dayanışma ağı C40'ın Dünya Belediye Başkanları Zirvesi geçtiğimiz Ekim'de Kopenhag'taydı.

Zirvenin ilk oturuma İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu da katıldı. "Ulusal Hükümetlerimize rağmen İklim Eylemini Gerçekleştirmek" adlı oturuma İBB Başkanı'nın yanı sıra Boston Belediye Başkanı Marty Walsh, New Orleans Belediye Başkanı LaToya Cantrell ve Varşova Belediye Başkanı Rafal Trzaskowski de konuşmacı olarak yer aldı.

* https://iklimicinkentler.org/imamoglu-c-40-zirvesinde-hedefimiz-yesil-istanbul/parks/606325/

Ulaşım Politikaları

Ulaşım Politikaları*

Genel Değerlendirmeler

Covid-19 sonrası normalleşme dönemi kentsel hareketlilik alanında da -yarattığı sorunlarla beraber- fırsatlar yaratmaktadır. Ekonomik ilişki ve yapılar, iklim krizi, kamu sağlığı gibi kenti ilgilendiren birçok konuyu ilgilendiren kentsel hareketliliğin kentlilerin ucuz, sağlıklı ve temiz enerjiye erişimi kapsayan ulaşımı için 3 ana ilkeye bağlı olarak adımların atılacağı öngörülmektedir: Kısa mesafe kentleri, kamusal alan kentleri ve dayanıklı kentler. Olası yeni pandemiler, iklim kriziyle bağlantı afetler, deprem gibi tehditler karşısında da bu ilkeler doğrultusunda hareket etmenin önemli daha da öne çıkmaktadır.

İBB, Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı

İBB Ulaşım Daire Başkanlığı ve ARUP işbirliğiyle "Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı" hazırlamaktadır. Plan kapsamında hazırlanacak gelecek vizyonu, strateji ve senaryolar katılımcı bir yaklaşımla ele alınacağı ve dayanıklılık kavramının öne çıkacağı belirtilmektedir. Bu plan İBB'nin ulaşım politikalarını büyük ölçüde şekillendirecektir.

Bu planla eş zamanlı olarak Covid-19 sonrasında ortaya çıkan yeni durum sonrasında kentsel hareketlilik üzerine yeniden düşünülmesi gerekmektedir. Kentteki farklı sosyo-ekonomik gruplar için nasıl farklılaştığı üzerine araştırmalar yapılmalı ve bu araştırmalara dayalı politikalar geliştirmelidir. Bu noktada kırılgan gruplar öne çıkarılmalı, bu kesimlerin alt gruplarının da dikkate alınmalı ve bu gruplara özel stratejiler uygulanmalıdır.

Genel Hedefler

Hazırlanan "Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planı" kapsamında uzun süreli hedef, strateji ve planlar geliştirilmektedir. Bu planın dışında Ulaşım Daire Başkanlığı yaya, bisiklet ve toplu taşımaya dair uzun süreli planlar yapmaktadır.

Covid-19 sonrası yeni durumda fiziksel mesafelenmenin önemi dolayısıyla yaya ve bisiklet gibi ulaşım türlerini öne çıkmaktadır. Bisikletli ulaşım konusu Ulaşım Daire Başkanlığı tarafından geniş ölçekte ele almaktadır. Hem bisiklet altyapısı hem de bisiklet kültürü gibi konularla ilgili STK'larla iletişim halinde birçok çalışma yapmaktadır. Bu planlama çalışmaları ve uygulama aşamalarında ilçe belediyeleri, emniyet genel müdürlüğü, diğer kamu kurumları ve kentlilerle iyi bir iletişim ve işbirliği halinde olmak bu planların uygulanabilirliği ve işleyebilirliği için oldukça önemlidir.

* Bu kısım 04. 06. 2020 tarihinde Eda Beyazıt İnce (İTÜ), Kevser Üstündağ (MSGSÜ), Haluk Gerçek ve Utku Cihan (İBB Ulaşım Daire Başkanı) ile yapılan görüşmelerle oluşturulmuştur.

Covid-19 sürecinde öne çıkan ve farklı stratejiler izlenmesi gereken diğer bir konu ise toplu taşımadır. Bu yeni dönemde toplu taşımadaki talebi azaltacak yeni politikalar gerekmektedir. Buna dair uzun süreli planlar Ulaşım Daire Başkanlığı tarafından yapılmaktadır. Ancak kentsel hareketliliği oluşturan iş ve konut ilişkisi ve farklı arazi kullanım örüntüleri sadece ulaşım politikalarıyla değil mekansal planlama politikalarıyla da ilgilidir. Dolayısıyla sadece uygulanacak ulaşım politikaları potansiyel sorunlara çözüm üretebilme konusunda yetersiz kalabilir.

Bu noktada uzun dönemli belirlenecek planlama kararlarıyla ulaşım talebini azaltacak mekansal planlama kararlarının (farklı sektörlerin kent geneline dengeli bir şekilde dağıtılması, mahallelerde karma kullanıma öncelik verilmesi, donatıların mahalleler düzeyinde yeterli bir hale getirilmesi ve çok sayıda alt merkezlerin oluşturulması) alınması gerekmektedir. Yanı sıra ulaşım iklim krizi ile mücadelede adım atılması gereken en önemli alanlardandır. Bu nedenle, ulaşım konusundaki eylemlerin "iklim adaleti" çerçevesinde değerlendirilmesi ve iklim krizi ile mücadelenin bütünleşik bir parçası olarak ele alınması gerekmektedir.
Bu konu ile ilgili Paris'teki 15 Dakikalık Şehir stratejisi gibi yaklaşımların gündeme getirilmesi, buna dair araştırmalar yapılması, Ulaşım Daire Başkanlığı, Planlama Daire Başkanlığı ve diğer ilgili birim ve kurumların ortaklaşa çalışmalar yapılması ve benzeri kampanyalar hazırlanması önerilmektedir.

Paris "15 Minute City" Kampanyası*

2014 yılında göreve geldiğinden beri Paris'te önemli yayalaştırma ve önleyici ulaşım politikaları uygulayan başkan Anne Hidalgo, 2020'deki yeni yerel seçimlere yönelik "15 Minute City" (15 Dakikalık Şehir) isimli yeni bir kampanya başlattı. 20. yüzyılın kalıplaşmış şehir planlama kalıplarına meydan okuyan ve iddialı bir proje olan "15 Minute City" projesi kentin kendini yeniden şekillendirmesi öngörülüyor. Temel fonksiyonları her mahalleye getirerek karma kullanımların yaratılması ve kentlilerin 15 dakika içerisinde iş, alışveriş, sağlık, kültür ve sosyal hayattaki ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanıyor. COVID-19 salgını öncesinde başlayan bu kampanya salgın sürecinde daha da önem kazandı. Bu girişime benzer diğer projeler: Barselona'da "süper bloklar", Londra'da "Everyone Everyday", Portland, Oregon'da "20 dakikalık mahalleler" ve Melbourne'de 2018 yılında uygulanmaya başladı.

* https://www.citylab.com/environment/2020/02/paris-election-anne-hidalgo-city-planning-walks-stores-parks/606325/

Somut Uygulama Önerileri

Salgından çıkış sürecinde toplum sağlığı kadar iklim krizi, hava kirliliği, trafik sıkışıklığı ve dezavantajlı kırılgan kesimlerin hareketliliğinin sağlanabilmesi gibi konularda olumlu katkılar sağlayacak bisiklet ve yürümek gibi alternatif ulaşım yöntemlerinin kent genelinde yaygınlaştırılmasına ve iyileştirilmesine dair öneri ve projelere öncelik verildiği görülmektedir. Bu çalışmaların ışığında ulaşım konusunda kısa dönemde altı çizilebilecek temel unsurların bazıları şunlardır:

Fiziksel mesafelendirme koşullarının uygun olarak düzenlenmiş "geçici yayalaştırma bölgeleri" uygulamasının yürürlüğe konulması:
Covid-19 salgını sonrasında iyileşme uygulamalarının parçası olarak dünya kentlerinin bir kısmında geçici yayalaştırma projeleri uygulamaya konulmaktadır.

Toplu taşıma ve yürümenin bütünleştirilmesine yönelik uygulamalar:
Toplu taşıma üzerindeki yükün azaltılmasını sağlamak ve toplu taşımada virüse maruz kalma riskini azaltmak amacıyla, yolcuların yolculuklarının başlangıç ve bitiş noktalarından önce ve sonraki duraklarda inmelerine ve yaklaşık ortalama 1 kilometrelik mesafeyi yürümeye yönlendirilmeleri konusunda kampanya yapılması, bu kampanyanın çeşitli mobil uygulamalarla desteklenmesi ve çeşitli teşviklerin uygulanması.

"Bisiklet Evi" projesinin mahalle düzeyde yaygınlaştırılması:
Bisiklete erişimin artırılması ve bisiklet kültürünün geliştirilmesi; bisiklet kullanımının kısa vadede yaygınlaşması, uzun vadede de kalıcı olabilmesi için önemlidir. Bu çerçevede bisiklet temelinde oluşturulmuş mekanların düzenlenmesi ve yaygınlaştırılması gereklidir.

Geçici bisiklet yollarının bütüncül bir biçimde oluşturulması:
Covid-19 salgını sonrası dönemde ve iklim krizi çerçevesinde, geçici bisiklet yollarının oluşturulması önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak olumlu katkı sağlayabilecek uygulamalar şöyledir:

- Bisiklet yollarının kent genelindeki ana arterlerde ulaşım yükünü çeken toplu taşıma istasyon ve duraklarına bağlanacak biçimde düzenlenmesi.
- Toplu taşıma istasyon ve duraklarında geçici bisiklet parklarının oluşturulması.
- Denizyolu toplu taşıma araçlarında bisiklet gibi motorsuz ulaşım araçlarına uygun düzenlemelerin yapılması.

Kent genelinde bisiklet, elektrikli scooter gibi alternatif ulaşım araçlarına erişimin artırılması:
Geçici alternatif ulaşım yollarının kullanımının artırılması kentte bulunan bisiklet stokunun düzeyi ve kişilerin bisiklet kullanım alışkanlıkları göz önüne alınarak yürürlüğe konulacak şu uygulamalarla mümkün kılınabilir:

- Bisiklet ve elektrikli scooter gibi alternatif ulaşım araç paylaşım sisteminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması.
- Bu doğrultuda bu hizmetleri sunan –özel sektör de dâhil olmak üzere- farklı aktörler ile kamu yararını önceleyecek biçimde işbirliği yapılması ve programların geliştirilmesi.
- Kapsamlı bir kampanya düzenlenerek bisiklet ve diğer alternatif ulaşım araçlarının kullanımının gerekliliğinin, yan faydalarının ve bu konuda yapılan düzenleme ve uygulama bilgilerinin kamuoyuna aktarılması.
- Bisiklet ve alternatif ulaşım aracı paylaşım sistemlerinin dezenfeksiyon uygulamalarının belirlenmesi ve yürürlüğe konulması.

Toplu taşımada ücretlendirmenin dezavantajlı gruplara göre kademeli olarak yapılması:
Gelir seviyelerinin göz önüne alındığı kademeli bir ücretlendirme politikası kentte dezavantajlı grupların hareketliliğini ucuz ve temiz ulaşıma erişimlerini sağlayarak artırabilmeye imlan sağlayacaktır. (Örneğin gelir durumu düşük mahallelerde işlerine gidip gelenlere yönelik saatlerde express hatlar konulması, yolcu almak ve indirmek için 3'er durakta durması, bu hatların indirimli olması gibi)

Yerel Siyaset ve Katılım İlkesi

Yerel Siyaset ve Katılım İlkesi

Genel Değerlendirmeler

Pandemi süreciyle birlikte ulus-ötesi, ulusal ve yerelin ilişki kurma gerekliliği artmış, yerel yönetimler aracılığıyla birlikte toplumun tüm kesimlerini kapsayan, katılımcı, şeffaf, hesap verebilir bir yönetim modeli geliştirmesi beklentileri yükselmiştir.

Bu nedenlerle belediye bünyesindeki mevcut birimlerin stratejilerinin katılımcılık ilkesi temelinde ve kentin tüm paydaşlarını kapsayacak biçimde yeni katılımcı mekanizmalar geliştirmesi önem kazanmıştır. Katılımcılığın kurumun iç-dış tüm ilişkilerini kapsayacak biçimde, süreksiz ve tek taraflı görüş alma ilişkisi yerine, bütüncül değerlendirmeye olanak sağlayan, karşılıklı bilgi akışının sürekliliğini temel alan dönüşümlü bir süreç tasarımı olarak ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle katılımcılık mekanizmalarının yerel yönetimlerin el değiştirmesinden etkilenmeyecek biçimde, kurumun temel yapısına ilişkin modeller olarak kurulması, toplumu homojen bir yapı olarak görmeyip farklı kırılmalar üzerinden paydaşların belirlenmesi ve oluşturulan mekanizmalarda belirli bir grubun baskınlığının engellenmesi önemlidir.

Yerel yönetim siyaset stratejileri bağlamında yapılan mevcut ve yeni uygulamaların geliştirilmesine yönelik öneriler "Katılım Mekanizmaları" ve "Siyasi Söylem, İletişim Stratejileri" başlıkları altında derlenmiştir.

Genel Hedefler

Belediye tarafından geliştirilen hizmetlerin etkinliğinin artırılmasını, yerelin ihtiyaçlarını doğrudan analiz etmeyi ve hizmetlerin buna yönelik geliştirilebilmesini sağlamasının yanı sıra katılım mekanizmaları, kentlilerin yerel siyaset içinde etkin birer özne haline gelebilmesi için önemli bir etkendir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin kentlileri odağına alan mevcut söylemini destekleyici, uygulamaya yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Stratejik Plan:

- Stratejik Plan oluşturma sürecinde düzenlenen anket çalışmaları, odak grup görüşmeleri, kurum içi analizler, çalıştay ve toplantıların sürekliliğinin sağlanması. Sadece planın hazırlık sürecinin değil, kentin değişen koşullarına göre paydaşlarla birlikte yenilenebilir bir süreç tasarımı olarak ortaya konulması.

- Paydaşların katılımının sadece görüş bildirimiyle sınırlı kalmaması, sürecin takipçisi ve uygulama süreçlerinde de etkin olmalarının yollarının aranması. Paydaşlara sistematik geri bildirimlerde bulunulması, değerlendirme ve

izleme stratejileri geliştirmesinin teşvik edilmesi.

- Sürece dahil edilen paydaşların, sivil toplum kuruluşlarının yoğunluklu olarak eğitim, kültür vb. konularda değil tüm hizmetleri kapsayacak şekilde dahil edilmesi, ilgili birimlerle sürekli ilişki kurmaya teşvik edilmesi.

- İletişim stratejileri bağlamında stratejik planın etkinliğinin sürekli ve sistematik olarak kamuoyuyla paylaşılması.

Kent Konseyi:

- Merkezi yönetim, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve sivil toplumu bir araya getiren yönetişim mekanizmalarının geliştirilmesi ve sürekli kılınması.

- Rapor kapsamında bulunan "Sokak/mahalle/bölge temsilcileri yoluyla anında bilgi akışı ağının kurulması" ve "Mahalle Evleri" önerileri ve seçim vaatlerinde yer alan "Mahalle Meclisleri" kapsamında kurulacak ölçekler arası örgütlenmenin hayata geçirilmesi.

- İletişim stratejileri ve katılım prensiplerinin genişletilmesi bağlamında çalışma grupları ve paydaş ilişkilerinin dışında kamuoyuna duyurulacak açık çağrılı toplantılar düzenlenmesi.

- Kent Konseyi tarafından kentlilerin güncel haber, sosyal/kültürel olay ve etkinlikler hakkında bilgi almalarını sağlayacak özgün görsel ve yazınsal araçlar üretilmesi.

Bütçe Hazırlama / İzleme Sürecine Katılım ve Şeffaflık

- Hesap verilebilirlik ilkesi ve sivil toplumun demokratik gözetim işlevini desteklemeye yönelik, bütçe hazırlanma, izleme süreçlerinin katılımcı yürütülmesine ve müdahale edilebilmesine yönelik mekanizmaların geliştirilmesi.

- Bütçe hazırlık çalışmalarına paydaşların stratejik plan yoluyla, belediye meclisleri yoluyla ve kent konseyi yoluyla katılım sağlaması.

- Toplumsal cinsiyete, tüm kırılgan toplumsal gruplara duyarlı bütçeleme konusunda çalışmalar yapılması, bu alanda meclis komisyonlarının çalıştırılması

- Belediye Meclisi bütçe görüşmelerinin daha etkin duyurulmasına yönelik medya stratejileri geliştirilmesi.

Toplumsal Cinsiyet Temelli Katılım Mekanizmaları

- Kurum içi / birimler arası katılım mekanizmaları ve dış paydaşlarla birlikte politika üretmeye yönelik oluşturulacak tüm katılım mekanizmalarında,

  paydaş etkinliklerinde toplumsal cinsiyet perspektifinin göz önünde bulundurulması.

- Yerel yönetimin tüm birimlerinin iletişim ve medya stratejilerinin, söylem üretimlerinin odağında olması.

- Belediyenin etkinliklerine katılma konusunda kırılgan toplumsal grupların teşvik edilmesi ve ihtiyaç ve beklentilerine yönelik etkinlik programlarının, mekânlarının planlanması.

- Yerel Eşitlik Eylem Planı gibi kurum içinde hazırlanan toplumsal cinsiyet temelli çalışmaların Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kadın Koordinasyon Merkezi, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Kadın Aile ve Çocuk Komisyonu, Temel Haklar Komisyonu gibi ilgili tüm birimler ve İPA birimleri gibi kentsel politikaya yönelik çalışma yapan tüm birimlerle birlikte gerçekleştirilmesi.

Londra Örneği

Londra'daki risk yönetiminden sorumlu London Resiliance Group, London Resiliance Partnership adı altında 170 kurumu bir araya getirmektedir. Grup bu ortaklıklarla risklerin belirlenmesi, bunlara hazırlanılması ve planların yapılması ile bunların uygulanması ve koordine edilmesi çalışmalara destek sağlamaktadır.

- Bu konuyla ilgili *London Resilience Partnership Strategy* adında bir rapor hazırlamışlardır.
- Her sene düzenli olarak *London Resilience Forum* adı altında 170'ten fazla ortağın bir araya getirildiği toplantılar yapılmaktadır.
- Şubat 2020'de ise *London City Resilience Strategy 2020* başlıklı bir rapor yayınlamışlardır.

Bu çalışmalarla eş güdümlü olarak Londra Acil Durum Planları hazırlanmıştır. Bunlar "Genel Planlar" ve spesifik risklere yönelik hazırlanmış "Özel Planlar" olara ikiye ayrılmaktadır. Bu planlarının farklı koşullara uyum sağlama konusunda esnek olması hedeflenmiştir ve her acil durum planında içerilmesi gereken "Risk Profili", "Amaç", "Etkinleştirme", "Koordinasyon ve Eylem",
-iletişim bilgileri, planlanan eylemler gibi ayrıntıların bulunduğu- "Ekler" kısımlarından oluşan beş önemli bölüm belirtilmiştir. Her plan geliştirildikten sonra, planın kontrolü, doğru işlemlerin yapılıp yapılmadığı ve genel olarak etkinliğinin test edilmesi için gerekli kişi ve kurumlara sunulmaktadır. Bu raporlar, tüm ortaklıklarla yapılan toplantı ve çalışmalar sonrasında farklı aralıklarla güncellenmekte ve yayınlanmaktadır.

Seul Örneği

Seul kent yönetiminin iklim eylem planlarını hazırlama ve uygulama süreçlerinde uygulamaya geçirdiği bir dizi katılımcı mekanizma iyi bir örnek teşkil etmektedir. "Bir Tane Daha Az Nükleer Enerji Santrali" isimli planı oluştururken STK temsilcilerinin katıldığı toplam 16 toplantı düzenledi. Sonrasında, ortaya çıkan plan taslağının değerlendirildiği herkesin katılımına açık olan Kamuoyu Değerlendirme Çalıştayı'nın sonucunda elde edilen öneri ve fikirler plana dahil edildi. Planın uygulama aşamasında, Seul Belediyesi bünyesinde enerji, çevre, eğitim, iş dünyası ve din gibi farklı alanlardan temsilcileri kapsayan "Bir Tane Daha Az Nükleer Enerji Santrali Yurttaş Komitesi" ve enerji üretimi, enerji saklanması, enerji verimliliği ve yurttaşlarla iletişim alt-komitelerinden oluşan "Bir Tane Daha Az Nükleer Enerji Santrali Yürütme Kurulu" kuruldu.

Seul kentinin geliştirilmiş ikinci iklim planı olan Seul'un Vaadi'nin hazırlanma süreçleri de belediye koordinatörlüğünde işleyen ve ağırlıklı olarak uzmanlar, yurttaşlar ve STK'lardan oluşan "Yeşil Seul Yurttaş Komitesi", "Bir Tane Daha Az Nükleer Enerji Santrali Yurttaş Komitesi" ve "Bir Tane Daha Az Nükleer Enerji Santrali Yürütme Kurulu" tarafından ortaklaşa yürütüldü. Eylem gündeminin ve sorumluluk alanlarının belirlendiği bir idari yürütme birimi de göreve başladı. Hazırlık süreci boyunca birçok sanal ve yüz yüze görüşme ve toplantılar yoluyla yurttaşlarla fikir alışverişinde bulunuldu ve öneriler toplandı. Süreç hakkında Seul Belediyesi'nin resmi internet sayfası sürekli bilgilendirme yapıldı. Oluşturulan dijital bir platform ve telefon uygulaması Seul kentinde yaşayanların plan ile ilgili fikirlerini paylaşma imkanı sağladı. Düzenli olarak yapılan toplantıların yanı sıra, Seul Belediyesi konuyla ilgili olarak bir Halk Meclisi toplantısı düzenledi. Ek olarak, konu üzerine yapılan anket çalışmasının sonuçları, gündelik hayatta yapılması gerekenlerin ve genel eylem planının öncelikli başlıklarının belirlenmesine katkı sağladı[1].

1- https://world.350.org/iklimicinkentler/files/2019/05/350_booklet_2.pdf?_ga=2.130216007.975989457.1591618833-119107254.1587808469

Siyasi Söylem, İletişim Stratejileri

- Yerel yönetimin merkezinde alması gereken katılım, şeffaflık ve hesap verilebilirlik ilkeleri doğrultusunda bu yaklaşım vurgulanarak işbirliklerinin görünür kılınması. Tüm katılımcı süreçler, güncel gelişmeler ve hizmetlere yönelik bilgilendirme çalışmalarının yaygınlaştırılması.

- Pandemi gündemiyle birlikte toplumun tümü için asgari gelir ve sağlık geliri güvence altına alacak bir sosyal sigorta sisteminin önemini bir kez daha ortaya koymasıyla birlikte temel gelir/vatandaşlık geliri/asgari gelir tartışmaları hız kazanmıştır. Bu bağlamdaki talep ve politikalarının dünya örnekleri ve uzman görüşleri de dayanak alınarak gündemde tutulması.

- Farklı uzmanlık ve uygulama gerektiren birim, müdürlük ve şirket personeline dönük hazırlanan hizmet içi toplumsal cinsiyet farkındalığı eğitimlerinin verilmesi. Toplumsal cinsiyet eğitimleri konusunda çalışmalar yürüten STK ve platformlarla işbirliği yapılması.

- İBB bünyesinde faaliyet gösteren müdürlük, iştirak şirketlerinin web sitesi tanıtım, haber içeriklerinin cinsiyetçi, ayrımcı dil kullanmayan iletişim stratejisine uygun hale getirilmesi.

- Billboardlarda, afişlerde, kurum yayınlarında cinsiyetçi, dışlayıcı dil kullanımının önüne geçilmesi

enstitu.ibb.istanbul